

ACADEMIA ROMÂNĂ
COMISIA DE ISTORIE A ORAȘELOR DIN ROMÂNIA

HISTORIA URBANA

Tomul XXI
2013

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

HISTORIA URBANA

Tomul XXI, 2013

SUMAR / CONTENTS

DIN LUCRĂRILE SESIUNII ANUALE DE COMUNICĂRI CIOR ȘI REVISTA „HISTORIA URBANA” LA 20 DE ANI – ISTORIOGRAFIA ORAȘELOR DIN SPAȚIUL ROMÂNESC. ÎNCEPUTURI ȘI EVOLUȚIE, GIURGIU, 23-24 APRILIE 2012 /

PAPERWORKS FROM TWO ACTIVITIES’ DECADES OF CTHR AND “HISTORIA URBANA” JOURNAL – TOWNS’ HISTORIOGRAPHY IN ROMANIA, CONFERENCE ORGANIZED BY CTHR AND GIURGIU MUSEUM, GIURGIU, 23-24 APRILIE 2012

CIOR ȘI REVISTA „HISTORIA URBANA” LA 20 DE ANI /
CTHR AND “HISTORIA URBANA” JOURNAL – TWO DECADES OF ACTIVITIES

PAUL NIEDERMAIER, <i>Comisia de Istorie a Orașelor din România la 20 de ani / Commission of Towns’ History in Romania after 20 years of activity</i>	5
VASILE CIOBANU, <i>„Historia Urbana” la 20 de ani de la apariție / „Historia Urbana” – 20 Years since its First Publication</i>	15

ISTORIOGRAFIA ORAȘELOR DIN SPAȚIUL ROMÂNESC /
TOWNS’ HISTORIOGRAPHY IN ROMANIA

TEODOR OCTAVIAN GHEORGHIU, <i>Istoria orașelor din România în cadrul cercetării universitare românești: doctorate, masterate, discipline didactice, cercetare studențească / History of Romanian Towns in Romanian University Researches</i>	21
NICOLAE LASCU, <i>Istoria orașelor din România la Școala de arhitectură din București / History of Romanian Towns at Bucharest School of Architecture</i>	31
IONEL CÂNDEA, <i>Nicolae Iorga și Constantin C. Giurescu, istorici ai orașului Brăila / Nicolae Iorga and Constantin C. Giurescu, Historians of Brăila</i>	37
MARIA STOICA, <i>Contribuția Revistei „Analele Brăilei”, seria nouă, la istoriografia orașului Brăila / “Analele Brăilei”: The New Series’ Contribution to Brăila’s Historiography</i>	47
COSTIN CROITORU, <i>Scripta historica et archaeologica Galatiensis. Despre contribuțiile istoriografice din ultimele două decenii / Scripta historica et archaeologica Galatiensis. About Historiographic Literature from the Last Two Decades</i>	55
ION ZAINEA, GABRIEL MOISA, <i>Istoriografia postdecembristă cu privire la municipiul Oradea: teme, direcții de cercetare, realizări / The Historiography of the Municipality of Oradea since 1989: Themes, Research Directions, Accomplishments</i>	61

ANDA-LUCIA SPĂNU, <i>Cercetări de istorie urbană în centre europene. Cu specială privire la imaginile istorice ale orașelor (din România) / Urban History Research in European Centres. With Special Regard to Historic Images of (Romanian) Towns</i>	71
GABRIEL-FELICIAN CROITORU, <i>Un oraș musulman pe pământ creștin: Giurgiu în relatările călătorilor străini / A Muslim Town on Christian Land: Giurgiu in the Accounts of Foreign Travelers</i>	83
OLASZ GABRIELLA, <i>Istoriografia așezărilor secuiești / Sekler Settlements Historiography</i>	101
VASILE CIOBANU, <i>Cercetări din ultimele două decenii cu privire la istoria orașelor din România în secolul XX / Research from the Last Two Decades Regarding the History of Towns in Romania in the 20th Century</i>	109

TOPOGRAFIE URBANĂ / URBAN TOPOGRAPHY

ORSOLYA MÉSZÁROS, <i>Archaeology and Urban Topography – Past and Future Challenges and Tasks of Archaeological and Historical Research Today. Case Study from the Danube Bend, Hungary</i>	119
EDIT SÁROSI, <i>The Development of a Market Town and its Market Places in the Hungarian Great Plain. Kecskemét, a Case Study</i>	139
DAN DUMITRU IACOB, <i>Piețele orașului Iași în secolele XVIII–XIX. „Medeanul de la Sfântul Spiridon” / The Markets from Iași in 18th and 19th Centuries. Saint Spyridon Market</i> ...	163
CARMEN OPRESCU, <i>Grădina Publică „Merci” și Bulevardul „Pardon” în viața cotidiană a orașului Câmpulung Muscel / “Merci” Public Garden and “Pardon” Boulevard in Câmpulung Muscel’s Everyday Life</i>	213

ORAȘUL ȘI PUTEREA POLITICĂ / THE TOWN AND POLITICAL POWER

LAURENȚIU RĂDVAN, <i>Considerations on the Townspeople’ Attitudes and Reactions to the Central Power: The Case of the Romanian Principalities / Considerații asupra atitudinilor și reacțiilor orășenilor față de Puterea Centrală: cazul Principatelor Române</i>	235
MARIA CRÎNGACI ȚIPLIC, <i>Influența privilegiilor comerciale asupra evoluției spațiului urban din orașele săsești ale Transilvaniei (secolele XIV–XV) / The Role of Trade Privileges in the Evolution of the Urban Space of the Saxon Towns in Transylvania (14th–15th Centuries)</i>	245

MODERNIZARE URBANĂ / URBAN MODERNIZATION

MICHAEL WIECZOREK, <i>Name und Ursprung – Anfänge der Stadtentwicklung des heutigen Timișoara / Name and Origin – Beginnings of the Urban Development of Modern Timișoara</i>	261
TOADER POPESCU, <i>Căile ferate și planificarea urbană în București (1869–1919) / Railways and Urban Planning in Bucharest (1869–1919)</i>	271

RECENZII, NOTE BIBLIOGRAFICE / BOOK REVIEWS

PAUL NIEDERMAIER, <i>Habitatul medieval în Transilvania. București: Editura Academiei Române, 2012, 380 p. : il. și tab. (Maria Crîngaci Țiplie)</i>	291
--	-----

GHEORGHE CRUTZESCU, <i>Podul Mogoșoaiei – Povestea unei străzi</i> , ediția a III-a, revăzută, București: Editura Biblioteca Bucureștilor, 2011, 564 p. și ediție on-line www.bibliotecametropolitana.ro/Uploads/1_2012/151257.pdf îngrijită și note: Virgiliu Z. Teodorescu (<i>Alexandru Păcurar</i>)	293
MARIA STOICA, <i>Brăila. Memoria orașului. Imaginea unui oraș românesc din secolul al XIX-lea</i> . Brăila: Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2009, 331 p., il. (<i>Vasile Ciobanu</i>)	296
ALEXANDRU PĂCURAR, <i>Incursiune în memoria locurilor</i> , ediția a II-a completată și adăugită. Cluj-Napoca: Editura Argonaut, 2012, 491 p. (<i>Teodor Octavian Gheorghiu</i>)	297
<i>Străzile Clujului</i> . SZABÓ TAMÁS, OVIDIU PECICAN, <i>Cluj-Napoca, Strada</i> . Cluj-Napoca: Editura Tribuna, 2011, 29 p. + 180 p. foto color; <i>Cluj-Napoca. Album istoric</i> . Cluj-Napoca: Editura Tribuna, 2012, 158 p. + 191 p. foto alb-negru și color (<i>Stelian Mândruț</i>)	299
CZOCH GÁBOR, „ <i>A városok szíverei</i> ”. <i>Tanulmányok Kassáról és a reformkori városokról</i> [„Orașele sunt artere”. Studii despre Košice și orașele din perioada reformelor], Pozsony (Bratislava): Kalligram, 2009, 209 p. (<i>Judit Pál</i>)	302
IOAN IOSEP, CONSTANTIN-EMIL URSU, SIMONA PALAGHEANU, <i>Plans des Bukowiner Districts in 72 Sections welche in denen Jahren 1773, 1774 und 1775 von einem Departement des Kay's: Königlicher General Staabs geometrisch aufgenommen worden / Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni, întocmit după ridicări geometrice în anii 1773, 1774, 1775 de Departamentul Cezaro-Crăiesc al Statului Major General</i> . Suceava: Editura Karl A. Romstorfer, 2011, 56 p. text + 72 planșe color (<i>Mariana Vlad</i>)	305
<i>Journal of Urban History</i> , 37, nr. 3 (May) și 4 (July), (2011): 311-634 (<i>Alexandru Munteanu</i>)	308

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ / THE SCIENTIFIC LIFE

NADIA MANEA, <i>O viață în apărarea monumentelor – Oliver Velescu la 85 de ani în cadrul „Poveștilor din București”</i>	313
<i>Sumarul sumarelor revistei „Historia Urbana”, tom. I-XX / 1993–2012</i> (<i>Vasile Ciobanu, Dan Dumitru Iacob</i>)	315

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	– <i>Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice</i> , București.
<i>AB</i>	– <i>Analele Brăilei</i> , Brăila.
<i>AG</i>	– <i>Arhiva Genealogică</i> , București.
<i>AM</i>	– <i>Arheologia Moldovei</i> , Iași.
<i>Argesis</i>	– <i>Argesis. Studii și comunicări</i> , seria Istorie, Pitești.
<i>BCMI</i>	– <i>Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice</i> , București.
<i>BMIM</i>	– <i>București. Materiale de istorie și muzeografie</i> , București.
<i>BSP</i>	– <i>Buletinul Societății Politehnice</i> , București.
<i>CCA</i>	– <i>Cronica cercetărilor arheologice</i> .
<i>Forschungen</i>	– <i>Forschungen zur Volks- und Landeskunde</i> , București.
<i>HU</i>	– <i>Historia Urbana</i> , București.
<i>IN / INsn</i>	– „Ioan Neculce”. <i>Buletinul Muzeului Municipal Iași / „Ioan Neculce”</i> . <i>Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei</i> , serie nouă, Iași.
<i>MO</i>	– <i>Monitorul Oficial</i> , București.
<i>Monumentul</i>	– <i>Monumentul (Lucrările Simpozionului național „Monumentul – Tradiție și viitor”)</i> , Iași.
<i>RI</i>	– <i>Revista istorică</i> , București.
<i>SCIV / SCIVA</i>	– <i>Studii și Cercetări de Istorie Veche / Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie</i> , București.
<i>SJAN Iași</i>	– Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale ale României.
<i>UL</i>	– <i>Universul literar</i> , București.

TOPOGRAFIE URBANĀ / URBAN TOPOGRAPHY

ARCHAEOLOGY AND URBAN TOPOGRAPHY – PAST AND FUTURE CHALLENGES AND TASKS OF ARCHAEOLOGICAL AND HISTORICAL RESEARCH TODAY CASE STUDY FROM THE DANUBE BEND, HUNGARY

ORSOLYA MÉSZÁROS*

Abstract. The paper aims to reveal the problems of the most recent boom of building activity at the turn of the millennium in Hungary in context of urban academic archaeological survey and cultural heritage management. The problems will be examined through three towns in the eleventh – sixteenth-century period in central Hungary: Esztergom, Visegrád and Vác. They all are situated on the bank of the Danube River. The origins of their urban history based on the early decades of the foundation of the Hungarian state in the eleventh century. The last reason of their choice is the frequent large-scale archaeological surveys of the last decades. The recent surveys produced results on 1. the early, pre-urban period of the settlements; 2. the relationship between the environmental changes and the architectural activity; 3. the archaeological topography, buildings and street structure. The increased numbers of the urban archaeological finds have an impact on the different interpretation of restoring historical buildings and town planning. One of the frequent questions is the degree of the necessity of excavations, another is the rate of authenticity in the process of restoring. The interaction of the tasks of the academic research and the cultural heritage is much more important today due to the large amount of new archaeological evidences and the new building technology, even if the relating questions are still disputed.

Keywords: medieval Hungary, Danube Bend, urban archaeology, building boom, new topographical data, cultural heritage.

Urban archaeology demands two approaches: a simultaneous perception of the past and the present. The past, that is the invisible history of a town; and the present, that is the visible, its present state and its history. The cultural richness and historical roots are usually based on the geomorphologic position of the settlement: a favourable placement is a beneficial factor in all historical eras. This results in the historical continuity that is preserved in the archaeological layers of accumulated cultural remains. The dividing line between the past and the present, the visible and

* Orsolya Mészáros, Ph.D., Teaching assistant, Institute of Archaeology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary, e-mail: meszaros.orsolya@btk.elte.hu.

the invisible, is the street surface itself. If a cobble stone is picked up, the aperture will reveal history: a Neolithic storage pit, a Celtic house, a Roman mosaic, a medieval basilica or parts of them will become visible underneath.

After the mid-twentieth century urban building projects were booming in the Central European region: new town planning and reconstructions in town centres after the Second World War, great housing estate projects in suburban districts in the 1970s. At the end of the twentieth century, after the breakdown of the communist regimes, Central European countries – including Hungary as well – attempted to re-interpret their history that came to be expressed by restoration and reconstruction plans of the core of historical towns as well. By the turn of the millennium, a rapidly growing number of new investments produced new office towers, dwelling houses and deep garages; but building intention and plans must be preceded by archaeological research, of course. The results of such research shall be wide-ranging, serving not only scientific, but cultural and educational aims, too. The elements of the town history and of the recovered material culture shall be displayed in the present state of the town, even on the street surface. The question is: how?¹

This paper aims to reveal the problems of the most recent boom of building activity at the turn of the millennium in Hungary in the context of urban archaeological survey and cultural heritage management, and the relationship between the challenges of modern times and pragmatic historical and archaeological research. What scientific questions can be answered by this extensive research? What is the benefit of the academic survey (historical, archaeological, art historical) for cultural heritage? The problems will be examined through three towns in the eleventh – sixteenth-century period in central Hungary: Esztergom, Visegrád and Vác. These towns have common points in their history and present situation. First, they all are situated in the core of Hungary, on the bank of the Danube River, and the engine of urban development here is the waterway of the Danube. Second, the origins of their urban history go back to the early decades of the foundation of the Hungarian state in the eleventh century, even if they have pre-medieval antecedents. Third, in the last decades large-scale archaeological surveys were carried out in all three towns, due to town centre reconstructions or private investments. The surveys yielded mostly archaeological topographic data on the historical towns, and different interpretations of restoring historical buildings. In the following we will sketch a short outline of the history of Esztergom, Visegrád and Vác, and then we will examine the most recent results of

¹ More detailed on the actual problems of the urban archaeology: Paula Zsidi, Orsolya Láng and Annamária Szu (eds.), *Vindabona – Aquincum. Probleme und Lösungen in der Stadtarchäologie* (Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2009), especially pp. 5-21; Zsolt Visy (ed.), *Hungarian Archaeology at the Turn of the Millennium* (Budapest: Ministry of National Cultural Heritage, Teleki László Foundation, 2003), 28-30 (Chapter: Paula Zsidi, 'Urban Archaeology: A Special Field of Heritage Protection').

archaeological research by pointing out the problems of, and interaction between, cultural heritage management and academic research (Fig. 1).

GENERAL HISTORICAL FEATURES OF THE THREE TOWNS

The Danube played an important role in the development of the three towns. In Roman times the river formed a central part of the *limes*, a network of forts and towns developing based on the strategic and commercial role of the waterway. The significance of traffic on the Danube is reflected not only by eleventh – twelfth-century travels (like Odo de Deogilo in 1147), or the merchant fleets of towns and monasteries, but also by the fact of major merchant shipping.²

Despite the fact that all the three towns are riverside settlements, their geomorphologic positions are different. The towns of Esztergom and Vác are characterized by heterogeneous geographical situations: they are placed at the junction of different geomorphologic areas. In the case of Esztergom, the town is situated at the junction of mountains and lowlands and the confluence of two rivers (the Danube and the Garam). The Garam flows into the Danube almost opposite the town of Esztergom, so the Garam valley links northern trade to the waterway of the Danube. At Vác, the junction of mountains and river plains, and the intersection of two commercial roads (the waterway of the Danube and the east Hungarian mainland road) provided the settlement prosperity. Visegrád is exceptional in this aspect: it was also situated on the bank of the river in the narrow Bend of the Danube, surrounded by the steep slopes of the hills of the Pilis and Börzsöny Mountains. The geomorphologic position was homogeneous and disadvantageous in contrast to Esztergom and Vác: the water was the only significant way to approach the town, which was not economically beneficial for the settlement.³

The Hungarian geographer Tibor Mendöl investigated towns from the aspect of functional geography. According to his idea, the geomorphologic position of a settlement and its environment determined the scale of its development: its central position and function within a certain region. On the development of these cities, which could prosper primarily through the traffic of goods, trade and their own industrial production and its export, geographic location and the variety of geological formations had a significant impact. This idea is well represented by the interaction of geomorphologic diversity and economic development in the case of the three chosen towns. Esztergom and Vác, according to the view of Tibor Mendöl, were not only located at the intersection of different geographic regions,

² More detailed on the role of the river Danube as the impact factor on the urban development: László Gerevich, 'The Rise of Hungarian Towns Along the Danube', in László Gerevich (ed.), *Towns in Medieval Hungary* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990), 26-50, especially pp. 26-29.

³ Tibor Mendöl, *Általános településföldrajz* [General Settlement Geography] (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1963), 460-465.

but were important gateway communities in the Danube Bend area. Between Esztergom and Vác, the Danube becomes narrower entering the gorge between the Pilis and Börzsöny Mountains. The entrance of the pass is Esztergom, the exit is Vác, while Visegrád is situated in the centre of the approximately 15 km long Danube Bend. The economy and commerce of Esztergom and Vác were prosperous for a long time in the Middle Ages due to their advantageous location that was further strengthened by royal privileges. Visegrád also received royal privileges in late medieval times, but due to its less advantageous geographic location, it had less beneficial impact on its economy. The narrow pass and the fact that it was not an economic centre did not help develop large-scale trade and agriculture. Visegrád needed imports and did not participate in long-distance trade within the country.

All three towns had pre-medieval historical roots but the establishment of the towns is definitely connected to the young Hungarian state. In the Árpád Period, from AD 1000 to 1300, Esztergom was the capital of Hungary, the ecclesiastical and political seat of the Kingdom. Below the Castle Hill a pre-urban settlement rapidly developed and prospered thanks to the above-mentioned advantageous location and the royal privileges. The zenith of the medieval town is the twelfth century. The town of Vác was established similarly in the eleventh century; in the second half of the century it became an Episcopal see. At the castle of the bishop a pre-urban settlement developed that gave place to the market of the northeast commercial road and the waterway. Vác endured the Mongol invasion in 1241, after which the bishop settled a German population in the town, which promoted foreign trade. It brought about an economic prosperity that is dated to the fourteenth – fifteenth centuries. The medieval history of Visegrád is connected to the turn of the millennium as well; the Roman fort at the northern edge of the present settlement was rebuilt into a castle that became the centre of the bailiff and the dean. After the Mongol invasion in the mid-thirteenth century, a new and much stronger stone castle was built by the queen, below which a pre-urban settlement was founded, and – similarly to Vác – a German population was settled down here by the monarch. The apex of the town is the fourteenth century, when the monarch chose the settlement as the seat of the kingdom. With regard to the central role of the three cities we can establish that all of them were ecclesiastical and royal centres and the ensuing privileges enhanced their economic role as well. Although the cities flourished at different times, they remained privileged towns throughout the Middle Ages with special economic, legal and ecclesiastical rights.

The fact that these were multi-ethnic communities is also a related factor. In all three towns, German citizens lived as well beside the Hungarian population, who were mostly the subjects and servants of the ecclesiastic or royal landlord. At Vác and Visegrád a separate German quarter could be expected, at Vác the German part of the town was actually run by a separate administration. Among the three towns the population of Esztergom was the most diverse: here Walloon, Jewish and

Muslim communities participating in eleventh – thirteenth-century international trade also appeared. Esztergom and Vác were more developed regarding economy and commerce, since Visegrád did not have a market area and local craftspeople due to its unfavourable geographic location and its only customer was the royal court.

The post-medieval histories of these towns also have a lot in common. During the Ottoman Period all three were under Turkish rule, resulting in a significant decline compared to their heyday during the Middle Ages. Their previous economic connections shrank, foreign elements mixed into the population, and most of the urban buildings were destroyed. After the Ottoman rule, the seventeenth – eighteenth centuries brought again prosperity for all three towns: in the history of these towns, following the late Middle Ages, this period is considered a second period of flourishing.⁴

RECENT ARCHAEOLOGICAL SURVEYS AND RESULTS IN URBAN ARCHAEOLOGY

Esztergom (Fig. 2.)

The Castle Hill of Esztergom occupies an area beside the Danube roughly corresponding to the width of a road. It widens into a valley further south; the valley is divided by a marsh (Tapolca). The settlement was densely populated since the Neolithic, Copper and Bronze Ages. The Celts and, afterwards, the Romans built a fort on the hill. Below the hill a harbour was built in Roman times. Esztergom grew into a capital in the Hungarian period, under the new political and economic situation following the Battle of Augsburg (955) – that brought an end to the Hungarian raids – and after the accession of Prince Géza to the throne (971). It was on the same hill that Prince Géza held his court from the very beginning of his reign; later he erected stone walls around the castle. Afterwards he built a church dedicated to the protomartyr Stephen near his palace, and his son, the future Stephen I was baptized in this church. Later, Stephen I established Esztergom as his royal residence and founded an archbishopric in 1001. The castle controlled two separate settlements at the foot of the hill. The earlier settlement was in ecclesiastical possession (*Civitas Archiepiscopalis*). The other was the royal town (*Regalis Civitas Strigoniensis*), located south of the marshland, in the neighbourhood of the Danube port; it was inhabited by the court personnel and the retinue (the *udvornici*). The *udvornici* built their houses on the northern side of the large marketplace, while on the south Latini and Jews settled down in the mid-eleventh century. Both were attracted by long-distance trade, as well as by the

⁴ Júlia Altmann et al. (eds.), *Medium Regni. Medieval Hungarian Royal Seats* (Budapest: Nap Kiadó, 1999), here chapters on Esztergom and Visegrád; András Kubinyi, 'Urbanisation in the East-Central Part of Medieval Hungary', in Gerevich (ed.), *Towns in Medieval Hungary*, 103-149, especially pp. 109-111.

prosperity and protection offered by the royal residence. The two settlements had been given the right to stop the traffic of the markets beside, and belonging to, the harbours, and to levy a toll on the goods. In Esztergom the dignitaries of the church played a prominent role in the life of the town. The right of trade free from duty, valid for the whole territory of the country, was granted to them, and the right to hold fairs there was given to the archbishopric in 1239. Nevertheless, the slow decline that gradually overtook ecclesiastical towns became apparent in Esztergom as well.⁵

Since the turn of the nineteenth to the twentieth century, excavations have been carried out at numerous locations in the ecclesiastical and royal town, but during the past two decades the amount of urban works has increased significantly. One of the parish churches of the town, the St. Lawrence Church stood near the northern gate of the royal town. The sanctuary, enclosure and a few graves have so far been excavated. The church was built in the early Árpád Period, but it reached its largest extension in the fourteenth century: it became a three-aisled Gothic church closed by a polygonal sanctuary. The other medieval parish church, the St. Nicholas church is located on the opposite end of the Széchenyi Square, in front of and below the City Hall. It was also built in the early Árpád Period and was considered very rich – since it was the church of merchants. It was damaged during the Turkish wars, and at the end of the seventeenth century the City Hall was built on top of it. Parts of the enclosing wall were excavated in the past decade. The centre of the town, the marketplace was located between these two churches. Some of the houses on and around the square were stone constructions or had stone foundations already in the eleventh – thirteenth centuries. Later on, after the reconstruction works in the wake of the Mongol attacks and in the fourteenth – fifteenth centuries, timber-framed wattle-and-daub houses disappeared completely and stone structures became dominant. Renewed floors indicate their prolonged use. The buildings could have one or two storeys and vaulted cellars.⁶

⁵ Gerevich, 'The Rise of Hungarian Towns', 28-35; István Horváth, 'Az esztergomi királyi- és érseki székhely az Árpádok korában' [The Royal and Episcopal See in Esztergom in the Arpadian Age], in István Horváth, *Lux Pannoniae Esztergom. Az ezeréves kulturális metropolis* [Lux Pannoniae Esztergom. The Millenarian Cultural Metropolis] (Esztergom: Balassa Bálint Múzeum, 2001), 15-36; Katalin Szende, 'Stadt und Naturlandschaft im ungarischen Donauraum des Mittelalters', in Ferdinand Opll and Christoph Sonnlechner (eds.), *Europäische Städte im Mittelalter* (Innsbruck: StudienVerlag, 2010), 365-397, especially pp. 374-376.

⁶ István Horváth et al (eds.), *Magyarország Régészeti Topográfiája 5. Komárom megye régészeti topográfiája. Esztergom és a dorogi járás* [Archaeological Topography of Hungary, vol. 5. Komárom County. Esztergom and the Township of Dorog] (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1979), 113-127 (About the Civitas Archiepiscopalis); 129-55 (About the Regalis Civitas Strigoniensis). About a house excavation in the Regalis Civitas Strigoniensis: István Horváth, 'Esztergom, Széchenyi tér 22' [Esztergom, Széchenyi Square 22], in Júlia Kisfaludi (ed.), *Régészeti Kutatások Magyarországon 2004* [Archaeological Investigations in Hungary 2004] (Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal – Magyar Nemzeti Múzeum, 2005), 212.

The most significant research and reconstruction work in the ecclesiastical town in the past decade was the excavation of the Ottoman Period mosque. We know even the name of the constructor of the seventeenth-century building; its exterior was precisely documented by a Turkish traveller of that century. The minaret of the place of worship, built against the city wall, has also been preserved. The bath stood beside the mosque; its hot spring provided water for a mill and the castle as well.

Visegrád (Fig. 3.)

Visegrád, as a part of the core of the Medieval Hungary, the so-called *Medium Regni*, offers exceptional research possibilities due to its special history compared to other medieval sites in Hungary. The major archaeological remains include a Late Roman fort, the stone castle of the bailiff of the Árpád Period, an archdeaconal church, as well as a royal castle and palace from the late Middle Ages. The history of the town goes back to the period of the Mongol invasion. The new royal castle brought into existence the small pre-urban settlement. In the 1320s the royal court moved to Visegrád; through this fact it became the capital of the kingdom. The arrival of the royal court transformed the area of the proto-urban settlement. The Castle on the hill and the future urban royal palace (built in the mid-fourteenth century) became the permanent residence of the monarch. A significant attribute of the residential town of Visegrád in the late Middle Ages from a social aspect is the presence of high dignitaries who performed their duties at their own urban residences. From a topographical aspect, on the other hand, a special duality characterized the town. The urban royal centre and the surrounding city of the aristocrats' and burghers' houses were of equal significance. Later on, a separate urban royal palace zone developed within the town by the end of the fourteenth century. Parallel to this process, the zone of craftsmen and other burghers slowly moved from this area and a new, most probably consciously developed centre started to emerge to serve the functions of the royal institutions. By the end of this process the urban royal palace as a single architectural complex of buildings came into existence. A royal garden was established on the northern side of the palace, while in the second decade of the fifteenth century a Franciscan friary was established on the southern side, replacing an area of the proto-urban settlement with houses from the previous period.⁷

⁷ József Laszlovszky, 'Crown, Gown and Town: Zones of Royal, Ecclesiastical and Civic Interaction in Medieval Buda and Visegrád', in Derek Keene – Balázs Nagy – Katalin Szende (eds.), *Segregation – Integration – Assimilation. Religious and Ethnic Groups in the Medieval Towns of Central and Eastern Europe* (Farnham: Ashgate, 2009), 179-204, especially pp. 179-192; Orsolya Mészáros, 'Topography of 14th Century Visegrád, the Royal Residential Town of Hungary', *Archeologia Medievale*, 34 (2007): 181-191, especially pp. 181-182; József Laszlovszky (ed.), *Medieval Visegrád. Royal Castle, Palace, Town and Franciscan Friary* (Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1995), especially pp. 7-33; József Laszlovszky, 'Királyi palota, ferences kolostor és városi település' [Royal Palace, Franciscan Friary and Urban Settlement], in Beatrix Romhányi et al (eds.), *Es tu scholaris. Ünnepi tanulmányok Kubinyi András 75. születésnapjára* [Es tu scholaris. Festive Studies on the 75th Birthday of András Kubinyi] (Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 2004), 61-70.

From an administrative point of view, Visegrád was privileged by the mid-fourteenth century, and can be ranged among towns with urban status. Despite the existence of German and Hungarian quarters, like at Vác, the urban administration and town council was united and singular throughout the late Middle Ages.

The topography and appearance of the late medieval town can be reconstructed from the latest archaeological surveys, but we still lack information on the total medieval archaeological topography of the city. The town was divided into Hungarian and German quarters that were connected by the Main Street. It ran parallel to the Danube, so both quarters were situated on the riverside. The parish church and an Augustinian friary stood in the Hungarian quarter, and we know several houses by the name of the owners here. Three groups of houses of aristocrats and burghers were placed around the churches. Noblemen, the members of the royal household, who bought and built houses in the city, worked in these houses. The activities of the royal dignitaries and the institutions of the Angevin kings – familiarity, a form of vassalage – resulted in a special formation of the urban topography: the high dignitaries shared the same lot with their notaries and retainers, which resulted in fairly large-sized lots. The houses, where the royal administration was carried out, served both as dwelling houses and offices. However, these houses could not be inherited by the new office holders, the houses worked provisionally. The material of the houses was varied; the main and central building of the lot was usually made of stone, while the smaller and less important houses were made of wood or a fachwerk-structure or rammed earth walls. As regards their form, they were square or rectangle, with one or two storeys, sometimes with cellars.

Later on, in the early fifteenth century, when the royal court moved to Buda, the new and final capital of Hungary, the large houses and plots of the town went into the hands of craftsmen and merchants. Archaeological surveys prove that houses owned before by the court nobility were reconstructed for the purposes of manufactures. The quality and size of the old curiae, houses, even palaces of the aristocrats made possible high quality workshops to be established.⁸

Vác (Fig. 4.)

The bishopric was founded by King Stephen I. One of our sources, however, narrates a miraculous event that linked the foundation to King Géza I. The first church (dedicated to St. Peter) and its place is uncertain. The scholar András Kubinyi links it to a field not far from today's Hétkápolna, on a mound, approximately 500 m south of the site of the bishop's castle and the town. The first settlement in Vác is assumed to have been in the vicinity of the church of St. Peter. The bishop's castle and the cathedral of Vác were erected on a mound north of

⁸ Orsolya Mészáros, *A késő középkori Visegrád város története és helyrajza* [The History and Topography of the Late Medieval Visegrád Town] (Visegrád: Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeum, 2009), especially pp. 239-248.

Hétkápolna, on the Danube bank in the late eleventh century. The suburbium was situated north of the castle, on the Danube bank. The suburbium later developed into the *Civitas Hungaricalis*, and the church of Margaret presumably served as its parsonage. According to a register dating from the Turkish period, the church was surrounded by a moat, and also by mills, flood-locks and gardens. The suburbium – the future Hungarian Town (*Civitas Hungaricalis*) – was definitely standing by the time of the Mongol invasion of 1241. The period following the Mongol invasion saw the evolution of the third township, the German Town (*Civitas Theutonicalis*). It was first mentioned in 1319 in connection with St. James' monastery of the Augustinians. Since the location of the monastery is known, the German town probably lay north of the Hungarian town, still on the bank of the Danube. The parish church of St. Michael stood in the southern end of the triangular marketplace of the German town. The foundation of the German town can most probably be dated to the second half of the thirteenth century. In the Late Middle Ages the German town was enclosed by a town wall. Certain parts of this wall, including the north-western tower, are still standing, while other parts have been brought to light in the course of archaeological excavations. The Hungarian town was defended by a rampart and a moat.

The appearance of the late medieval town can be reconstructed from a Turkish register dating from 1570. This register lists non only the owners of the houses, but also the names of the streets, the neighbours, the number of storeys within the buildings and also their age and building material. In the German town most of the houses were erected in the marketplace or in the street crossing it. Of the houses in the marketplace 82% were built of stone, much more than in the Hungarian town. Thus, the town of Vác had an urban core with two-storey buildings with cellars underneath (or at least with stone structures), while the streets in the outskirts were more rural in character. From an economic and administrative point of view, however, Vác can definitely be accorded an urban status. In Vác both quarters (the Hungarian and German town) had their own magistrate and council. Manorial power was exercised by the bishop; the inhabitants of the towns, the burghers of Vác were serfs legally.⁹

The most important archaeological results of the past two decades are research on cellars and the excavation of the parish church of the German town. The large number of excavated cellars indicates active vine production on the hills above Vác and wine storage. Most cellars were located under or behind dwelling houses. Thanks to its local availability, they had been made of stone, although wooden constructions are known as well. The openings were made of ashlar; they had barrel vaults and usually earthen floors.¹⁰

⁹ Kubinyi, 'Urbanisation in the East-Central Part', 109-111; András Kubinyi, 'A középkori Vác 1526-ig' [The Medieval Vác until 1526], *Studia Comitatusiensia*, 13 (1983): 49-76.

¹⁰ Zsuzsa Miklós, 'Vác középkori pincéi' [The Medieval Cellars of Vác], *Váci könyvek*, 9 (1996): 5-178, especially pp. 69-72; Orsolya Mészáros, 'Fapince a váci német hospes-település területén' [Timber Framed Cellar in the Area of the German Hospes Settlement in Vác], in Judit

PRESENT SITUATION

Research during the past two decades in these three towns yielded new results in the following areas: 1. the early period of the towns, pre-urban settlements; 2. climatic changes, changes of the water level of the river, questions of construction; 3. archaeological topography (town quarters, street network, city walls, relationship of castle and town); 4. dwelling houses, cellars; 5. churches; 6. marketplaces.

1. At Visegrád and Vác, resettlement and the formation of the town quarters took place rather similarly. Large-scale excavations in the cities on 3000-13,000 m² large areas provided evidence for the formation and transformation of the thirteenth-century settlement. At Visegrád it became clear that the traces of the pre-urban settlement below the Castle can be found in the whole area of the modern town. In the area of the royal palace, built in the second half of the fourteenth century, and of the Franciscan monastery built ca. 50 years later, traces of the thirteenth-century settlement of the resettled (German) population can be found. The exact location of the German town, mentioned in fourteenth-century charters cannot be determined exactly yet, but it is not inconceivable that it was in the same area. At Vác, the German and Hungarian towns can be localized exactly based on written sources and maps. New results include the discovery of a number of buildings from the end of the thirteenth century and their increasingly rich material culture. The finds from the lots of the German town suggest that this part of the population was well off and had foreign trade relations.¹¹

2. Excavations of cellars and wells within these cities have provided new evidence on the changes of the water table during the Middle Ages. The establishment of the level of house floors and the depth of water in the wells indicate the movement of the ground water level. The fluctuation of the water table had the greatest impact on urban construction activities, and is strongly related to changes in the discharge of the river. Research on cellars in Esztergom, on riverside buildings in Visegrád, in the garden of the royal palace and on cellars and wells in Vác provided a large amount of information on medieval climatic changes

Kvassay (ed.), *Évkönyv és jelentés a K.Ö.SZ. 2008. évi feltárásairól* [Field Service for Cultural Heritage 2008 Yearbook and Review of Archaeological Investigations] (Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat, 2010), 177-196.

¹¹ Orsolya Mészáros, 'A Visegrád késő középkori város déli városmagjában végzett 2003–2004. évi ásatások új topográfiai eredményei' [New Topographical Insights into the South Urban Core of the Late Medieval Town of Visegrád, 2003–2004 Excavations], in László Varga (ed.), *Urbs. Magyar Várostörténeti Évkönyv*, vol. 4. (Budapest: Budapest Főváros Levéltára, 2009), 51-71; Zsuzsa Miklós, '15. századi telepnyomok Vácott a Széchenyi utcában' [Settlement Traces from Fifteenth Century Vác in Széchenyi Street], *Archaeológiai Értesítő*, 111 (1986): 237-254; Zsuzsa Miklós, 'Leletmentés a középkori Vác területén (Széchenyi u. 3-7)' [Archaeological Recovery in the Area of Medieval Vác (Széchenyi Street 3-7.)], *Váci Könyvek*, 5 (1991): 9-108.

and changes of construction levels. Based on these it could be established that in the thirteenth – fifteenth centuries climate was dryer and warmer. In this period, the flood stage of the Danube was lower than today. The first signs of the Little Ice Age of the sixteenth – seventeenth centuries appeared already at the end of the fifteenth century. Due to the gradual rise of the water level most previous cellars went out of use, and the water level of the wells became higher as well.¹²

3. Regarding archaeological topography, mostly Visegrád provided new results. Large-scale urban excavations during the past decade and the collection of topographic data from written sources have shed new light on a number of areas within the town. It was possible to distinguish specific house groups, determine the approximate location of the German and Hungarian towns, of the medieval stream bank and certain elements of the network of streets, elaborate the relationship between the town and the royal palace, and distinguish new workshops and finds through urban material culture and craftsmanship.¹³

4. Regarding dwelling houses and cellars, new results have become available mostly from Vác. Here the excavation of cellars provided enough data to create a classification of cellar types.¹⁴

5. All three towns yielded new information on ecclesiastical institutions. The most significant result is the discovery of the St. Nicolas parish church in the German town of Vác. It was possible to completely excavate the church still located on Main Square. In contrast, churches in Visegrád and Esztergom are located under modern buildings and are difficult to access. In Esztergom, parts of the parish churches could be excavated, while in Visegrád two churches have been investigated, but their identification with the parish church or the Augustinian friary is impossible on the basis of the currently available data. It could be established in all three towns that the largest and most elaborate phase of the churches (primarily of the parish churches) fell in the fourteenth – fifteenth centuries. The parish churches of Vác and Esztergom were built in the Árpád Period, and then significantly rebuilt in the course of the fourteenth century; in Visegrád the Árpád Period antecedents could not be found so far, but in the

¹² Orsolya Mészáros – Gábor Serlegi, ‘The Impact of Environmental Change on Medieval Settlement Structure in Transdanubia’, *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 62 (2011): Under press; Szende, ‘Stadt un Naturlandschaft’, 389-395; Peter Pišút and Gábor Timár, ‘A csallóközi Duna-szakasz folyódinamikai változásai a középkortól napjainkig’ [Changes of the Dynamics of the Danube River in Žitný ostrov (Slovakia) from the Middle Ages], in Miklós Kázmér (ed.), *Környezettörténet. Az utóbbi 500 év környezettörténeti eseményei történeti és természettudományos források tükrében* [Environmental History. The Environment Historical Events of the Last 500 Years in the Mirror of the Historical and Natural Science Sources] (Budapest: Hantken, 2009), 55-70; Balázs Székely, Gábor Molnár and Gábor Timár, ‘Lázár deák és a folyódinamika – térképezési hibák vagy valós mederváltozás?’ [Lazarus Secretarius and River Dynamics – Cartographic Errors or Avulsion of the Danube?], in Kázmér (ed.), *Környezettörténet*, 71-93.

¹³ Mészáros, ‘A késő középkori Visegrád város’, 237-248; Mészáros, ‘Topography of the 14th Century Visegrád’, 183-190.

¹⁴ Miklós, ‘Vác középkori pincéi’, 5-178.

fourteenth century both churches were significant regarding both size and ornamentation.¹⁵

6. Research on marketplaces has yielded only partial results. In most towns markets are very important organizing elements, but due to their build-up they are often difficult to study. In Esztergom parts of the marketplace of the royal town was excavated and buildings were found. In Visegrád the exact location of the marketplace could not be determined yet. According one opinion, it could have been in an area on the riverside, surrounded in spots by stone-structure buildings. In Vác, the square around the parish church was the largest marketplace of the town.¹⁶

Beside scientific research – and partly thanks to it – cultural heritage management has also made significant achievements during the past 20 years. The questions of restoration and reconstruction are especially important, since the three cities followed rather different principles in these issues.

In Esztergom, the royal and the archbishop's palace have been partly restored, which – using medieval architectural elements and research results – shows primarily the mass of the palace, while its design reflects a modern approach. The restoration of the mosque in the ecclesiastical town on the other hand was aimed at the reconstruction of the original state, enabled by the preserved architectural elements and abundant written sources (Fig. 5). The reconstruction of the royal palace in Visegrád followed a different approach. Here the process of reconstruction is still incomplete. A number of rooms and parts have been rebuilt that could be reconstructed based on previous research (Fig. 6). In Vác the ruins of the St. Nicolas parish church were conserved and raised to a certain height above the current street level. A modern city gate was built in the place of the medieval northern gate (Fig. 7).¹⁷

¹⁵ Béla Zsolt Szakács, 'Town and Cathedral in Medieval Hungary', *Hortus Artium Mediaevalium*, 12 (2006): 207-220; About Vác: Sarolta Tetteamenti, 'Vác, Március 15. tér' [Vác, Március 15. Square], in Júlia Kisfaludi (ed.), *Régészeti Kutatások Magyarországon 2003* [Archaeological Investigations in Hungary 2003] (Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal – Magyar Nemzeti Múzeum, 2004), 309; Sarolta Tetteamenti, 'Vác, Március 15. tér' [Vác, Március 15. Square], in Júlia Kisfaludi (ed.), *Régészeti Kutatások Magyarországon 2004*. [Archaeological Investigations in Hungary 2004] (Budapest: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal – Magyar Nemzeti Múzeum, 2005), 299-300; About Visegrád: Gergely Buzás and Orsolya Mészáros, 'A középkori Visegrád egyházainak régészeti kutatásai' [Archaeological Investigations of the Churches of Medieval Visegrád], *Magyar Sion*, 44/2 (2008/1): 71-104, especially pp. 87-97. Esztergom's new results still not published.

¹⁶ On the markets in general: Katalin Szende, 'Városi gazdálkodás a késő középkorban' [Urban Economy in the Medieval Hungary], in András Kubinyi, József Laszlovszky and Péter Szabó (eds.), *Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet* [Economy on the Medieval Hungary: History of Economy, Material Culture, Archaeology] (Budapest: Martin Opitz Kiadó, 2008), 413-446, especially 429-438; Szende, 'Kárpát-medence középkori városainak régészeti kutatása', 158-160.

¹⁷ On the history, documentation and principles of the reconstruction process of the medieval royal palace of Visegrád: Gergely Buzás and Krisztina Orosz (eds.), *A visegrádi királyi palota* [The Royal Palace of Visegrád] (Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 2010), especially: pp. 107-213; On

THE FUTURE: PROBLEMS AND TASKS

During the past two decades, research in the three cities has accumulated a huge amount of new information, which enables the outlining of a more complex picture than before. Further research interests include the study of the connection between landscape archaeology and urban archaeology, and the determination of the specific nature of the central role of these towns. Another important issue is the study of the emergence of the structure of the towns, their transformation and the comparison of various areas within the towns.

The amount of knowledge accumulated in the course of the excavations has made possible the answering of more complex question than those asked hitherto with regard to the evolution of town structure and its changes in space and time, both in early medieval and in late medieval towns. This means that besides public and private buildings and artefacts in towns, it has also become possible to examine urban development as a process using the tools of archaeology.

The increased volume of archaeological research and the resulting amount of data also has a bearing upon cultural heritage management and restoration. This includes one of the most frequently asked questions: does everything have to be excavated and to what extent can the destruction of cultural heritage be allowed. In urban archaeology, the rapid development of construction technologies often leads to situations which make traditional archaeological excavation impossible and consequently leads to the destruction or damage of archaeological sites (e.g. drilling pile, post foundation). Beside difficulties of excavation, another important question is that of presentation: to what extent do the ruins have to be buried again, what kind of architectural design should they reflect, and how should they fit into the modern urban landscape. We can find various solutions to these questions among urban archaeology projects in Hungary. One of them is documentation without excavation, the recording of underground built cultural heritage with preventive methods, and the possible determination of their size and age based on other data and sources. In the case of excavation and presentation one possible way is the simple preservation of the current state of the original ruins, maybe their presentation in a closed space. Another solution is rebuilding to the extent of detail that authentic data allow, which may, however, result in a visual torso. It is possible to fully rebuild in the original architectural style of the given period; although this brings up many questions of authenticity, it might provide a fuller visual effect. Inclusion into modern elements is also possible, although authenticity

the interiors: Buzás and Orosz (eds.), *A visegrádi királyi palota*, 227-363; On the reconstruction of the Esztergom Castle: Konstantin Vukov, 'Rekonstrukciók az esztergomi várban' [Reconstructions in the Castle of Esztergom], in Gergely Buzás, Krisztina Orosz and Zsolt Vasáros (eds.), *Reneszánsz látványtár. Virtuális utazás a múltba* [Renaissance Visual Collection. Virtual Trip to the Past] (Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 2009), 229-241.

and the given mixture of stylistic elements may go out of fashion within a few decades, not to mention the issue of the longevity of the used construction materials. Finally, after the specific architectural elements and solutions, another extremely important question from the aspect of complex town research concerns the extent to which the medieval topographic elements and structure of a historical town should determine the architectural texture of a modern city.

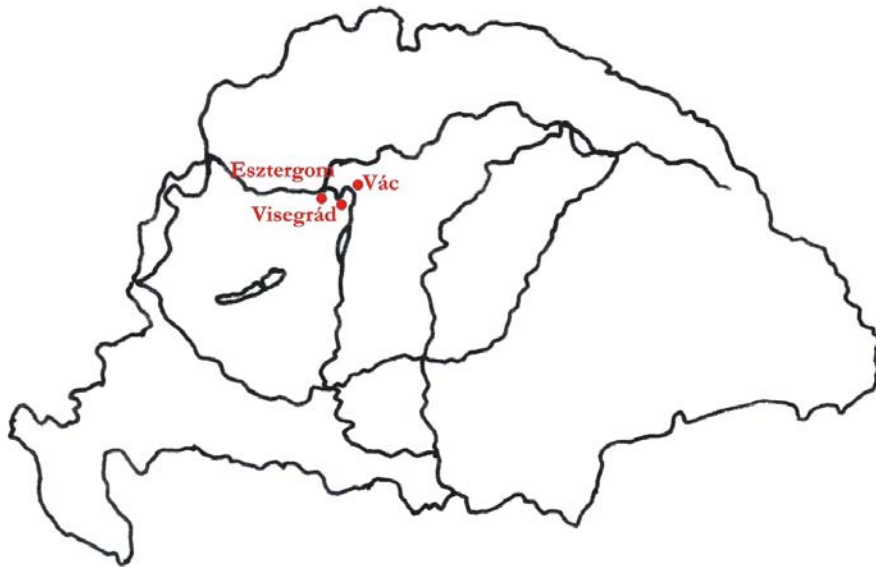

Fig. 1. Esztergom, Visegrád and Vác within the medieval and present border of Hungary.
(Drawn by the author)

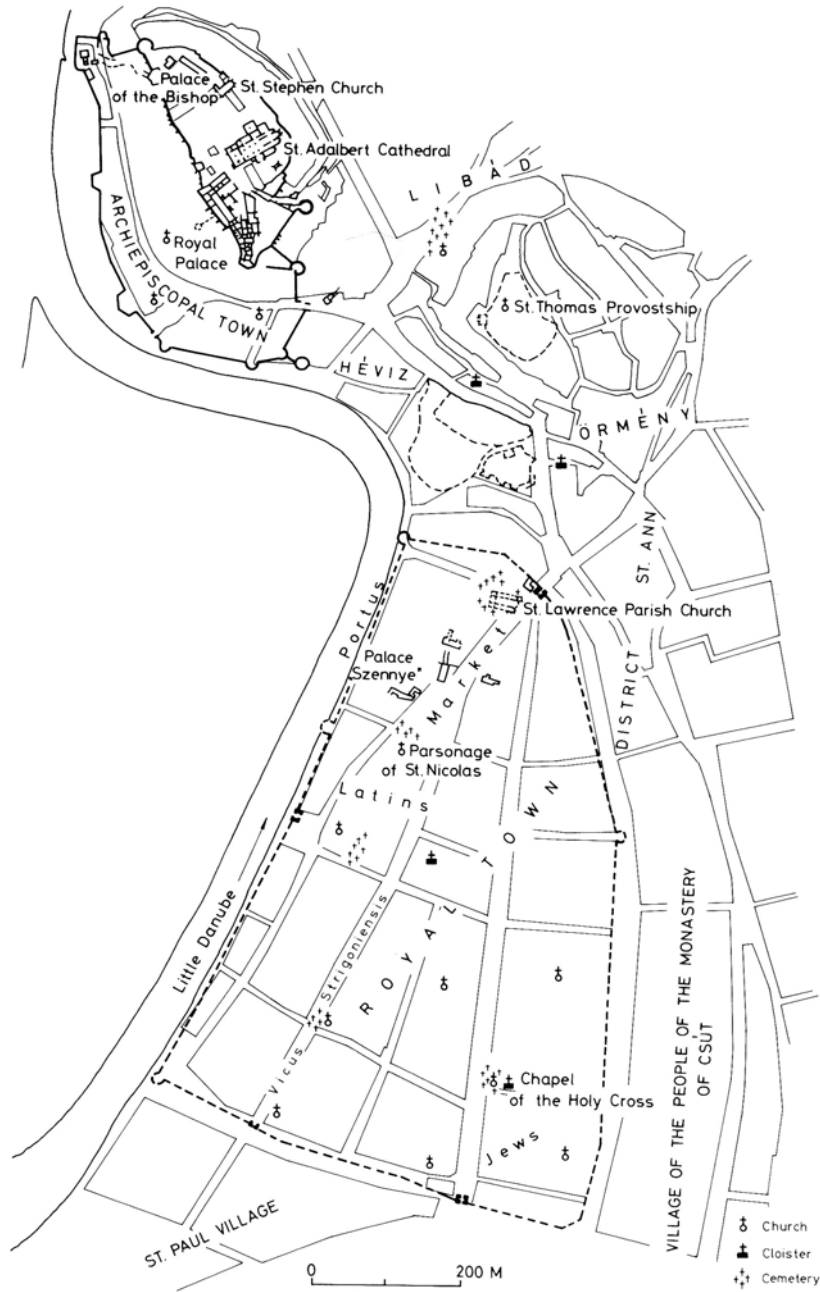

Fig. 2. Esztergom in the Middle Ages. Castle Hill on the top, Archiepiscopal town underneath, Royal Town in the bottom. (László Gerevich, 'The rise of Hungarian towns along the Danube', in László Gerevich (ed), *Towns in Medieval Hungary*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990, 29).

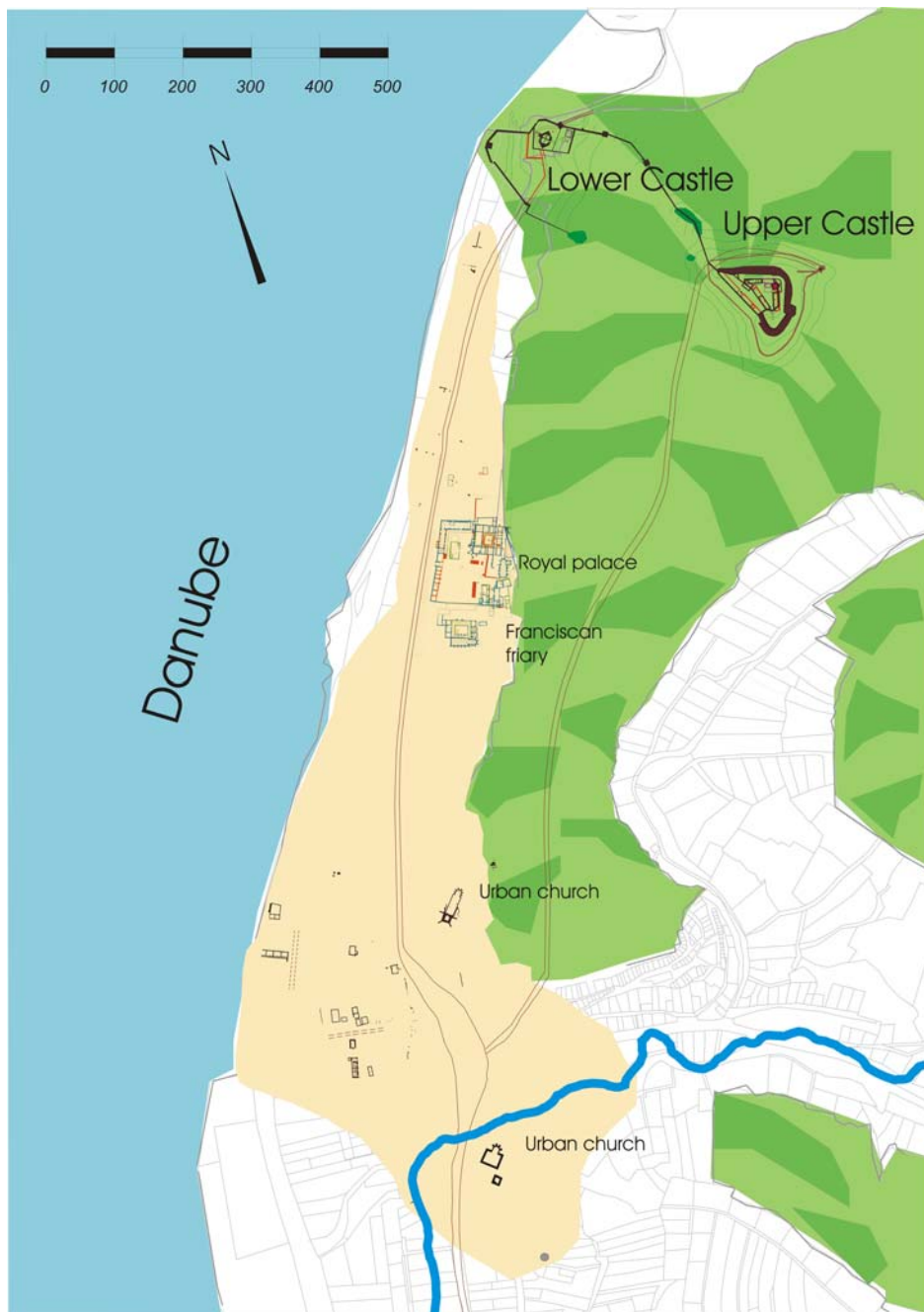

Fig. 3. Visegrád in the Middle Ages. Fifteenth century state. (Orsolya Mészáros, *A késő középkori Visegrád város története és helyrajza* [The History and Topography of the Late Medieval Visegrád Town] Visegrád: Magyar Nemzeti Múzeum, 2009, 287).

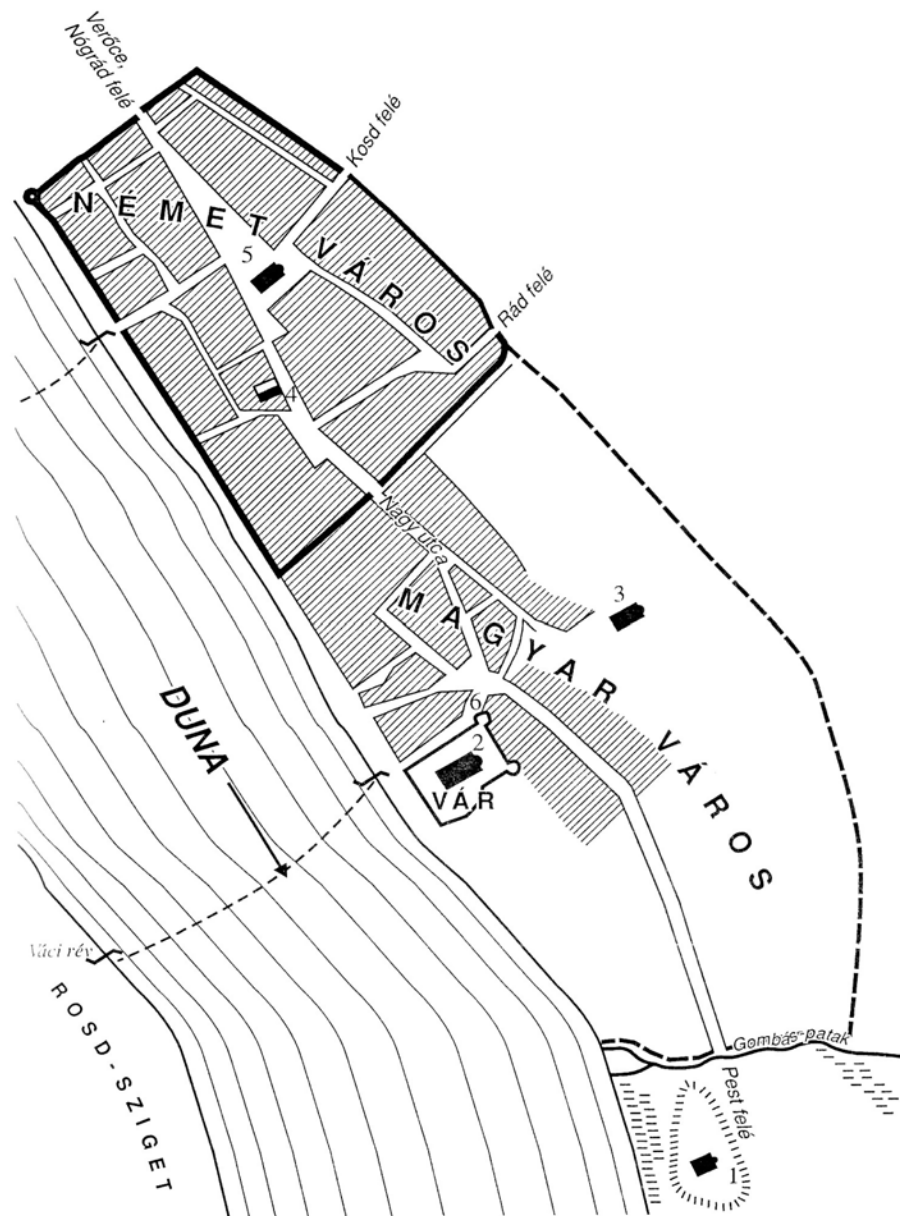

Fig. 4. Vác in the Middle Ages. Episcopal Castle in the bottom, Hungarian Town in the centre, German Town on the top. György Györffy, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*.

[The Historical Geography of Hungary in the Ages of the Árpáds] 4. vol, Budapest:

Akadémiai Kiadó, 1998, 313.

Fig. 5. Reconstructed Turkish mosque in Esztergom (Photo by the author).

Fig. 6. Reconstructed Royal Palace in Visegrád, Ceremonial court of the Hercules-Fountain (Photo by the author).

Fig. 7. Reconstructed walls of the St. Michael parish church in the pavement of Vác (www.vac.hu).

RECENZII, NOTE BIBLIOGRAFICE / BOOK REVIEWS

PAUL NIEDERMAIER, *Habitatul medieval în Transilvania*.
București: Editura Academiei Române, 2012, 380 p. : il. și tab.

Cartea de față reprezintă una dintre cele mai importante opere ale autorului, reprezentând bilanțul unei etape de cercetare ce a durat peste 40 de ani. Întinse pe parcursul unei vieți, o parte a investigațiilor privind habitatul uman au fost valorificate printr-o serie de publicații anterioare, majoritatea publicate în limba germană, ele fiind reluate în această carte însă revizuite și completate, iar o altă parte a proiectelor inițiate sunt finalizate în acest volum și cuprind o tematică nouă cu rezultate inedite. Înainte de a trece la prezentarea propriu-zisă, doresc să creionez în câteva cuvinte caracteristicile principale ale lucrării: ea are o structură complexă datorită studiilor sale interdisciplinare, sunt dezvoltate multe teorii noi și concluzii interesante, dar echilibrate, având în vedere că perioada tratată este una obscură, controversată, mult discutată în literatura de specialitate și lipsită de izvoare istorice; sunt sintetizate idei caracterizate uneori de ermetism datorat calculelor matematice, graficelor și tabelelor pline de cifre, ceea ce pentru unii cititori poate fi derutant, dificil de înțeles, întrucât solicită un efort mai mare decât de obicei pentru a percepe pe deplin interpretările și reconstituirile istorice, dar pe de altă parte multe dintre teorii / concluzii sunt ancorate în trimiteri concrete la hărți, planșe și situații statistice, ceea ce le facilitează înțelesul; lucrarea unește o concentrare de esență a concluziilor și translează oglindirea cunoștințelor acumulate de-a lungul unei vieți, reprezentând în final reflecția figurii spiritului autorului.

Volumul se deschide cu o scurtă *Introducere* în care autorul subliniază importanța studierii habitatului uman în cercetarea istoriei și definește explicit aria geografică cuprinsă în analiză. De asemenea, este prezentată succint metoda de bază cu care s-a operat, și anume calculele aritmetice, ceea ce ne îndeamnă să încadrăm cartea între operele impregnate de filosofia determinismului. Această caracteristică îi conferă o interpretare unică și oferă o nouă viziune asupra istoriei medievale a Transilvaniei, întregul volum reprezentând și din punctul nostru de vedere „un progres real în domeniu” (p. 8) și o premieră pe scena aparițiilor editoriale din România deoarece inaugurează un domeniu neexplorat în istoriografia română, fiind prima lucrare de sinteză despre istoria habitatului uman din Transilvania în evul mediu, ce tratează subiecte originale și de interes major precum: concordanța dintre diferitele caracteristici ale teritoriului și situarea descoperirilor arheologice și a atestărilor documentare timpurii; relația între extinderea habitatului și structurarea administrativă a acestuia; influența evoluției și a repartiției populației în schimbarea habitatului; numărul și mărimea așezărilor, precum și raporturile dintre ele; importanța agriculturii, respectiv a crizei agrare în dezvoltarea sau decăderea anumitor așezări; și nu în ultimul rând, influența mișcării populației asupra transformării peisajului.

Reunind informații covârșitor de abundente, cartea este structurată în 9 capitole principale, precedate de o introducere, deja prezentată, și succedate de lista bibliografică, lista și proveniența ilustrațiilor, indicele de locuri geografice și un sumar în limba engleză. Primul capitol este dedicat descrierii *Caracteristicilor geografice ale teritoriului* (p. 9-23). Aici sunt conturate punctat principalele unități de relief din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș și influența altitudinii, a variațiilor de temperatură și a cantității de precipitații asupra extinderii sau contractării habitatului uman pe parcursul evului mediu. „Caracteristicile diferite ale teritoriului cercetat au avut, firește, repercusiuni importante asupra tuturor aspectelor habitatului. Se constată o concordanță frapantă între altitudinea, numărul zilelor fără îngheț și cantitate precipitațiilor cu situarea descoperirilor arheologice și a atestărilor documentare timpurii. În diferite perioade, în funcție și de numărul populației, oamenii au avut o preferință pentru zone diferite ale Transilvaniei, locuite mai dens sau mai rar” (p. 23), această concluzie și teorie de bază creionată la finalul capitolului întâi, care de altfel reprezintă esența

lucrării, se regăsește pe parcursul întregii cărți sub forma unor demonstrații din diferite perspective ca: evoluția demografică, evoluția politică, istoria economică, analiza documentelor, toponimie, arheologie, arhitectură, geografie istorică etc.

Următoarea secțiune principală, originală datorită unghiului de abordare, este dedicată analizei *Structurării habitatului* (p. 25-87). Ea readuce în discuție problematica evoluției structurării eclesiastice și politico-administrative a teritoriului Transilvaniei, dar analizată prin prisma caracteristicilor geografice ale terenului și a creșterii demografice sau din perspectiva evoluției politice și a răspândirii descoperirilor arheologice, ceea ce îi conferă capitolului o interpretare unică. Cele mai interesante observații sunt cele referitoare la „structurarea”/ evoluția teritoriului episcopiei Ardealului, geneza comitatelor, extinderea lor, respectiv limitele teritoriale ale acestora și cele despre complexitatea procesului de dezmembrare a vechilor comitate, precum Solnoc, Alba, Dăbâca etc. În contextul procesului complex de structurare a Transilvaniei, autorul examinează relația condiționată dintre amenajarea liniilor de prisăci și strategia colonizărilor sau a mutărilor de populație.

Al treilea capitol tratează punctat și concis *Evoluția populației* (p. 89-147) din momentul căderii Imperiului Roman până în secolul al XVII-lea, implicațiile și cauzele creșterii / descreșterii populației. Prezentarea realizată într-o manieră mereu comparativă valorifică un număr mare de informații demografice și lansează pe bază de elemente determinante, în ciuda inconsistenței surselor documentare sau arheologice, ipoteze plauzibile – „aprecierea mai exactă a situației fiind foarte dificilă” (p. 92) pentru secolele VII–XII – care vor putea fi demonstrate, confirmate sau infirmate, în mod direct în urma unor cercetări viitoare complexe. Capitolul impresionează prin seriozitatea și răbdarea dedicată calculelor matematice, graficelor, hărților și statisticilor. Autorul realizează o remarcabilă performanță și o demonstrație vis-a-vis de importanța matematicii și a analizelor statistice în istorie sau arheologie, de altfel, o metodă de abordare puțin promovată în istoriografia românească.

În prima parte a capitolului *Fenomenul crizei agrare* (p. 149-173), autorul optează pentru o trecere în revistă a interpretărilor propuse de Wilhelm Abel privind mișcările prețurilor diferitelor categorii de produse din Europa centrală și de vest și repercusiunile acestora asupra evoluției economice, sociale și arhitecturale, în scopul de a justifica necesitatea unei analize asemănătoare și în cazul Transilvaniei, pledând în a doua parte pentru existența crizei agrare medievale și o evoluție a acesteia similară cu cea din Europa Centrală. Expunerea este foarte bine venită, întrucât aduce interpretări noi – dovezi ale manifestării crizei agrare în Transilvania –, care nu au mai fost vehiculate în literatura română, cele mai interesante fiind cea referitoare la dinamica construcțiilor castelurilor și bisericilor (de exemplu, sunt identificate trei perioade principale în construirea reședințelor nobiliare, dintre care a doua perioadă, cea a crizei agrare, deci după jumătatea secolului al XIV-lea, este caracterizată de o lipsă de reședințe nobiliare în mediul rural, aspect nesesizat până acum de alți specialiști) și cea despre dinamica activității comerciale și a dezvoltării orașelor în contextul crizei agrare.

În capitolul al cincilea, *Așezările* (p. 175-212), definit de calcule aritmetice comparabile cu cele din capitolul dedicat evoluției populației, ne sunt oferite numeroase date despre mărimea așezărilor și numărul lor pentru șase perioade de timp distincte: 1000–1241, 1242–1347, 1348–1450, 1451–1541, 1542–1686, 1687–1750. Pentru primele două perioade există puține documente care să indice mărimea concretă a localităților, și din acest motiv, este posibil ca în viitor ideile dezvoltate să creeze o controversă științifică. Chiar dacă „există multe necunoscute, calculele efectuate având o valoare limitată” (p. 181), totuși cifrele statistice amintite pentru perioadele ulterioare – acestea fiind extinse de la particular la general – și caracteristicile generale enunțate pentru diferitele regiuni ne pun la dispoziție o imagine de ansamblu despre evoluția și dinamica atât a numărului de așezări cât și a mărimii acestora în intervalele de timp amintite. Venind ca o continuare firească, capitolul *Localitățile centrale* (p. 213-236) tratează puncte majore de interes precum apariția / dispariția sau dezvoltarea „centrelor zonale” (Cenad, Biharea, Oradea, Dăbâca, Alba-Iulia etc.), se pune în lumină complexitatea procesului de urbanizare pe fondul crizei agrare și de dezvoltare a unei rețele diversificate de localități, și readuce în discuție problematica prosperării orașelor sau a decăderii altora, respectiv a târgurilor, în funcție de rolul economic și comercial pe care l-au jucat. Analiza evoluției / involuției orașelor este extinsă în următorul capitol, *Populați urbană* (p. 237-256), dar văzută prin prisma diferitelor tipuri de funcțiuni și a evoluției demografice din cadrul acestora, astfel

autorul se axează pe o prezentare estimativă a datelor pentru: orașele episcopale (Oradea, Alba Iulia, Cenad), localitățile de lângă ocne (Ocna Sibiului, Cojocna, Ocna Dej, Turda, Dej, Sighetul Marmației etc.), centrele montane (Rodna, Baia Sprie, Baia de Arieș, Abrud, Baia de Criș, Baia Mare, Rimetea etc.), centrele comercial-meșteșugărești (cele mai importante fiind Sibiu, Brașov, Cluj), centrele preponderent comerciale cu funcție administrativ-militară (Timișoara, Lugoj, Lipova, Caransebeș) sau târgurile importante cu un caracter parțial urban (Târgu Mureș, Odorheiu Secuiesc, Aiud, Reghin etc.). Numeroasele informații și date au fost expuse cu scopul de a oferi în finalul acestei secțiuni o apreciere comparativă a mărimii localităților și de a ilustra concludiv, prin stabilirea unor valori absolute, ponderea populației urbane pe diferitele categorii de orașe, dar și coeficientul populației urbane din totalul populației din diferite zone.

În capitolul opt, *Căile de comunicație* (p. 257-272), cu o încărcătură informațională sintetică având în vedere numărul mic de pagini dedicat acestui subiect, dar foarte complexă și argumentată în același timp, autorul propune o interesantă reconstituire a rețelei de căi de comunicație, fie ea terestră sau navală, care s-a dezvoltat și s-a îndesit treptat pe parcursul evului mediu, în funcție de cadrul natural, densitatea populației, numărul de așezări, relațiile comerciale, intensificarea comerțului etc. Pe lângă parametri amintiți, este subliniată importanța și dispunerea centrelor ca element de structurare a rețelei de drumuri, esențială fiind în dezvoltarea diferitelor centre „distanța etalon de 60-70 km” (p. 272), adică distanța parcursă călare într-o zi între localitățile importante.

Am ajuns și la prezentarea ultimului capitol al cărții, intitulat *Transformarea peisajului* (p. 273-330), în care autorul, adoptând o parte din metodele lui W. Abbel, ne propune o reconstituire inedită a peisajului geografic medieval văzut prin prisma influenței antropogene asupra cadrului natural. De remarcat din nou meticulozitatea acordată calculelor aritmetice, formulelor și diferiților indici, uneori greu de urmărit, care stau în final la baza rezultatelor sintetice privind gradul de acoperire a terenului de păduri, procentajul terenurilor folosite (curți și livezi, pășuni, fânețe, ogoare lucrate) și implicit la reconstituirea caracteristicilor peisajului din diferite perioade de timp (sec. XI-XIII, 1242-1347, 1348-1450, 1451-1541, 1542-1686, 1687-1750). Desigur, pentru perioadele timpurii, procentajele propuse sunt ipotetice, de multe ori calculele fiind extinse de la cazuri particulare spre o analiză generală, ceea ce ar putea genera în literatura de specialitate o dezbateră polarizată. Chiar și în lipsa unor dovezi concrete (documente, cercetări arheologice, investigații arheobotanice, pedologice etc.) sau în ciuda unor cifre și calcule care trebuie privite cu prudență, rezultatele și concluziile obținute de autor oferă o imagine generală concludentă a situației și valori care indică tendința transformărilor intervenite în peisaj pe parcursul evului mediu.

Marele merit al cărții este acela că ea aduce valoroase contribuții la cunoașterea habitatului medieval transilvănean și completează un gol istoriografic. Volumul va reprezenta un loc important în cercetarea Transilvaniei în Evul Mediu și va deschide calea către o nouă direcție de cercetare.

Maria Crîngaci Țiplic

**GHEORGHE CRUTZESCU, *Podul Mogoșoaiei – Povestea unei străzi*, ediția a III-a, revăzută.
București: Editura Biblioteca Bucureștilor, 2011, 564 p. (și ediție on-line
www.bibliotecametropolitana.ro/Uploads//1_2012/151257.pdf îngrijită și note:
Virgiliu Z. Teodorescu).**

Prin strădania laudabilă a lui Virgiliu Z. Teodorescu, emoționanta evocare a Căii Victoriei sau Podul Mogoșoaiei realizată de Gheorghe Crutzescu a ajuns la ediția a III-a.

Podul Mogoșoaiei – Povestea unei străzi este cartea de suflet a lui Gheorghe Crutzescu, diplomat de carieră, fiu al Bucureștilor, născut în 1890, tocmai în perioada când orașul lui Bucur începuse ampla sa transformare edilitară. Ca o crisalidă, orașul se debarasa de vâlul oriental-balcanic, adoptând încet, încet, elementele organizării urbane occidentale: bulevarde și străzi largi, cu perspective

frumoase, imobile cu mai multe etaje aliniate mai riguros, lotizări și parcuri, ridicarea unor edificii impozante, mobilier stradal adecvat, inclusiv statui și ansambluri statuare pe măsura trecutului său.

Ajuns un respectat diplomat, Gheorghe Crutzescu se dovedește și un foarte bun memorialist și narator. Ca „om al cetății” pe care o iubește, realizează la un moment dat că „după mulți ani de umblet, uneori zilnic, pe Calea Victoriei, mi-am dat seama, într-o zi, că nu știam nimic, dar chiar nimic, de strada aceasta”. Atunci, curiozitatea îl îndeamnă să pună întrebări, să citească despre oameni, întâmplări și evenimente legate de această stradă. Cu pasiune, realizează „din dragoste” pentru ea „povestea” Podului Mogoșoaiei. Cu modestia caracteristică savantului cu o vastă cultură, Crutzescu invită colocvial cititorul, chiar din prima pagină a cărții, „s-o luăm în sus, împreună, pe podul Mogoșoaiei, [...] plecând urechea la poveștile de ieri, sau de demult, pe care zidurile vechi și locurile bătătorite de veacuri le mai șoptesc, încă, celor ce vor să asculte”.

Iată cum s-a născut din „iubire pentru o stradă”, povestea Podului Mogoșoaiei narată de Gheorghe Crutzescu care, aidoma altor împătimiți de orașul lui Bucur, i-a dedicat pagini memorabile, așa cum au toate orașele din lume cu vocația „capitalei”. O capitală apărută într-un ev mediu cetos, oarecum miraculos și dintr-o dată. În această privință, mă raliez ideii regretatei Dana Harhoiu, care acceptă ideea lui Nicolae Iorga exprimată în *Byzance après Byzance* (1935), reliefând rolul voievozilor români considerați succesori ai împăraților bizantini. Ea își explică apariția aproape bruscă a Bucureștilor, amintiți în hrisoave la 1459, după ce, la 1453, Constantinopolul a fost cucerit de otomani, ca un continuator al acestuia, căci „un oraș cheamă un alt oraș, o istorie cere o altă istorie”.

Dacă ar fi să asemăn scriitura lui Gheorghe Crutzescu, l-aș pune în rând cu Emanoil Hagi-Mosco și cu George Potra, din galeria seniorilor, și cu Adrian Majuru, din rândul celor tineri, care, cu aceeași iubire și pasiune pentru București, au împărtășit viitorimii metamorfozele orașului și ale locuitorilor săi.

Desigur că despre București au scris numeroși autori, precum Dimitrie Pappasoglu, Constantin Bacalbașa, Henri Stahl, Ionescu-Gion, Carmen Sylva, Grigore Locusteanu, în trecut, sau autori contemporani care i-au dedicat pagini memorabile, precum Alexandru Beldiman, Adrian Majuru, Octavian Tudor, Radu Oltean, Ofrim Alexandru, Virgiliu Z. Teodorescu, Ion Narcis Dorin, Victoria Dragu Dimitriu sau Andreea Deciu care a adunat în *Povestea caselor* superbe texte evocatoare. Ca să observăm orașul, ca să ni-l apropiem, ca să-l înțelegem, să urmărim îndemnul lui Adrian Majuru: „Oprește-te puțin. Privește în urma ta. Mai cu luare-aminte. Nu este vorba de uitat ceva, ci este mai degrabă vorba despre lucruri care-ți scapă. Se risipesc odată cu trecerea anilor. Se schimbă încetul cu încetul odată cu noi și dispar în liniște deplină și pe neașteptate...” (*București–550 de ani de la prima atestare documentară*, 2009, p.7).

În eforturile de redescoperire și de valorizare a trecutului nemistificat, mai ales pentru generațiile tinere, se publică și re-publică o întreagă literatură de scrieri istorice, literare, memorialistice, de urbanism și arhitectură, a mentalităților, despre artă etc., care alcătuiesc „Planeta București” ca să parafrazez chiar cu titlul denumirii colecției, fiindând cu mult succes chiar o editură, „Biblioteca Bucureștilor”.

Orașul acesta vesel, odată scăpat de chingile ideologice, își caută rădăcinile, își revalorifică trecutul pentru a-și găsi energiile în confruntarea cu provocările prezentului, cu înnoirile inerente cerute de contemporaneitate, în condițiile unei globalizări ce diluează identitatea și specificul locurilor.

Cartea lui Gheorghe Crutzescu a avut încă de la prima apariție (1944) un destin sincopat. Apărută către sfârșitul celui de-al II-lea Război Mondial, lucrarea trecea aproape neobservată, neputând fi „digerată” de un public cititor atât de însetat de cultură cum era cel bucureștean.

În anii aceia tulburi ai ocupației țării de către Armata Roșie și a „komisarilor” de tot felul, chiar sfârșitul autorului cărții și al familiei sale este învăluit într-un mister nici până astăzi elucidat, ei dispărând pur și simplu în mod straniu. Meritul semnalării pentru publicul larg a dispariției lui Gheorghe Crutzescu și a familiei sale – soția Simona (n. Magheru) și fiica Sanda (n. în 1940 la Budapesta – , unde tatăl ei se afla în post ca ministru plenipotențiar), revine istoricului Virgiliu Z. Teodorescu.

Datorită calităților sale, cartea se reeditează în 1986, ediție pentru care profesorul Teodorescu întocmește peste 1500 de note, care, din motive ideologice au fost cenzurate, publicându-se doar 679. În contextul libertăților câștigate după 1990, Virgiliu Z. Teodorescu reface aparatul critic al cărții, insistă și reușește apariția ediției a III-a, accesibilă și on-line. Ediția îngrijită de Domnia sa cuprinde o

foarte interesantă și inedită contribuție la biografia autorului – Gheorghe Crutzescu, precum și un număr impresionant de note, foarte utile, căci de la data apariției (1944) și până în prezent, foarte multe personaje, fapte, case și imobile evocate atunci au dispărut din memoria curentă a cititorilor, chiar și a celor avizați, iar vocabularul a suferit transformări profunde. Astfel, notele se impun ca un instrument util de lucru, ușurând lectura cărții.

Dovedind o înaltă probitate profesională, Virgiliu Teodorescu ține să menționeze că, în ciuda eforturilor, pentru circa cincizeci de personaje menționate în cartea lui Crutzescu, în lipsa referințelor biografice, nu a reușit să întocmească notele, publicând lista. Editorul își exprimă speranța că până în anul centenarului Marii Uniri, din 2018, când Bucureștii au devenit capitala României întregite, se vor putea elucida misterul dispariției lui Gheorghe Crutzescu și a familiei sale, ca și biografiile personajelor menționate.

Gheorghe Crutzescu, molcom și simplu, dar atât de profund, începe „povestea” Podului Mogoșoaiei cu „nașterea și copilăria” acestei căi. Ce surprinzătoare e România! Cine nu-i cunoaște subtilitățile limbii, se întreabă despre ce pod este vorba, care nu traversează nici o apă!? Este calea „podită” cu blâni groase de stejar, așa era felul nostru propriu de a „pava” străzile la început! Soarta a vrut ca drumul pe care serdarul Mogoș îl parcurgea până la moșia care îi purta numele – Mogoșoaia, situată în nordul Bucureștilor, să devină ulița pe care armata română biruitoare aducea independența față de puterea suzerană a Sublimei Porți, de unde noul nume, Calea Victoriei.

Pe „calea” din centrul unui București prosper și debordant, care trăgea foloasele valorificării grânelor țării după ce obținuserăm în 1829 libertatea comerțului, se etala luxul protipendadei și al potențailor zilei.

Lectura cărții este plăcută și atrăgătoare, stilul este descriptiv, suav, iar vocabularul, aidoma trecutului evocat, este plin de termeni vechi, neoași românești, răsunători, cu o reverberație aparte.

Textul lui Gheorghe Crutzescu, atât de dens în informații, „a cerut” un aparat critic pe măsură, adică un mare volum de note care să explicitizeze termeni vechi, ieșiți din uz, să ofere date biografice, să lămurească pe cititor asupra unor instituții, edificii, statui etc.; profesorul Virgiliu Z. Teodorescu s-a achitat cu brio de această datorie. Domnia sa a acceptat provocarea, care a presupus o muncă titanică de documentare pentru redactarea celor 2416 note, fapt deosebit de meritoriu, mai ales că, în domeniul biografilor, literatura noastră are multe lipsuri. Notele profesorului Teodorescu completează în mod fericit textul lui Crutzescu, oferind cititorului dornic de cunoaștere cvasitotalitatea informațiilor legate de metamorfoza Căii Victoriei pe parcursul a două veacuri. Calitatea notelor profesorului Teodorescu, nu numai din această carte, dar și din altele – invoc doar ca exemplu și pe acelea din cartea Domniei sale *Un parc centenar: Parcul Carol I*, unde 630 de note lămuresc pe deplin pe cititor – ne oferă suficiente motive ca să-l includem în rândul exegeților mediului cultural românesc, în speță istoric și artistic. Calitatea informației dovedește cultura solidă în specialitatea istorie și domeniile conexe ei, dar și în altele, precum geografia României, căutarea tenace, spiritul său atât de viu, verva intelectuală, apetitul pentru conversație, experiența vastă acumulată în zeci de ani de căutări arhivistice, de lucru cu documentul. Domnia sa nu ezită să corecteze, pe bună dreptate, erori care s-au înrădăcinat în mentalul colectiv, cum sunt acele „dealuri” ale Bucureștilor: Spirii, Mitropoliei, Cotrocenilor, care sunt în fapt fragmente ale teraselor Dâmboviței.

Editarea on-line a cărții lui Gheorghe Crutzescu este salutară și benefică, deoarece ea descrie transformările Căii Victoriei în momentul său cel mai fast, când întreg orașul, ante și interbelic, cunoaște o metamorfoză amplă de europenizare, cu realizări remarcabile la nivel european, care îi sunt apreciate și recunoscute. Trebuie să recunoaștem că, după război, comunismul a frânt evoluția ascendentă a Bucureștilor, iar Calea Victoriei și-a pierdut eleganța, devenind o pistă rutieră unde autovehiculele circulă doar cu mare viteză. După 1990 sunt multe căutări, ezitări, divagații, tenebre, interese edilitare oculte și obscure.

Cartea lui Gheorghe Crutzescu este utilă unui public larg, mai ales celui bucureștean, care poate afla din paginile ei trecutul și metamorfozele celei care a fost o lungă perioadă de timp, strada-vitrină a orașului. Cel care a iubit-o atât de mult încât a descris-o cu sufletul într-o carte, ca și istoricul Virgiliu Z. Teodorescu, care a îngrijit edițiile ei ulterioare, și-au făcut datoria; rămâne viitorimii să-i redea farmecul, eleganța și prestanța de odinioară.

Alexandru Păcurar

MARIA STOICA, *Brăila. Memoria oraşului. Imaginea unui oraş românesc din secolul al XIX-lea.* Brăila: Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2009, 331 p., il.

În istoriografia consacrată Brăilei, cartea Mariei Stoica acoperă o perioadă mai puțin cercetată, secolul al XIX-lea. Tema, aleasă în mod inspirat, a fost tratată sub raportul imaginii moderne a urbei, care s-a conturat chiar în acest veac. De remarcat că această direcție de cercetare a spațiilor orașului este o prioritate pe plan internațional, recentul colocviu al Comisiei Internaționale de Istorie a Orașelor (Sibiu, 8-9 septembrie 2011) abordând tocmai o asemenea temă. Lucrarea este prefăcută de doi specialiști de prestigiu: prof. univ. dr. Ionel Căndea, directorul Muzeului Brăilei, care o consideră „o contribuție fundamentală” pentru istoria orașului dunărean și prof. univ. dr. Nicolae Lascu, care subscrie la aprecierea anterioară, adăugând că încheierile autoarei sunt utile pentru istoria tuturor orașelor din România în secolul al XIX-lea.

Structura lucrării – cinci capitole, cu subcapitolele aferente, concluzii, anexe, bibliografie – este echilibrată și oferă o imagine completă asupra cuprinsului. Pentru început, autoarea se oprește asupra teritoriului urban, analizând repetatele extinderi după anul 1828, când orașul a fost eliberat de sub stăpânirea turcească. În acest scop sunt folosite documente și mărturii de epocă, dar mai ales planurile alcătuite de-a lungul veacului al XIX-lea. Se constată că direcțiile de dezvoltare au fost determinate de existența anterioară a cetății și a portului. Acestea au conferit un anumit specific Brăilei, surprins corect în lucrare.

Economia urbană este prezentată în secvența următoare, în care se acordă prioritate spațiilor orașului, edificiilor construite pentru negustori ca locuințe și spații comerciale, dar și pentru fabrici de mari proporții, exportându-și produsele în Orient. Locul central îl ocupă însă construcțiile portuare, care au fost modernizate și au înscris orașul între porturile europene ale vremii. Aceste activități economice au dat personalitate Brăilei, care a cunoscut procesul de modernizare odată cu întreaga țară.

Toate aceste extinderi și construcții nu au fost executate haotic. Autoarea are meritul de a fi descoperit și pus în valoare documente care relevă grija aparte pentru înfrumusețarea orașului prin stabilirea unor reglementări clare și prin aplicarea lor. Lucrarea constată grija administrației orașului pentru estetica spațiului public, poate chiar mai mare decât pentru utilități și servicii, realizate abia spre sfârșitul veacului. Este sesizată chiar preocuparea de a se forma comportamentul urban al cetățenilor, de a se respecta și întreține realizările edilitare (parcuri, monumente etc.).

Descrierea amănunțită a acestora s-a realizat într-un capitol separat, tocmai pentru a le sublinia importanța și având în vedere contribuțiile reale ale autoarei. Astfel se relevă că monumental ridicat în 1833–1834 în cinstea eliberării orașului a fost primul monument de for public din Principatele Dunărene. De asemenea, se face o reconstituire documentată a apariției altor monumente și dotări urbane: grădina publică, parcul, bulevardul, cimitirele. Este de reținut competența cu care sunt efectuate analizele, apreciindu-se eforturile de modernizare, noutățile tehnice aduse în spațiul românesc, fără a fi omis factorul uman, toate contribuind la închegarea imaginii generale a unui oraș prosper economic, aflat în plină dezvoltare urbanistică.

Cel mai bine realizat este ultimul capitol, consacrat formelor urbane, în care sunt prezentate cu competență principalele tipuri de arhitectură urbană. Mai întâi sunt analizate locuințele, urmărindu-se evoluția de-a lungul secolului al XIX-lea, avându-se în vedere casele simple ale majorității locuitorilor, dar și construcțiile deosebite, ridicate pentru comanditari avuți, devenite, în timp, monumente de arhitectură, emblematice pentru oraș. Bisericile orașului din veacul studiat se bucură, de asemenea, de o prezentare pertinentă, care reliefează componenta multietnică a Brăilei. Hanurile, hotelurile și școlile se bucură de asemenea de atenția autoarei, care are în vedere caracteristici stilistice, fațadele, dar și interioarele. Întregul capitol este ilustrat cu imagini de epocă, planuri și relevee, care facilitează înțelegerea prezentării. Lucrarea nu se rezumă însă la o descriere tehnicistă, ci are în vedere condiționările economice și sociale ale apariției acestor edificii, locul și rolul lor în constituirea imaginii orașului până la 1918 și după acest an.

Întrucât este o lucrare întemeiată pe o documentație bogată, la sfârșit sunt reproduse câteva dintre cele mai elocvente documente utilizate. În acest mod sunt puse la îndemâna celor interesați

informații utile pentru istoria orașelor în general, nu doar pentru Brăila. Rezumate în limbile engleză și franceză permit accesul la cuprinsul lucrării unor potențiali cititori străini, iar lista bibliografică facilitează noi cercetări celor interesați de trecutul Brăilei. Concluziile cercetării sunt clar și convingător formulate. Ilustrația cărții a fost selecționată cu atenție și completează în mod fericit imaginea descrisă a orașului.

Semnalăm o scăpare de formulare, atunci când se afirmă că Brăila este al treilea oraș din România ca vechime, fiind atestat în 30 ianuarie 1368, după Câmpulung Muscel și Curtea de Argeș. Spațiul de raportare este Țara Românească, nu România. Alte corecturi sunt necesare, la o eventuală nouă ediție, la paginile XI, 3, 327. Aceste observații nu scad valoarea generală a lucrării.

Cartea doamnei Maria Stoica este un demers științific semnificativ, care utilizează mijloace multidisciplinare ale istoriei, urbanisticii, arhitecturii și istoriei artei, pentru a schița un tablou general al unui centru urban care a atras mulți cercetători ai trecutului său. Autoarea a reușit să ne ofere imaginea Brăilei veacului al XIX-lea într-o prezentare științifică autentică și convingătoare, care se constituie într-un adevărat model și pentru alte centre urbane românești.

Vasile Ciobanu

**ALEXANDRU PĂCURAR, *Incursiune în memoria locurilor*, ediția a II-a completată și adăugită.
Cluj-Napoca: Editura Argonaut, 2012, 491 p.**

De la bun început doresc să afirm că ne aflăm în fața unei lucrări care impresionează nu numai prin volumul de pagini și de informații, ci și datorită diversității domeniilor abordate, fapt ce creează reale dificultăți de a o plasa într-o anume tipologie a cercetării. Gestul îl putem numi „transdisciplinaritate”, cartea acoperind sfere diverse ale științelor istorice și geografice, topindu-se într-un ansamblu unitar. Ea operează cu metode variate, corelează informații de pe un spațiu uriaș și le strânge laolaltă, în speță în jurul evenimentelor contextuale și din timpul Războiului de Independență din 1877-1878.

Ar fi simplu și n-aș greși dacă aș considera că este o carte de geografie istorică, dar prefer să-l las pe autor să-și prezinte caracterul cercetării sale: „...este câte puțin din geografie, istorie, antropologie, sociologie, geopolitică, economie, artă [...] Îmi place să cred că este o geografie cordială, caligeografie sau geografie frumoasă [...]” (p. 11). Enumerarea încercată de autor face lumină, dar nu suficient, asupra ținutelor lucrării sale, dar dezvăluie caracterul interdisciplinar al demersului. „Geografia cordială” la care face referire autorul, interpretându-i pe Geoges Duhamel și Goethe, ar fi o geografie poetică, sentimentală, altfel spus, o treaptă a culturii deasupra oricăror sentimente de ură trecute, o treaptă în care sentimentele naționale se contopesc. „Resimți fericirea sau durerea unui popor vecin ca și cum ar fi ale propriei tale națiuni” (p. 11, citându-l pe Ion Conea, la rândul lui adoptând opinia lui Goethe).

Față de aceste aspirații, nu e de mirare că profesorul clujean Alexandru Păcurar, animat de sentimente patriotice asumate fără dubii încă de la început, reușește să aibe acea privire „trans-națională” cercetând o perioadă, cea din jurul lui 1900, cu cele mai naționaliste manifestări zonale. Fascinat fiind de parcursul exemplar al națiunii române în cele câteva decenii, el se apleacă cu grijă, chiar cu duioșie, și asupra celorlalte nații aflate în mijlocul confruntărilor zonale, utilizând imaginile vremii, care se aglomeraseră cu acele prilejuri. Pretextul fiind confruntarea militară, imaginile de epocă respective acoperă toate manifestările culturale ale zonei, definindu-se astfel ceea ce s-ar putea numi astăzi „peisajul cultural” al spațiului respectiv, extins, prin forța împrejurărilor, către Europa centrală și Asia vestică. Pe de altă parte, autorul recunoaște că ideea de a publica imagini, mai cu seamă din timpul Războiului de Independență, nu-i aparține (evocă nume prestigioase începând cu Iorga), dar originalitatea demersului constă în utilizarea imaginilor ca suport al definirii identității unor locuri, ale unor societăți și ale unor personalități.

Care este rostul prezentării acestei lucrări, în revista Comisiei de Istoria Orașelor din România? Cercetând cu grijă și prima ediție (publicată la Presa Universitară Clujeană în 2007) și

actuala versiune, mult îmbunătățită ca informație istorică și ilustrativă, precum și datorită calității deosebite a imaginilor, am avut sentimentul pătrunderii într-un spațiu familiar, necesar chiar, cercetării domeniului abordat de revista noastră. Maniera în care este condus demersul creează un sistem de informații încrucișate geografice, istorice și antropologice care devin bază a oricărei cercetări de istorie a organizării teritoriale și a așezărilor din perioada modernă din spațiul vast româno-balcano-pontic. Important este și faptul că autorul recurge, în afara descrierilor textuale (documente, exegeze etc.) ale acestor realități, la numeroase hărți istorice, planuri istorice și restituite de orașe. De maximă importanță sunt gravurile și litografiile care, fie direct, fie ținând evenimentele militare, surprind scene urbane diverse, din care se pot lesne reconstitui imagini veridice dinaintea modernizărilor secolului XX.

Primul capitol are titlul cărții, *Incursiune în memoria locurilor*, și se subdivide în două părți: *Gravuri, litografii și „Chestiunea Orientală”* și *Incursiuni în memoria locurilor imortalizate de artiști-ilustratori, reporteri de front în războiul ruso-româno-turc din 1877-1878*. Prima parte debutează cu o definiție a elementelor considerate în decursul timpului caracteristice nației și spațiului românesc. Ea este urmată de o trecere în revistă, cronologică, a reflectării spațiului românesc în opera unor autori, călători și artiști străini. Între ei recunoaștem figuri cunoscute (Auguste Lancelot, Michel Bouquet, Charles Doussault, Auguste Raffet, Carol Popp de Szatmáry) și mai puțin cunoscute, cel puțin în această ipostază (Hipolit Dembitzki, Filip Montoreanu, Dimitrie Pappasoglu, Emil Vorkers etc.). În carte, domină imaginile publicate către sfârșitul secolului al XIX-lea de ofițerul de stat major prusac Victor von Strantz, extrem de bine realizate și fidele realităților diverse (ne interesează cele urbanistice, în primul rând) ale Balcanilor, bazinului Mării Negre și spațiului românesc, toate legate de confruntările din jumătatea a doua a secolului al XIX-lea. Ele sunt completate cu hărți ale unor regiuni importante militar.

În aceeași zonă a cărții, imaginile și informațiile istorice se împletesc cu restituții ale unor planuri de orașe și componente urbane din spațiul românesc, preluate din literatura de specialitate.

Partea a doua a primului capitol se ocupă de contextul dunărean și pontic corespunzător secolului XIX, în care, pe ruinele Imperiului Otoman, se nășteau în Balcani cinci state creștine: Grecia, România, Serbia, Muntenegru și Bulgaria. Este un foarte bun prilej ca, bazat pe hărțile istorice, pe imaginile de război și pe planurile restituite ale unor orașe din aceste spații, să se ofere o imagine globală, dar și foarte multe detalii ale acestui mediu. Cei care parcurg aceste pagini au în fața ochilor ample desfășurări de spații în care se petrec anumite evenimente militare, secvențe urbane caracterizând așa-numita „urbanistică balcanică”, apoi cea est-europeană și vest-asiatică. Descrierile numeroșilor observatori, participanți la evenimente sau simpli călători sunt de asemenea interesante, atât ca reflectări fruste ale caracterului culturilor și oamenilor din zonă, cât și prin comparațiile care se fac, deseori involuntar, cu Occidentul sau cu centrul continentului.

Remarcabil în această parte a cărții este efortul autorului de a selecționa acele elemente care să contureze cât mai bine realitățile zonelor respective. Sunt utilizate iarăși hărți teritoriale ample și detalii cu caracter militar, vedute și imagini interioare ale unor așezări de scară și importanță diferite, restituții de planuri corespunzătoare epocilor care definesc anumite caractere locale sau regionale. Prin intermediul lor, cei interesați de istoria orașelor sau habitatului în general, din aceste arii, au la îndemână imagini de mare exactitate, conținând informații esențiale: context geografic, sisteme de fortificare urbană, cetăți, castele, străzi și piețe, palate, simple clădiri de locuit. Hărțile de secol XIX publicate aici completează această informație.

Capitolul II, „*Semper Bolchanum. Reflecții asupra spațiului balcanic*”, se apleacă asupra definirii acestui spațiu dificil de înțeles de către Europa Occidentală, cu toate că este european, fiind, în egală măsură, interesant pentru marile puteri, cu toate că pare a fi sărac. Acceptând faptul că termenul de „balcani” este inventat de italianul Filippo Buonacorsi Callimaco, pe la sfârșitul secolului al XV-lea, într-un memorandum trimis Papei Inocențiu al VIII-lea, sub forma „Bolchan”, autorul dezbate maniera de utilizare a termenului în decursul timpului și înțelesurile sale. De asemenea, este pusă în discuție apartenența spațiului și culturii românești la spațiul și culturile balcanice.

Pentru că există numeroase puncte de vedere care dezbat, frecvent contradictoriu, „problema balcanică” în raport cu cea românească, autorul ia pe cont propriu cercetarea lor, procedând la o

analiză atentă a factorilor geografici, etnici, politici care pot face lumină asupra problemei. Subcapitolele 3.1. *Elemente geografice definitorii ale spațiului balcanic*, 3.2. *Popoarele balcanice, raporturile alogenilor cu autohtonii și cu teritoriul*, 3.3. *Avatarurile creșterii și descreșterii Imperiului Otoman* și 3.4. *Emanciparea Principatelor Române*, conțin suficient de numeroase referiri la civilizația și habitatul balcano-românesc pentru a deveni interesante ca suport al studiilor specifice. Doar pentru componenta geografică, pe aproape 50 de pagini, Alexandru Păcurar se sprijină pe o imensă literatură de profil, punând în circulație un număr însemnat de hărți prelucrate. Pentru celelalte componente ale analizei, autorul procedează în același mod, capitolul devenind o rețea de informații suficientă pentru a obiectiva demersul. După cum este lesne de bănuț, aici se dezbate atent problema componentelor „nației române”, de la sud și nord de Dunăre, până spre nordul Mării Negre, definirea lor, traseele de mișcare temporară sau ritmică. Se dovedește încă o dată că, aidoma altor spații geografice și altor nații, Dunărea sau Carpații n-au constituit hotare, ci elemente de legătură, dar și de personalizare a culturilor românești.

În partea din lucrare care se ocupă de cristalizarea statelor din Peninsula Balcanică și destrămarea Imperiului Otoman, autorul pune în circulație o mare cantitate de hărți istorice sau prelucrate, planuri de secol XIX și restituții de planuri orășenești sau ale unor componente urbane din întreg teritoriul investigat. Putem numi demersul, iarăși, „geografie istorică”, atât timp cât se realizează un amplu tablou ale unor realități istorice de lungă durată, cât și ale celor din jumătatea a doua a secolului al XIX-lea, privite în contextul geografic zonal, care are partea lui de contribuție la fenomenul istoric.

Capitolul IV, „*Epilog*” deslușește, poetic de data aceasta, una din țintele principale ale cărții. Sprijinindu-se pe secvențe din ceremonialul Sfințelor Paști, interpretate de Martha Bibescu, Adrian Maniu și Ioan Alexandru, autorul reflectează asupra devenirii nației românești în acest spațiu, asupra prezentului și viitorului ei și conchide: „[...] pe acest pământ al amintirii, memoria nu dă nimic uitării [...]”.

Prin aceasta, incursiunea în memoria locurilor ia sfârșit, dar nu înainte de a ni se oferi câteva anexe. Prima este „*Cronologia desfășurării evenimentelor militare*” din jurul Războiului de Independență, a doua este un „*Glosar*” de termeni sau noțiuni utilizate în lucrare (numeroase regionalisme românești sau balcanice), a treia, numită „*Note*”, conține scurte referiri biografice privind unele dintre personalitățile evocate în carte (946 de nume) și, în fine, „*Bibliografia*”.

În încheiere, recomand cu căldură lecturarea cărții cu aspect de poveste, dar și utilizarea informațiilor conținute în ea, în scopuri foarte științifice. Cartea profesorului clujean oscilează cu lejeritate nu numai între numeroasele domenii remarcate pe parcursul prezentării, ci și între știință și poezie.

Teodor Octavian Gheorghiu

Străzile Clujului

SZABÓ TAMÁS, OVIDIU PECICAN, Cluj-Napoca, Strada. Cluj-Napoca: Editura Tribuna, 2011, 29 p. + 180 p. foto color; Cluj-Napoca. Album istoric. Cluj-Napoca: Editura Tribuna, 2012, 158 p. + 191 p. foto alb-negru și color.

Sub auspiciile materiale ale Primăriei și Consiliului local Cluj-Napoca, revista de cultură „Tribuna” își propune și perseverează în validarea proiectului vizând legitimarea trecutului depărtat ori apropiat prin invocarea mărturiei datului actual, prezentat în suita unor albume de calitate și destinație artistică-științifică deosebită pe seama lectorului interesat și îndeosebi a vizitatorilor veniți de pe alte meleaguri.

Una din cele mai recente apariții survine în urma colaborării dintre un versat fotograf și un priceput istoric, care și-au propus și reușit să-și cantoneze efortul în vizualizarea și explicitarea contribuției și menirii arterei comunicaționale vitale în existența citadină din variate unghiuri de abordare.

Setul de ilustrații, exclusiv contemporane, reunite într-o proprie și propice configurație imagistică / imagologică în viziunea maestrului Szabó Tamás, creionează, la modul retroactiv, trasee

reverberând istoria în varianta ființării singulare / colective, perceptibile interpretativ în profesiunea de credință exersată de istoricul Ovidiu Pecican. Eșantioanele selecționate, deloc aleatoriu, în strădania de fixare pe retină a unor secvențe caracteristice devenirii cotidiene a urbei de pe Someș se cadrează ideatic unui dublu scop, edificat drept consecință a sugestiei de conlucrare inițiată de specialistul în tainele muzei Clio.

În accepția gândită și ilustrată a semnatarilor albumului, „căile de acces” marchează însemnătatea unei peremptorii realități cotidiene, definind ipotetic din antichitate și până în zilele noastre, un areal de civilitate, convivialitate, de bună vecinătate, aflat și dezvoltat într-o ordonare și evoluție cauzată de o multitudine de factori de felurită sorginte. Editorii au realizat consonant și ilustrat prompt faptul că „ulița” de altădată și strada actuală, reclamă indicibila prezență umană drept un impenabil simbol comunitar pentru ființa situată ambivalent în perpetuă solitudine și reală comuniune, gest augmentat specific în distincte epoci de tocmai reprezentările proprii modalităților constructului din perimetrul străzilor în accepție decorativ-artistică și arhitecturală.

Clișeele îngemănate în cuprinsul lucrării exprimă intuitiv un simțământ de amicitie / adversitate față de discursul critic pronunțat de viitorime, în raport cu oportunitatea tratării din prezentul album, mai ales atunci când strada apare configurată ca un constant transmițător de mesaje, inculcând gradualității de memorie și avertizând prevestitor un anumit timp de mâine. Încercarea de descifrare a sensului imaginilor persistă tentant pentru simplul fapt al „summei” de relaționări ocazionate de existența străzii în calitatea aparte de univers independent, care denotă repere și specificități proprii altor „căi de acces”, interferente, suprapuse, călăuzitoare spre interior / exterior, delimitând ori unind cartiere, prefigurând spațialități marginale în arealul circumscris.

Paradigma sugerată de autori privește sinuozitatea geometriei liniei întruchipate de stradă în continuitatea și nesfârșirea conviețuirii cu factorul uman, în devenirea istorică. Racursiul la trecut apare evident prin cuantificări de pavaj, provenit istoricește și nu doar etimologic, din lumea latină a romanilor făuritori de un vestit municipiu învecinat cu arealul vechii locuiri dacice. Următoarele relevee depistate și consemnate fotografic subliniază tocmai clivaje și suprapuneri, coexistente în decursul modificărilor și completărilor favorizate de spațializarea cetății Clusium / Klausenburg / Kolozsvár.

Oglinda și reflecția persistentă până în actualitate constau într-un mozaic de timpi istorici, îngemănați în exprimări de stiluri arhitecturale compozite și marcate de vecinătăți imaginativ subliniate de coloritul și peisajul vizibil multiethnic și pluriconfesional local. În acest context, centrul istoric al orașului rămâne notabil prin exemplul vizionar și retrospectiv, propriu unor perioade revolute din evoluția concitadinilor expuși impactului vremurilor moderne. Certe spații-poveste, originând și întreținând „legende”, coexistă în urbea care adăstase ivirea pe lume a unicului rege, Matthias Rex, ori a singurului principe de obârșie locală (Bocskai István / Ștefan), ambii obișnuiți probabil cu șansa unui privilegiat topos genuin, în gen de plai, situat pe șaua oferită de pendularea între deal și vale.

Dimensiunea urbană a străzii devine treptat mai incitantă în parcurgerea efectuată cu pasul „văzului” fotografului și al „minții” istoricului, în concomitență cu aglomerarea umană și zgomotul adiacent, specific agitației moderne, provocate și desăvârșite causal din mai multe unghiuri de investigare: social-economică și cultural-civilizatorică-spirituală. Străzile se orizontalizează și verticalizează acum spre zone industriale și comerciale, diriguiesc afluxul și refluxul tineretului studios spre „campusuri” universitare, străjuiesc existența unor edificii instituționalizate în peisajul citadin (biblioteci, biserici, cinematografe, palate, spitale, școli, teatre etc.), adăpostesc și reunesc mulțimi manifestându-se cotidian ori festiv (parade, piețe, sărbători etc.), până în imediată contemporaneitate.

Tandemul compus din Szabó Tamás și Ovidiu Pecican nu a omis din „panoramarea” întreprinsă nici posibilitățile burgului de odinioară, devenit un oraș gândit pentru o tihnită viață burgheză și angrenat mereu în ritmul trepidant, până într-un prezent care a înlocuit pavajul de lemn și praful ori noroiul, cu betonul, aliajul compus din aluminiu, sticlă și oțel, zgomotul, poluarea maximă și pericolele agravate la adresa ființei umane și a componentei înzidite, pricinuite de ritmul accelerat al globalizării. Imaginile reproduse glăsuiesc edificator și invită la reflecție, îndeosebi prin seria de portrete, situate deliberat antinomic, în a semnifica conjuncția dintre trecut și prezent ori dihotomia de mentalitate între edificatorii consemnați în veacurile medieval și modern, și realizatorii noii geografii

și istorii locale, în configurația căreia strada, ca unicat sau aglutinată multiplu în rețea, depune o peremptorie depoziție generațională, în calitate de simbol, radial diseminat, deopotrivă în spațiul și timpul propriu centrului și periferiei.

Considerăm că inițiatorii acestui consistent album au încercat și reușit să comenseze panoplia valențelor manifestate în urbea de pe Someș prin intermediul unui stabil vector, cunoscut sub denumirea de „stradă” și continuu viabilizat într-un cadru statuat de unicitatea dimensiunilor și destinelor sale.

Un identic efort comun persistă în extensivă reunire, procesat acrib și doct, în „ilustrarea” unei pertinente contribuții survenite drept benefică meditație a patru contributori locali care, în cuprinsul unor dense portrete de substanță, au articulat crâmpie esențiale ale evoluției localității și „ambintelui uman”, în spațiul geografic și timpul istoric până în actualitate.

Arheologul Virginia Rădeanu impune astfel componente vitale ale demersului concretizat în trecutul străvechi și vechi, până la configurarea unor elemente stabile pentru Napoca romană, surprinsă în etapa de criză și drept preludiu în trecerea graduală spre consistența reprezentată de atributele burgului medieval. În cel mai durabil segment temporal, desfășurat și punctat până în epoca contemporană, istoricul Tudor Sălăgean detaliază faze relevante în dezvoltarea așezării și cetății de la Cluj-Mănăstur, tranziția spre orașul liber regesc, extinderea spațială coroborată cu augmentarea setului de privilegii specifice „localității-comoară”, îndeosebi pe durata apoteozei consemnate sub domnia lui Matia Corvinul, impactul Reformei și Contrareformei în plan cultural-științific, consecințele evenimentelor belice, răstimpul dominației imperiale, modernizarea și dezvoltarea civilizatorică și urbană din veacul XIX, dezastrul Monarhiei și momentul 1918, intervalele inter- și postbelice în configurarea edificiului citadin până la disoluția regimului comunist. Specialista în istoria artei Mihaela Sanda Salontai creionează aspecte definitorii în traseul arhitecturii locale / zonale între secolele XIV–XX, efectuând o factuală perieghză a procesului de concentrare și descentralizare a ductului construcțiilor ecleziastice și laice, dinspre interior / centru spre exterior / laturi, la fel procedând și în cazul rețelei aferente de căi comunicante, prefigurând astfel un anume sens pentru secvența ilustrativă legitimând locul / rolul primordial deținut de uliță = calea de acces = stradă, în geografia spațială și umană locală. Semnificațiile culturii și civilizației postbelice transpar intermediare de portrete singulare și colective, situate într-un major și definitoriu context instituțional, în accepția lui Ovidiu Pecican, care apelează la sugestive exemple în tentativa făptuită de relocare a marjei de spațiu și timp, necesară rememorării energiei și resurecției „aurului cenușiu”, în vitalizarea citadelei intelectuale, academice și universitare din Clujul anilor 1948-1989.

Factorul de liant între faptul ideatic și concret însumat de ambele tratări îl reprezintă tocmai permisivitatea și pregnanța inserției datului fotografic în zugrăvirea elementului de continuitate și implicare a străzii în interpretarea și priceperea sensului devenirii comunității umane stabilite și dezvoltate în areal local. Aportul triadei de fotografi: Szabó Tamás, Ioana și Ștefan Socaciu apare indiscutabil prin însăși inteligența, intuiția, simbolistica și sugestibilitatea încorporate și dezvoltate de setul de fotografii, inițial alb-negru (secolul XIX și prima jumătate a celui următor) – selectate din patrimoniul arhivistic găzduit de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” –, ulterior color, detașabile pentru intervalul contemporan marcat de a doua jumătate a veacului XX și debutul mileniului trei, uzând inclusiv de exercițiul fotografic efectuat de la mică / mare înălțime / altitudine, întru dobândirea plenitudinii de virtuți artistice.

Strada figurează drept secvență dialogală și revine permanent în centrul atenției cotidiene. Ciclicitatea apelului făcut la latura ilustrativă atestă și impune relevanța primatului conținut în mesajul exprimat în secvențe comparate sau paralele, în spațiu și timp, nu doar strict tehnic / fotografic, ci și istoric, prin exemple redată în identități / similitudini, generate de anumite diferențieri de rigoare, datorate unor diverși timpi istorici. Astfel, centrul istoric (azi, Piața Unirii), semnat de biserica romano-catolică Sfântul Mihail (1859, 1887, 1916, 1933, 1937-), monumentul lui Matia Corvinul (1902, 1906-), palatele din zonă, inclusiv cel denumit „Bánffy”, căile de acces și vremelnicele aglomerări umane (intersecții, piețe etc.) ale localității, ipostaziate în diverse faze evolutive, vizibilitatea fostelor turnuri de odinioară, reținute pe seama posterității numai de pelicula foto (1859-), suita de edificii clericale din aria stratigrafată (Catedrala ortodoxă, 1923-1936,

Sinagoga neologă etc.) iradiind spre suburbii (biserica „Calvaria” de la Cluj-Mănăstur!), de varii confesiuni și expresii etno-lingvistice (1859-), destinul trecut și prezent al unor edificii de diversă sorginte și nuanță arhitectonică, direcționate de tocmai arterele vital circulate (Gara, 1898-, „Casa Matia”, 1900-, Prefectura, 1901-, „Reduta”, 1907-, Biblioteca Universității, 1909- etc.), piețe istorice (a Muzeului, 1859-), parcuri (Central, Dealul Cetății, 1859-), monumente, reprezentări culturale și artistice (Teatrul Național, complexul „Chios” etc.), sportive („Hațieganu / Babeș”, stadionul central, ieri și azi!), exprimă majoritar locul și rolul insistenței imagistice pentru evidențierea semnificației detaliilor, la fel ca și în situația unor cartiere mărginașe / periferice, în ambele cazuri, surpriza și surprinderea fotografică venind de la altitudinea unor reprezentative clădiri debordând turnuri cu veche rezonanță istorică sau a avionului survolând orașul situat pe cursul Someșului.

Numitorul comun celor două albume de artă fotografică, și nu numai, îl reprezintă tocmai elementul strategic asumat de calea de acces / comunicație în peisajul cercurilor interferente și reverberate din interior stabilimentului istoric către limita primului arc, specific graniței orașului vechi și tangent spațiului affluent citadin în epoca modernă și contemporană. Strada persistă să constituie și înfățișeze, astfel, un iluzoriu hotar liminal menit a fereca / zăvorî, dublat de un alt cert atribut, vizualizat în spațiu și timp, de perimetru al cuprinderii, deschiderii, extinderii și toleranței. Ceea ce, de fapt, au intenționat și izbândit să sugereze și truditarii menționatei tomuri, deopotrivă fotografi și istorici.

Stelian Mândruț

**CZOCH GÁBOR, „A városok szíverei”. Tanulmányok Kassáról és a reformkori városokról
[“Orașele sunt artere”. Studii despre Košice și orașele din perioada reformelor].
Pozsony (Bratislava): Kalligram, 2009, 209 p.**

Gábor Czoch, conferențiar la Universitatea „Eötvös Loránd”, este unul dintre reprezentanții de seamă ai generației de mijloc a cercetătorilor preocupati de istoria orașelor din Ungaria. În volumul citat mai sus sunt adunate mai multe articole ale sale apărute în diferite reviste și volume colective. În ciuda faptului că nu avem de-a face cu o monografie propriu-zisă, totuși cititorul are aproape această impresie dată fiind tematica foarte unitară și leitmotivele care reapar pe tot parcursul volumului. Majoritatea articolelor au ca temă orașele și burghezia din Ungaria din epoca reformelor (1830–1848), respectiv orașul multiethnic Košice (astăzi Slovacia, ung. Kassa, germ. Kaschau).

În comparație cu vestul și sudul Europei, Ungaria era (și) în această perioadă mai slab urbanizată, iar orașe adevărate erau considerate numai orașele libere regești. Dacă însă cu ocazia primului recensământ efectuat în timpul lui Iosif al II-lea (1784/87) majoritatea localităților având peste 10 mii de locuitori erau orașe libere regești, spre 1850 situația era deja diferită: majoritatea celor mai populate localități erau târguri, iar unele chiar sate. Faptul că vechile privilegii și-au pierdut treptat importanța și statutul juridic nu mai era în concordanță cu importanța economică a orașelor reiese și din cercetarea efectuată de către Vera Bácskai și Lajos Nagy: o mare parte dintre cele mai importante localități cu funcții centrale (deci orașe în sens funcțional) nu făceau parte din categoria orașelor libere regești, ci erau simple târguri.¹ Restructurarea rețelei urbane a avut efecte multiple atât asupra burgheziei vechi cât și asupra noii burghezii în formare. Însă, în ciuda schimbărilor, legislația nu a ținut pasul cu aceste modificări și, după o perioadă de tranziție de la mijlocul secolului al XIX-lea, rețeaua urbană a fost reformată abia în anii '70, când s-a efectuat sincronizarea statutului orașelor cu populația lor, cu funcțiile îndeplinite, respectiv cu puterea lor economică.

Primele trei articole din volum au o tematică mai generală. Ele analizează discursul contemporan despre orașe și încearcă să surprindă schimbările care au survenit în această perioadă în

¹ Vera Bácskai, Lajos Nagy, *Piackörzetek, piacközpontok és városok Magyarországon 1828-ban*, (Budapest: Akadémiai, 1984).

perceperea și definirea orașelor și burgheziei. În prima jumătate a secolului al XIX-lea s-a încetățenit în dietă obiceiul ca toate orașele libere regești să dispună de un singur vot. Opoziția liberală a epocii considera că sistemul votului trebuie reformat, dar numai dacă este precedat de reforma administrativă a orașelor. Dacă conducerea orașelor rămânea în continuare oligarhică, iar orașele puteau fi manipulate de puterea centrală – ele fiind în subordinea Consiliului Locumtenențial –, în concepția liberalilor nu se cuvenea ca ele să primească voturi în plus. Problema a fost discutată larg în cadrul Dietei din 1843/44, când a fost adoptat și un proiect de lege despre orașe. Diferitele aspecte ale acestor discuții constituie subiectul a mai multor articole.

Noțiunea de oraș, respectiv burghezie a fost subiectul unor dezbateri aprige în cadrul dietelor din această perioadă, mai ales la cea din 1843/44. Primul articol prezintă evoluția „chestiunii orășenești” în prima jumătate a secolului al XIX-lea, dedicând un subcapitol opiniei contemporane asupra naționalității burgheziei. „Problema națională” legată de orașe a apărut în Ungaria în anii '30, mai virulent în anii '40, prezentă mai ales în retorica nobilei liberale. Faptul că majoritatea burgheziei nu era de etnie maghiară era considerat de mai mulți contemporani ca una dintre problemele principale legate de orașe, care constituie o piedică în calea dezvoltării societății în ansamblu, deoarece o burghezie „străină” nu poate juca rolul de „*tiers état*” în Ungaria. În ciuda acestor voci, proiectul de lege din 1843 n-a ținut seama de limba și etnia burgheziei, oricine putând dobândi calitatea de burghez în orașele libere regești. Deputații orașelor au cerut totuși excluderea în continuare a evreilor, care au dobândit dreptul de a se așeza oficial și în orașele libere regești abia în 1848.

O altă întrebare interesantă pusă de către deputați în cadrul dietei din 1843/44 a fost cea legată de teritoriul orașelor. În acest sens, orașul din perioada premodernă era o entitate mult mai complicată față de orașul din epoca modernă, pe teritoriul lui acționând mai multe jurisdicții. Dacă orașul era definit în 1793, în elaboratul Deputației Regnicolare, prin privilegiile sale și prin statutul lui nobil, proiectul de lege din 1843 stipula în primul lui articol: „Orașul este constituit din teritoriul orașului și din locuitorii orașului”. Teritoriul geografic al orașului nu era identic însă cu teritoriul asupra căruia se extindea jurisdicția orașului.² Problema cea mai mare o constituiau imobilele armatei și cele ale nobililor care erau scoase de sub jurisdicția orașelor. În cadrul discuțiilor se încerca găsirea unui compromis între părerea burgheziei, ale nobilei liberale și ale celei conservatoare. Proiectul de lege purta amprenta liberalilor, adică se apropia de principiul teritorial în defavoarea celui juridic. Problema orășenească n-a fost însă soluționată, pentru că Tabla superioară a Dietei a încercat să mențină controlul autorităților centrale asupra orașului prin instituirea funcției de supervisor al orașelor și astfel proiectul de lege nu a mai fost adoptat. Statutul juridic unitar al orașelor a rămas un deziderat până la revoluția de la 1848.

Un alt aspect al dezbaterilor dietei din 1843/44 îl constituie discuția asupra numărului de voturi ale orașelor. Gábor Czoch prezintă problematica din perspectiva votului acordat orașului Bratislava (Pozsony, Pressburg). După ce deputații au căzut de acord că orașele vor avea 32 de voturi, principalul criteriu al împărțirii voturilor a fost numărul locuitorilor, ținând seama și de impozitul plătit de orașe. În cadrul discuțiilor au apărut și alte considerente, cum ar fi dezvoltarea regională, argumente economice, sociale și etnice, dar criteriul demografic a rămas cel mai important.

Următoarele trei articole au ca obiect orașul Košice (Kassa, Kaschau). Gábor Czoch a întreprins îndelungate cercetări în bogata arhivă orășenească din Košice, exploatănd tipuri variate de izvoare: documente, procese-verbale, izvoare demografice, hărți etc. Prima scriere din această secțiune încearcă să contureze variațiile structurii planimetrice a orașului având ca model studiile de acest gen din cadrul istoriografiei franceze. Modelul este însă urmat mai mult pe planul retoricii, concluziile

² Exemple interesante privind jurisdicțiile multiple dintr-un oraș găsim și în Transilvania, de ex. în Odorhei, Sfântu Gheorghe, Ilieni etc. Vezi Judit Pál, „Zur Frage der städtischen Kommunalverwaltung und der mehrfachen Gerichtsbarkeit im Szeklerland“, în: Harald Roth (Hg.), *Die Szekler in Siebenbürgen. Von der privilegierten Sondergemeinschaft zur ethnischen Gruppe*. Unter Mitarbeit von Paul Niedermaier und Gabriella Olasz (Köln, Weimar, Wien, Böhlau Verlag, 2009), 195-226.

autorului nemodificând datele deja cunoscute despre orașele din această perioadă în ceea ce privește deosebirile dintre centru și suburbii sau urmările demolării zidurilor. Din păcate și calitatea hârtiilor, care ar trebui să ilustreze cele spuse, lasă de dorit – tocmai detaliile mai interesante nu pot fi observate pe aceste hârti.

Un alt studiu abordează problema burgheziei, respectiv a statului burghez în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Între sfârșitul secolului al XVIII-lea și revoluția de la 1848 doar 5-6 % din populația orașului beneficia de drepturile burgheze. Czoch analizează pe baza registrului noilor burghezi (*Liber neoconciuium*) evoluția structurii burgheziei și importanța statutului burghez. Între 1781 și 1848 au fost înregistrați peste 2 300 de noi burghezi. În ciuda taxei considerabile, în Košice statutul burghez nu și-a pierdut atracția nici în prima jumătate a secolului al XIX-lea, așa cum s-a întâmplat, de pildă, la Pesta, dar unele modificări se constată și la Košice. Dacă la sfârșitul secolului al XVIII-lea majoritatea noilor burghezi erau meșteșugari, în prima jumătate a secolului al XIX-lea a crescut treptat proporția negustorilor și intelectualilor, însă printre noii burghezi găsim și mai mulți aristocrați. Un aspect interesant al cercetării îl constituie compararea bazei de date privind noii burghezi cu diferite conscripții. Din această comparație reiese că burghezii aveau gospodării mai mari, mai mulți servitori decât cei fără statut de burghez; ei dețineau casele din centrul orașului și făceau parte din categoriile superioare în ceea ce privește suma impozitului plătit. Chiar și cu ocazia alegerilor din 1848, 70 % dintre alegători făceau parte din rândurile burgheziei. Toate aceste date arată că statutul burghez și-a păstrat importanța până la mijlocul secolului al XIX-lea, transformarea burgheză s-a produs aici prin reinterpretarea cadrelor tradiționale. Studiul este completat de mai multe tabele privind compoziția socio-profesională și originea geografică a noii burghezii.

Urișa bază de date pe care autorul a construit-o în urma cercetării de mai mulți ani în arhivele orașului este valorificată și din perspectiva analizării compoziției etnice și confesionale a orașului. În mod fericit, la Košice s-au păstrat în cadrul recensământului din 1850/51 chiar și formularele cu date personale ale locuitorilor, care întregesc într-un mod interesant datele însumate la nivel de localitate. Analizând formularele individuale, putem ajunge la concluzii interesante atât privind metodele și exactitatea recensământului, cât și privind varietatea compoziției etnice și confesionale din oraș. Populația din Košice era amestecată atât etnic, cât și confesional, numai la evrei și romi avem de-a face cu etnii monoconfesionale. Proporția căsătoriilor mixte (atât etnic cât și confesional) era mare, în jur de 12 %. Dacă centrul orașului era locuit preponderent de maghiari și germani, suburbiile aveau o majoritate slovacă. Dacă comparăm datele oficiale ale recensământului cu datele din formularele completate în urma declarației cetățenilor, se constată o diferență destul de mare: în datele oficiale figurează 47 % slovaci (în urma formularelor numai 41 %), 29 % maghiari (34 %) și 16 % germani (12 %). Se pare că în afară de defavorizarea maghiarilor în urma revoluției de la 1848, diferențele apar și din cauza neclarității declarațiilor populației, de exemplu, în aceste declarații găsim locuitori care-și asumă statutul de „galițian”, „triester” sau „italian din Pavia”.

O lectură interesantă o constituie prezentarea măsurilor autorităților luate cu ocazia foametei din anii 1845–1847. Pe când la nivel național, în ciuda numirii unor comisari regali, măsurile luate nu au fost foarte eficiente, autoritățile din Košice s-au străduit atât să asigure alimente și lemne pentru cei săraci, cât mai ales să controleze comerțul cu cereale și să asigure cantitatea necesară pentru populație și pentru nevoile agriculturii.

În ultimul articol revine laitmotivul volumului: problema și imaginea burgheziei din epoca reformelor. Orașele și burghezia apar doar sporadic în manualele vremii. Atât în manuale, cât și în operele reprezentative ale istoricilor din secolul al XIX-lea se regăsesc motivele retoricii nobilimii liberale din discuțiile din anii '40. Orașele și burghezia sunt văzute de cele mai multe ori ca fiind corpuri străine, care erau controlate în interior de oligarhia locală, iar în exterior de către puterea centrală.

În ansamblul său, volumul lui Gábor Czoch este o realizare valoroasă pe tărâmul istoriei urbane, care combină, în mod fericit, valorificarea surselor arhivistice inedite cu folosirea unor metode moderne de analiză. Autorul cunoaște foarte bine istoriografia de specialitate internațională, mai ales cea franceză, dar nu încearcă să imite modele străine, ci pe baza unei cercetări și surse originale ajunge la concluzii originale. Volumul reușește să acopere unele deficiențe istoriografice și ne oferă o imagine interesantă, din variate unghiuri, asupra orașelor și burgheziei din prima jumătate a

secolului al XIX-lea, o perioadă în care au apărut deja ideile care vor avea câștig de cauză abia în 1848. Cartea poate fi văzută și ca o micromonografie a unui oraș – în prezent (2013) capitală culturală a Europei – prosper și multicultural, la trecerea dintre lumea tradițională și cea modernă.

Judit Pál

Ioan Iosep, Constantin-Emil Ursu, Simona Palagheanu, *Plans des Bukowiner Districts in 72 Sections welche in denen Jahren 1773, 1774 und 1775 von einem Departement des Kayser: Königlicher General Staabs geometrisch aufgenommen worden / Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni, întocmit după ridicări geometrice în anii 1773, 1774, 1775 de Departamentul Cezaro-Crăiesc al Statului Major General. Suceava: Editura Karl A. Romstorfer, 2011, 56 p. text + 72 planșe color.*

Interesul actual pentru valorificarea hărților și planurilor istorice a conferit cartografiei un loc important în demersul cercetării științifice, acest domeniu fiind mai mult sau mai puțin restricționat în România până în decembrie 1989.

În acest sens, semnalăm publicarea lucrării topografice militare pentru Bucovina, *Plans des Bukowiner Districts in 72 Sections / Planul Districtului Bucovina în 72 secțiuni*, apărut în anul 2011, în seria „Restituiri”, la Editura Karl A. Romstorfer din Suceava și realizat după originalul aflat la Arhivele Naționale București. Trebuie spus că, în Europa, aceste prime hărți topografice militare au intrat în circuitul public odată cu puternicul avânt industrial de la mijlocul secolului al XIX-lea, statut păstrat până la Primul Război Mondial, când au redevenit „documente secrete”. Finanțarea acordată de Muzeul Bucovinei din Suceava a făcut posibilă tipărirea acestui atlas cu un format de mari dimensiuni, 345 × 500 mm, cu reproducerea fidelă a carourilor în condiții grafice deosebite.

În campania de cartografiere a teritoriului Imperiului habsburgic, inițiată de Maria Tereza, continuată cu Iosif al II-lea și Franz Iosef I, dintre anii 1749 și 1854, s-au realizat, în tehnică manuală, policromă, cu o mare acuratețe a detaliului și o estetică deosebită a elementelor grafice – extrem de migăloase, de altfel –, peste 5 300 de carouri. Între acestea se află și cele pentru Bucovina, din anii 1773–1775, în original la scara 1:57 600, care ar întregi o hartă de dimensiunea 5 500 × 4 500 mm (aprox.). În general, lucrările de cartografiere s-au făcut în mai multe etape și cu mai mulți autori implicați atât în desenarea cât și în copierea în variante ale unui plan topografic, la o scară bazată pe sistemul de stânjeni vienez. 1" = 400° (= 1 000×), adică 1:28 800. Aceasta a fost socotită scara întreagă sau scara militară simplă la care au fost realizate majoritatea ridicărilor teritoriului Monarhiei habsburgice. Acest plan al Bucovinei la scara 1:28 800 este consemnat cu anul 1778, probabil anul copierii sau completării sale cu noi date. Scopul ridicărilor a fost elaborarea unor hărți militare care să furnizeze informații certe.

Pe coperta interioară a atlasului, editorii menționează reducerea formatului cu 7 %, reducere datorată condițiilor tehnice de tipărire, dar care nu afectează totuși caracterul științific al planului topografic iosefin. Astfel, la scara 1 : 30 800 se păstrează o foarte bună lizibilitate a detaliului înscris, a simbolurilor care evidențiază – dincolo de frumusețea unică și inconfundabilă a primelor planuri topografice de secol XVIII –, stadiul tehnicii de topografiere și cartografiere a aceluși moment, aflat în tranziție privind grafia simbolurilor pe hartă, de la simboluri de perspectivă, la simboluri plane.

Textul introductiv, cu titlul *O „radiografie” cartografică a peisajului Bucovinei de la începutul epocii moderne: Planul Districtului Bucovina în 72 de secțiuni (1778) / Eine kartographische „Radiographie” der Landschaftsbeschreibung der Bukowina seit Anfang der Modernen Ära: Plans der Bukowiner Distrikts bestehend in 72 Sections (1778)*, semnat de Ioan Iosep, Constantin-Emil Ursu și Simona Palagheanu, prezintă succint demersul acțiunii de restituire a atlasului istoric, precum și o edificatoare descriere a elementelor grafice de pe carourile planului iosefin. Același text este tradus și în limba germană de Nicolae Bujorel Verciu. Textul bilingv al mapei se desfășoară în paralel pe două coloane.

În textul însoțitor se subliniază meritul esențial al prof. univ. dr. Alexandru Ungureanu, de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, în semnarea acestui plan original al Bucovinei ca unic exemplar ajuns în România și inventariat, încă din 1966, la Arhivele Naționale București, redat, de-acum, circuitului științific.

Din elementele de conținut prezentate pe „Planul Districtului Bucovina” (p. 24), remarcăm din amănunțita descriere geografică, relieful (p. 25), hidrografia (p. 27), vegetația (p. 27). Privitor la așezările omenești (p. 29), planul permite evaluarea simbolurilor folosite, care sunt distincte pentru orașe, târguri, sate, colonii ș.a.m.d. În ceea ce privește structura rețelei de comunicație (p. 33), modul de reprezentare grafică a drumurilor face posibilă diferențierea tipologică a acestora în șosele, drumuri naționale, drumuri de poștă, până la nivelul potecilor și căilor de creastă. Importante sunt locurile de traversare a cursurilor de ape (p. 35), iazurile și heleșteiele (p. 38). Numărul morilor acționate de forța apei (p. 38), bine individualizate, poate fi folosit în evaluări statistice. Tot în ce privește economia teritoriului, dintre resurse ale solului și subsolului (p. 31), sunt reprezentate mine și centre de exploatare a minereurilor, hanuri și stații de poștă, stupine (p. 42), până la categorii de folosință a terenurilor (p. 42).

Fiecare secțiune a planului topografic are dimensiunea de 638 × 422 mm și este consolidată de un suport pânzat. Secțiunile au număr de ordine și elemente de nomenclatură, specifice și astăzi topografiei cartografice. Pe marginea din dreapta, sunt înșirate alfabetic numele localităților.

Colajul acestor secțiuni, prelucrate de această dată și mult micșorate, alcătuiesc o hartă-cadru numită „schelet”, de mărime 638 × 422 mm. Pe acest „schelet” secțiunile sunt poziționate succesiv, după numărul de ordine și prezintă elemente de reper geografic precum așezări, rețea hidrografică și vecinii provinciei, elemente care ajută la o mai bună orientare pe ansamblul planului iosefin. Pe harta-schelet sunt reprezentate strict în interiorul graniței Bucovinei – graniță marcată cu o linie roșie –, un număr de 116 așezări, între care se află singurele 3 localități cu statut de oraș în Bucovina secolului al XVIII-lea: Suceava (caroul 52/59), Siret (caroul 40) și Cernăuți (caroul 13). Cartografierea militară austriacă îngloba obiective de interes aflate și dincolo de linia de graniță, adeseori pe foi de ridicare cuprinse în mape separate (precum, cartografierea graniței de sud-est a Transilvaniei). Astfel, 8 carouri ale planului austriac cuprind cartografieri de zone aflate dincolo de granița Bucovinei, precum caroul 66 care cuprinde conturul orașului Baia, dar fără plan propriu-zis.

În ce privește modul de scriere, în general toate înregistrările aplicate pe paginile de ridicare prezintă un scris cursiv (pe unele se găsesc însă și litere care imită scrisul de tipar). De obicei, scrierea este ușor descifrabilă însă apar și prescurtări care nu sunt totdeauna inteligibile și sunt greu descifrabile fără cunoașterea unor coduri cartografice. În ceea ce privește poziția inscripționării, nu există o regulă unitară; însemnările au fost poziționate în funcție de spațiul liber. Privind corectitudinea limbajului, trebuie subliniat că majoritatea cartografilor, străini de locurile în care își desfășurau munca de cartografiere, imprimau denumiri pe hartă rezonanțe străine datorate propriei naționalități.

Foarte importantă este și foaia de titlu. Dincolo de impresionanta ornamentație decorativ-estetică cu temă florală, foaia de titlu susține atât vizual cât și prin scris unele simboluri identitare ale atlasului. În partea dreaptă, în plan apropiat, cu litere majuscule de mână apare titlul *Plans des Bukowiner Districts*, iar în partea stângă, este amplasată o imagine reprezentativă din peisajul bucovinean.

Un aspect nesemnlat (nici chiar de editori), dar pe care îl considerăm important, este identitatea imaginii (Fig. 1) de pe foaia de titlu. Imaginea apare ușor estompat față de prezența pregnantă a vegetației decorative, dar este totuși distinctă, putându-se identifica un râu, pe malurile căruia se văd împrăștiate case și gospodării. În prim-plan se prezintă un castel sau o cetate medievală amplasată cu una din laturi pe un mal abrupt al râului, valea unui afluent mic traversând zidurile străpunse de metereze și înconjurate de șanțuri, cu bastioane în formă de pană, evidente elemente caracteristice fortificațiilor de tip Vauban. În incinta fortificației se disting și două turnuri înalte de geamie. Dincolo de cetate, se pierd în zare casele și gospodăriile unei întinse așezări, traversate de drumuri largi, șerpuitoare, dinspre cetate spre dealurile din marginea orizontului. Două turnuri de moschee – simbol al prezenței militare otomane la granița de nord a Moldovei în secolul al XVIII-lea – străjuiesc la distanță și înălțime, dreapta și stânga așezării, respectiv extremitățile imaginii.

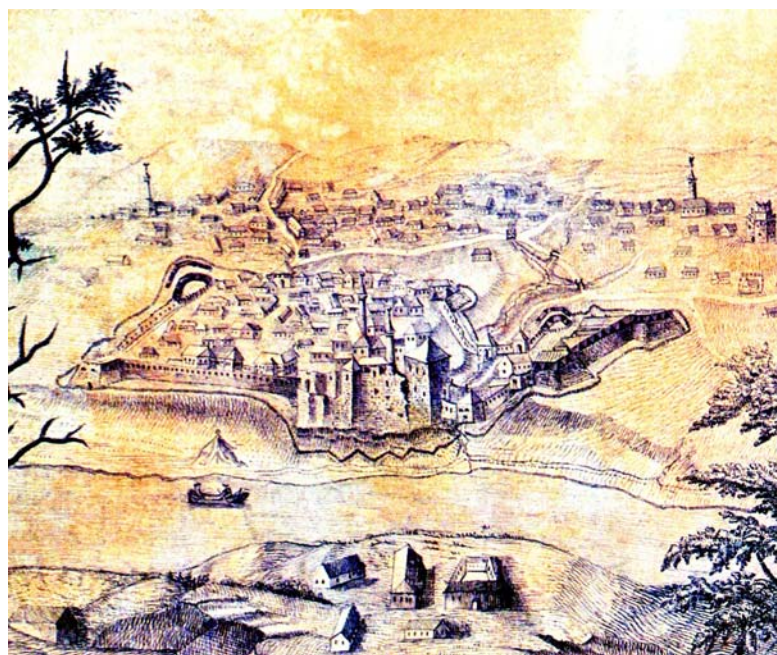

Fig. 1. Detaliu din foaia de titlu a atlasului *Plans des Bukowiner Districts in 72 Sections welche in denen Jahren 1773, 1774 und 1775....*, cu reprezentarea cetății Hotin.

Toate aceste elemente ne permit să identificăm fortificația ilustrată pe prima pagină a atlasului ca fiind cetatea Hotin, care, de altfel, apare cartografiată și în caroul (*Sectio*) 9 al lucrării (Fig. 2).

Fig. 2. Detaliu din caroul (*Sectio*) 9, cu planul cetății Hotin.

Reprezentarea cetății Hotin – centru al raialei turcești din secolul al XVIII-lea – este un indiciu sugestiv asupra intențiilor politico-militare și teritoriale ale Imperiului habsburgic pentru această zonă, aflată la granița a trei imperii. De altfel, anul cartografierii iosefine, 1775, este marcat de dispute și tratative între turci și austrieci pentru stabilirea și marcarea liniei de graniță a Bucovinei. Cele două personaje figurate pe aceeași pagină – un ofițer austriac arătând (pe) o hartă și un demnitar otoman – confirmă simbolic contextul politico-diplomatic prin care austriecii au reușit să intre în posesia Bucovinei. Astfel, ilustrația foii de titlu relevă, cu o forță sugestivă păstrată până în zilele noastre, aspecte de structură și particularități ale fortificației, precum și, din tendința de supremație a marilor puteri asupra teritoriului bucovinean.

Planul Bucovinei din 1773–1775 este important atât prin expresia cartografică – ce condensează, de fapt, o realitate istorică a vremii –, cât și prin multitudinea datelor păstrate până astăzi. Datorită conținutului foarte bogat, atlasul prezintă un potențial științific substanțial pentru cercetători din diferite domenii ale științei.

Mariana Vlad

***Journal of Urban History*, 37, nr. 3 (May) și 4 (July), (2011): 311-634.**

Studiul fenomenelor și proceselor sociale urbane este un demers relativ nou. Urbanizarea tot mai accentuată din ultimul secol face ca astfel de cercetări să fie nu numai naturale, ca un simplu teren de cercetare pentru specialiști, ci mai ales necesare, în condițiile în care tot mai mulți oameni își duc viața de zi cu zi într-un astfel de mediu. Pe lângă această idee a cotidianului, cercetarea derulată în mediul urban aduce cruciale explicații și, mai mult, posibile rezolvări la problemele ce survin din strângerea laolaltă a unui număr atât de mare de indivizi, și provenind din culturi diferite. Cele două numere, 3-4, din *Journal of Urban History*, volumul 37, aduc în atenția cititorilor diferite subiecte de o deosebită utilitate socială, și printr-o analiză temeinică a temelor ce sunt abordate, arată de fapt complexitatea și nuanțele pe care le poate avea viața într-un mediu urban, dar mai ales dificultatea unei funcționări optime a unui astfel de mediu social cum este orașul. Ambele numere, au în componența lor câte șase articole fiecare, la care se adaugă și câteva lucrări recenzate (aproximativ 140 de pagini pe volum). Cu toate că o selecție a celor mai interesante este aproape imposibilă datorită calității documentării fiecărui articol în parte, am ales ca în cele ce urmează să prezint succint ideile a doar câtorva dintre acestea în speranța că vor trezi interesul pentru lecturi viitoare și, de ce nu, că vor amplifica umanitarismul fiecărui cititor care ia contact cu aceste volumele.

Primul articol, *The War on Grant Avenue: Business Competition and Ethnic Rivalry in San Francisco's Chinatown, 1937–1942*, de Charlotte Brooks (profesor asistent în cadrul Programului de studii americano-asiatice de la Braunch College, City University din New-York), ne duce în San Francisco, California, oraș cunoscut astăzi drept un focar al liberei gândiri (vezi mișcarea *hippie* din anii '60), dar care nu se poate mândri cu un trecut mai îndepărtat la fel de tolerant. Teza autoarei este că la mijlocul secolului al XIX-lea, San Francisco devenea primul oraș al modernității cu un cartier născut din considerente etnice. Este vorba de cartierul chinezesc. Din descrierile privitoare la această primă formă de segregare spațială într-un cadru urban, aflăm că acel cartier al comunității chinezești nu era cu nimic diferit de celelalte astfel de cartiere care vor apărea în metropolele de pe coasta nord-estică a Statelor Unite, dar abia cu câteva decenii mai târziu. Cercetătoarea reușește nu numai să introducă cititorul în atmosfera San Francisco-ului din prima jumătate a secolului XX, ci și să explice într-o manieră cursivă, ascensiunea economică a comunității chinezești, apoi declinul ei pe fondul crizei economice din 1929–1933, criză din care a avut de câștigat mai nou-stabilita comunitate în oraș, cea a japonezilor. Autoarea face conexiuni interesante de-a lungul articolului, ce vizează evenimente internaționale și felul cum acestea schimbă raporturi de putere economică în oraș, dar și atitudini locale. Când Japonia invadează China (1937), albi majoritari în oraș încep să își „oficializeze” simpatia (deja crescândă, în special de la începutul anilor '30) față de comunitatea

chinezească, organizând așa-numitele „Festivaluri ale Orezului” (Bowl of Rice, 1938–1941) prin care se încerca „umplerea bolurilor cu orez” („fill the rice bowls”) pentru refugiații de război chinezi, și boicotând magazinele japoneze, evitându-le pe cât posibil. Un război etnico-economic între cele două comunități, cea chineză și cea japoneză, un război dus pentru poziții favorabile pe strada principală a orașului, cu replici și contra-replici din partea celor două comunități străine. O luptă care, așa cum conchide autoarea nu i-a făcut pe localnicii albi mai toleranți, ci mai mult, a evidențiat o trăsătură peste care, din păcate, omului îi este greu să treacă, și anume frica, ori reticența față de străin. Spre exemplu, înainte de războiul sino-japonez, albi segregaseră, boicotaseră juridic comunitatea chinezească; apoi, datorită războiului din Asia, atitudinea albilor părea că se „umanizează”, asta însă, datorită relațiilor tot mai tensionate dintre Statele Unite și Japonia. Când amenințarea japoneză dispărea, sentimentele xenofobe ale comunității albe se reîndreaptă către comunitatea chinezilor, asta până după cel de-al Doilea Război Mondial.

Următorul articol, *Roosevelt Island: Exception to a City in Crisis*, de Yonah Freemark, aduce în discuție aspecte interesante legate de dezvoltarea urbanistică pe care o cunoaște New York-ul la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70. Prin extrapolare, acest studiu ar trebui să prezinte un interes special publicului din România, dar mai ales elitelor politice și instituțiilor bancare. Punctul principal al lucrării îl reprezintă ideea pe care încearcă să o transmită autorul despre ceea ce se poate face prin inițiativă privată (ex. Rockefeller) mai ales atunci când aceasta este dublată, impulsionată și de o administrație de la centru relativ binevoitoare. Este vorba de uriașul proiect urbanistic de dezvoltare a unui cartier pluriethnic și automat (mai mult sau mai puțin) pentru diferite clase sociale, cunoscut sub numele de Roosevelt Island.

Exemplul Roosevelt Island, spune autorul, a fost pe rând o provocare, un experiment, și în cele din urmă un proiect dus la bun sfârșit. Albi, negri, hispanici și alte etnii de diferite categorii sociale vor împărți același bloc de locuințe. Titlul acestui articol este cât se poate de sugestiv: în timp ce New York-ul anilor '60 se confrunta cu o gravă criză de locuințe, și deci financiară (autorul explică foarte bine legătura dintre incapacitatea autorităților locale de a oferi locuințe și criza economică ce poate porni din lipsa unei baze solide de colectare a taxelor și impozitelor!), o insulă din vecinătatea Manhattan-ului rămânea goală. Observând potențialul rezidențial al Insulei Bunăstării³ (Welfare Island, după cum era cunoscută până în 1973) autoritățile locale iau atitudine pentru a scoate metropola americană din impas. Detalii interesante ale procesului migălos și dificil de a strânge fonduri suficiente, precum și altele despre ceea ce înseamnă derularea birocratică și „administrativă” a unui astfel de proiect, fac acest articol unul de o deosebită utilitate socială și care poate inspira autoritățile spre rezolvarea unei probleme care se face din ce în ce mai simțită în România secolului XXI, anume, cea a locuințelor pentru tineri.

Planning's End? Urban Renewal in New Haven, the Yale School of Art and Architecture, and the Fall of the New Deal Spatial Order, de Brian Goldstein, este un articol a cărui „poveste” ar fi un vis îndeplinit pentru orice tânăr cercetător care, prin munca sa, dorește să aducă un aport pozitiv la dezvoltarea comunității din care face parte, și de ce nu, să ofere un exemplu de urmat pentru ceilalți.

În contextul ascensiunii stângii pacifiste și environmentaliste a anilor '60, un grup de studenți de la Yale School of Art and Architecture decide să ia atitudine, pe de-o parte, față de ceea ce ei considerau a fi o politică agresivă de urbanizare (din anii '50), iar pe de altă parte, în legătură cu maniera în care se luau deciziile cu privire la noile proiecte de dezvoltare urbană, mai exact împotriva secretitudinii cu care se aprobau respectivele planuri. Idei precum lupta dintre „dreapta” („pasivă” sau „agresivă” din anii '50) și „stânga” („umanitară” din anii '60) în proiectele de dezvoltare urbanistică, rolul arhitectului în ajutarea comunității de negri (prin criticarea proiectelor urbanistice făcute pe criterii de segregare etnică), organizațiile studențești combină cele două concepte pe care, din păcate, umanitatea nu reușește mereu să le împace: cel de social (în sensul de necesar) cu cel de empatie.

Planning's End? Urban Renewal in New Haven, the Yale School of Art and Architecture, and the Fall of the New Deal Spatial Order, de Brian Goldstein, este încă un articol care impresionează

³ Nota autorului.

prin acuratețe în analiza curentelor de opinie din SUA anilor '50–'60, dar mai ales în felul cum acele idei schimbă poziția unor tineri cu privire la problemele sociale locale (după cum spuneau ei, era vorba de cartierele în care trăiau ei și familiile lor). Extrasul următor din *The Daily News*, referitor la construcția unui cartier mare în Bronx, este grăitor pentru mesajul pe care l-au transmis studenții de la Yale și merită văzut; într-o traducere aproximativă: „blocurile urâte de locuințe sunt expresia unei societăți aflate în criză identitară/culturală, care nu e capabilă să ofere celor mai dezavantajați decât (propria lor) urâtenie”.⁴

Cel de-al doilea volum, 37, aflat la numărul 4, din iulie 2011, al *Journal of Urban History* continuă seria de articole de specialitate din domeniul istoriei urbane. Dacă în numărul precedent ne familiarizăm cu idei precum: stânga environmentalistă a anilor '60 și încercările ei⁵ de a influența direcția dezvoltării urbanistice a comunității locale din New Haven sau rivalități etnico-economice în San Francisco-ul primei jumătăți de secol XX, în acest număr găsim articole cel puțin la fel de interesante despre varii teme din același domeniu, spre exemplu: schimbarea percepției despre copiii străzii din San Jose în deceniile șase-opt ale secolului trecut, despre încercarea elitei economice locale să formeze un regim urban în orașelul Fargo din Dakota de Nord, despre problema șobolanilor în marile orașe nord-americane, în speță New-York, și nu în ultimul rând, despre formarea unei elite economice unite în Chicago, care a favorizat dezvoltarea orașului așa cum o vedem astăzi ș.a.

Prin articolul său, *Changelings: Transformative Perceptions of San José's Street Children, 1965–1981*, Scarlett Aldebot-Green contribuie la înțelegerea schimbării percepției despre un anumit fenomen social de la o perioadă la alta, bineînțeles punctând factorii care generează respectiva schimbare la nivelul mentalului colectiv. Exemplul ales de cercetătoare este, ca să păstrez terminologia, fenomenul social al copiilor străzii, locul este San José, capitala Costa Ricăi, și timpul, deceniile șase-opt. Aducând argumente pertinente ce țin de istoria orală, statistici, articole din presa vremii (anii '60), sau mai exact, maniera în care ziarele locale relateau evenimente ce implicau copiii străzii, autoarea trage concluzia că până pe la sfârșitul anilor '60, aceștia nu erau priviți drept o problemă, nu erau percepuți ca fiind periculoși. Însă, luând aceleași surse, dar cu un deceniu mai noi, aceasta constată o schimbare în narațiunea publicațiilor. „Aceiași” copii din statisticile trecute (care nu se ocupau cu droguri, prostituție etc.) erau acum (adică în anii '70–'80) priviți drept marginali, periculoși, implicați în diferite activități ilicite. Autoarea pune această schimbare în percepția costaricanilor despre copiii străzii, pe seama creșterii nivelului de trai, ca o consecință a creșterii economice de la sfârșitul anilor '60. Copiii care în trecut s-ar fi ocupat cu negoțul „de stradă”, erau acum în fața televizorului. Cei care rămăneau pe străzi erau numai cei care nu aveau televizor, adică din familii cu situație materială foarte precară. Iată cum un fenomen lipsit de distincția de clasă (cum era până în anii '60), se transformă într-unul cu o puternică diferențiere de clasă socială, și deci, încetează de a mai fi ceva normal, și devine anormal, periculos, conchide autoarea.

Într-un prezent unde media servește copiilor violență, studiul lui Joe Goddard, *Virginia Lee Burton's "Little House" in Popular Consciousness: Fuelling Postwar Environmentalism and Antiurbanism?*, vine ca o avertizare cu privire la ceea ce poate forma o educație deficitară. Studiul acesta este în strânsă legătură cu articolul din numărul precedent, scris de Brian Goldstein, cu titlul *Planning's End? Urban Renewal in New Haven, the Yale School of Art and Architecture, and the Fall of the New Deal Spatial Order*, nu neapărat pentru că ambele se caracterizează prin aceeași lectură extrem de interesantă și plăcută, ci mai mult, prin relația cauză-efect. Dacă în numărul precedent urmăream cum generația environmentalistă din anii '60 se lupta pentru umanism în direcția viitoarelor planuri urbanistice ale orașului cunoscutei universități (Yale), în acest număr descoperim motivul, sau cel puțin unul din motivele care au dus la formarea unei generații cu o conștiință de mediu atât de accentuată și cu un umanitarism la fel de pronunțat. Joe Goddard face o incursiune în lumea prezentată de către scriitoarea Virginia Lee Burton în cartea ei pentru copii, *The Little House*

⁴ Traducerea autorului.

⁵ Un studiu de caz axat pe studenții de la Arhitectură de la Universitatea Yale.

(1942)⁶ și analizează opera, atât din punct de vedere al simbolurilor, cât și al impactului pe care l-a avut cărticica ilustrată asupra dezvoltării emoționale a copiilor din anii '40. Făcând un simplu calcul aritmetic, vom constata că cei care erau copii în anii '40, deci au „crescut” cu *The Little House*, în anii '60 erau în vârstă de aproximativ 20-30 de ani. Joe Goddard, prin argumente ce țin de simbolistica narațiunii din cărticica Virginiei L. Burton și prin altele ce privesc psihologia copilului, construiește un discurs ce lasă clar de înțeles faptul că „*what we learn first, we learn deepest*” (p. 564). Un articol cu o deosebită latură umanitară, și prin urmare de o incontestabilă importanță, *Virginia Lee Burton's "Little House" in Popular Consciousness: Fuelling Postwar Environmentalism and Antiurbanism* ne pune pe gânduri atunci când realizăm cu ce valori cresc copiii/tinerii de astăzi și de mâine, în general, dar mai ales care va fi viitorul umanității în condițiile date.

În finalul numerelor prezentate se găsesc mai multe recenzii ale unor lucrări din aceeași arie de specialitate, a istoriei urbane. Acestea au ca subiecte, de la: imaginea orașului în arta urbană, New York-ul secolului XIX, la orașul de provincie englezesc, și bandele de stradă din orașe.

Journal of Urban History își merită pe deplin renumele de una dintre cele mai titrate reviste de specialitate din lume. Articolele prezentate în aceste numere, cotate ISI, oferă cititorului o perspectivă inedită, prin, pe de-o parte, metodologia redactării, iar pe de altă parte, prin experiența unei lecturi plăcute, pe alocuri dificilă, dar mai ales una care dezvăluie profunzimea, complexitatea unor aspecte ce țin de maniera în care omul înțelege a rezolva problemele ce se ivesc în mediul în care acesta trăiește. Prin caracteristicile articolelor prezentate, revista nu este doar o colecție de studii menite pentru a informa un specialist, conținutul ei putând fi perceput ca o lecție de umanitate pentru cititor, indiferent că acesta este un specialist în domeniul istoriei urbane, ori un simplu curios.

Alexandru Munteanu

⁶ Pentru ca articolul său să fie și mai convingător, autorul precizează că *The Little House* nu a fost o creație de duzină, necunoscută, autoarea primind pentru opera ei literară și artistică premiul pentru cartea cu cele mai bune ilustrații. Vezi pp. 563, 574-578.

Sumarul sumarelor revistei „*Historia Urbana*”, tom. I–XX / 1993–2012

STUDII ȘI ARTICOLE

- Agache, Dumitru**, Târgurile și cetățile moldovene în sistemul de comunicații din epoca medievală, 3, nr. 1-2 (1995): 105-111.
- Andriescu, Bogdan**, Considerații privind alimentația din Transilvania în secolele XVI–XVII. Consumul de vin, 20 (2012): 13-34.
- Andronic, Alexandru**, Considerații privind geneza orașelor medievale din Moldova în lumina urbanizării localității Vaslui, 2, nr. 1 (1994): 19-22.
- Anghel, Emil**, Die Anordnung der Marktplätze von Arad, 1, nr. 1 (1993): 51-64.
- Anghel, Emil**, Interferențe morfologice urbane în cartierul Aradul Nou, 2, nr. 2 (1994): 131-140.
- Anghel, Emil**, Evoluția rețelei stradale a orașului Arad în raport cu rețeaua de comunicații pe apă și pe uscat, 3, nr. 1-2 (1995): 155-162.
- Anghel, Emil**, Distrugerii și reconstrucții la Arad, 4, nr. 1-2 (1996): 171-190.
- Anghel, Emil**, Strategii în domeniul protejării patrimoniului construit, cu referire la monumente și situri necunoscute, 9, nr. 1-2 (2001): 127-144.
- Anghel, Emil; Gheorghiu, Teodor Octavian**, Foste târguri arădene și instituțiile lor medievale (elemente de morfologie urbană), 8, nr. 1-2 (2000): 167-185.
- Anghel, Gheorghe**, Alba Iulia în secolul al XVIII-lea. Schimbarea vetrei orașului medieval, 4, nr. 1-2 (1996): 63-84.
- Apetrei, Cristian N.**, Despre viața cotidiană la reședințele urbane ale elitelor sociale muntene. Considerații pe marginea unui izvor mai puțin cunoscut din veacul al XVI-lea, 20 (2012): 5-12.
- Apostol, Silvia; Răbalco, Eugenia**, Monumentele istorice în contextul culturii urbane basarabene (Excurs în istoriografia problemei), 5, nr. 2 (1997): 241-244.
- Ardeleanu, Constantin**, Aspecte privind viața cotidiană în portul Galați în relatările călătorilor străini (1829–1853), 20 (2012): 49-62.
- Avram, Alexandru**, Date epigrafice cu privire la edificiile de la Callatis din epoca elenistică, 3, nr. 1-2 (1995): 7-29.
- Baboniu, Sanda Nastasia; Nedelcu, Iulian; Mitrache, Ofelia**, La ville de Turnu Severin – de sa fondation en tant que chef-lieu du département de Mehedinți à sa transformation en centre épiscopal, 17 (2009): 59-72.
- Badrus, Nadia**, Date privind începuturile și evoluția comunității evreiești din orașul Sibiu, 11, nr. 1-2 (2003): 119-131.
- Baicu, Dan V.**, Din trecutul militar al orașului Sf. Gheorghe, 4, nr. 1-2 (1996): 155-159.
- Balog, Iosif Marin**, Brașovul – centru financiar și bancar al Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea, 15, nr. 1-2 (2007): 13-21.
- Batariuc, Paraschiva-Victoria**, Sobe din cahle în locuințe de orașeni la Suceava, 7, nr. 1-2 (1999): 37-66.
- Batariuc, Paraschiva-Victoria**, Biserici dispărute la Suceava, 15, nr. 1-2 (2007): 177-212 + un plan.
- Batariuc, Paraschiva-Victoria**, De l’histoire de l’église Sfântul Dumitru de Suceava, 16, nr. 1-2 (2008): 65-89.

- Băldescu, Irina**, The Image of Cluj / Klausenburg (1617): Historical Context and Topographical Comments, 10, nr. 1-2 (2002): 75-94.
- Bârnea, Pavel; Reaboi, Tatiana**, Orheiul Vechi (Istoricul cercetărilor), 7, nr. 1-2 (1999): 17-25.
- Beldiman, Ruxandra**, Programe de arhitectură publică din Sighișoara. Localuri de școli din perioada 1870–1900, 6, nr. 1-2 (1998): 95-104.
- Bessenyei, József**, Autonomiebestrebungen geflüchteter Bürger aus Buda / Ofen (und Pest) nach der türkischen Eroberung der Stadt (1541), 8, nr. 1-2 (2000): 25-29.
- Beșliu Munteanu, Petre**, Considerații asupra evoluției structurilor arhitectonice în zona centrală a orașului Sibiu până la anul 1300, 9, nr. 1-2 (2001): 71-78.
- Beșliu Munteanu, Petre**, Evoluția clădirii Bisericii Azilului și a Spitalului medieval (postmedieval) din Sibiu, 18 (2010): 157-168.
- Beșliu, Olga**, Centrul istoric al Sibiului. Imagine și simbol, 9, nr. 1-2 (2001): 61-69.
- Bichicean, Gheorghe**, Contextul european și reprezentarea orașelor în congregațiile generale din Transilvania voievodală (secolele XIII–XVI), 4, nr. 1-2 (1996): 25-37.
- Blidariu, Cristian**, Florentine Public Space in the Late Middle Ages, 12, nr. 1-2 (2004): 53-65.
- Bocchi, Francesca**, Organizzazione urbana, istituzioni e residenze pubbliche a Bologna fra XII e XIII secolo, 5, nr. 1 (1997): 17-37.
- Bogdan Cătănicu, Ioana**, Bemerkungen zur römischen Stadt in der rumänischen Forschung, 1, nr. 2 (1993): 125-135.
- Bogdan Cătănicu, Ioana**, Colonia Aurelia Apulum – imagine a orașului roman din Dacia (ignorată de urbanistii moderni), 10, nr. 1-2 (2002): 13-26.
- Bonțeanu, Teodora**, Ideea dinastică și identitate națională în Imperiul Austro-Ungar 1880–1918. Expresii ale artei publice, 16, nr. 1-2 (2008): 215-250.
- Branca, Nicolae**, Aristotel despre autonomia cetățitorilor, 7, nr. 1-2 (1999): 145-152.
- Brie, Mircea**, Interconfessional Dialogue and Ecumenical Movement in the Latter Half of the 20th Century. Case Study: Oradea, 17 (2009): 297-322.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Aspecte ale dezvoltării urbane a Târgoviștei în prima jumătate a secolului al XVII-lea, 2, nr. 1 (1994): 71-78.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Cetățile dunărene și dezvoltarea unor centre urbane din Țara Românească, 4, nr. 1-2 (1996): 113-122.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Târgoviște – Ville et résidence princière, 5, nr. 1 (1997): 5-15.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Unele aspecte ale culturii urbane medievale la Câmpulung, 5, nr. 2 (1997): 209-221.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Probleme ale cercetării meșteșugurilor în orașele medievale din Țara Românească, 6, nr. 1-2 (1998): 13-22.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Aspecte ale cercetării evoluției unor centre urbane medievale din Țara Românească, 9, nr. 1-2 (2001): 3-11.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Imaginea unor orașe medievale din Țara Românească reflectată în izvoare literare și rezultată din cercetări arheologice, 10, nr. 1-2 (2002): 45-61.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Cercetarea arheologică a civilizației urbane din Țara Românească și perspectivele sale, 14, nr. 1 (2006): 3-20.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Unele considerații privind începuturile orașului Câmpulung și ale curții domnești, 16, nr. 1-2 (2008): 29-35.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Les églises dans les villes de la Valachie (XIIIe–XVIe siècles), 17 (2009): 25-32.
- Castraveț, Isabela**, Brăila – specificitate și continuitate, 2, nr. 2 (1994): 175-186.
- Căprăroiu, Denis**, Asupra începuturilor orașului Câmpulung, 16, nr. 1-2 (2008): 37-64.
- Căruntu, Mihai-Aurelian**, Un adept al modernizării Sucevei la cumpăna dintre două veacuri. Franz Ritter von Des Loges (1846–1914), 16, nr. 1-2 (2008): 189-201.
- Chalupecky, Ivan**, Die Zipser Städte im 13.–16. Jahrhundert, 5, nr. 1 (1997): 79-89.
- Chalupecky, Ivan**, Das Bild der Zipser Städte, 10, nr. 1-2 (2002): 111-115.
- Cheptea, Stela**, Din nou despre începuturile Iașilor, 5, nr. 2 (1997): 157-165.

- Cheptea, Stela**, Herrschaft und Städte der Moldau zur Zeit des Mittelalters, 8, nr. 1-2 (2000): 5-13.
- Cheptea, Stela; Matei, Mircea D.**, On the Relation Between the Political Factor and the Cities in the Middle Ages, 14, nr. 2 (2006): 223-232.
- Chirtoagă, Ion**, Meșteșugurile din Chilia, Cetatea Albă și Tighina în secolul al XVI-lea, 6, nr. 1-2 (1998): 181-183.
- Chișiu, Daniela**, Aspecte privind caracteristicile culturii reflectate în viața orașului, 5, nr. 2 (1997): 203-208.
- Ciobanu, Vasile**, Gazul metan și orașele din Transilvania, 19 (2011): 45-54.
- Ciobanu, Vasile**, Viața culturală cotidiană a germanilor din Sibiu în anii primului deceniu interbelic, 20 (2012): 137-160.
- Ciocîltan, Alexandru**, *Prope Turcos et inter Scismaticos*. Conventurile ordinelor mendicante din Țara Românească (secolele XIV–XVI), 17 (2009): 3-23.
- Cândea, Ionel**, Meșteșugurile în geneza și evoluția orașului Brăila (secolele XIV–XV), 6, nr. 1-2 (1998): 123-140.
- Crăciun, Cornel**, Orașul Cluj în viziunea pictorilor interbelici locali, 1, nr. 2 (1993): 215-222.
- Crăciun, Cornel**, Reclama ca indicator al nivelului de urbanitate interbelic, 5, nr. 2 (1997): 257-262.
- Crăciun, Cornel**, Reclama scrisă ca formă de adaptare la economia interbelică. Cazul orașului Sighișoara, 6, nr. 1-2 (1998): 115-121.
- Crăciun, Cornel**, Acțiune culturală la Petroșani pe durata anilor interbelici, 9, nr. 1-2 (2001): 183-212.
- Crăciun, Cornel**, Cartea poștală ilustrată ca izvor istoric de epocă. „Cazul” orașului Sibiu, 10, nr. 1-2 (2002): 187-207.
- Crăciun, Cornel**, Reflecții asupra situației intelectuale la Sânnicolaul Mare în anii interbelici, 15, nr. 1-2 (2007): 275-288.
- Crăciun, Corneliu**, L'Église et l'espace public (dans l'entre-deux-guerres), 17 (2009): 241-254.
- Crăciun, Corneliu**, Societăți caritative și religioase din Cluj și Oradea în sprijinul persoanelor și categoriilor defavorizate (perioada interbelică), 18 (2010): 101-114.
- Cristea, Doina**, Semnificațiile actuale ale unui moment ilustrativ pentru cultura urbană a Iașilor – Regulamentul pentru clădiri, îngrădiri și alinieri în comuna Iași (1889–1901), 5, nr. 2 (1997): 179-184.
- Cupcea, Adriana**, Aspecte ale urbanității Clujului în literatura de călătorie britanică a secolului al XIX-lea, 20 (2012): 63-74.
- Danneberg, Stéphanie**, Arbeitervereine und Gewerkschaftsbewegung in Kronstadt und Hermannstadt bis zum Ersten Weltkrieg, 19 (2011): 185-201.
- Dascălu, Doina Mira**, Paralelă între caracteristicile urbane ale Iașilor și cele ale ariilor europene de centru și sud-est, în veacurile XVII–XVIII, 14, nr. 1 (2006): 21-32.
- Dascălu, Doina Mira**, Reconstituirea planului Iașilor din veacul al XVIII-lea, 14, nr. 2 (2006): 293-320.
- Dascălu, Doina Mira**, Aspecte ale vieții cotidiene oglindite în evoluția Pieței Unirii, 20 (2012): 233-244.
- Deák, Ernő**, Zentralität und städtische Entwicklung (1780–1918), 8, nr. 1-2 (2000): 41-54.
- Derer, Peter**, Istoria unei restructurări anunțate. „Rădăcinile” restructurării zonei centrale din București, 3, nr. 1-2 (1995): 187-191.
- Derzi, Júlia**, Organizarea acțiunilor caritabile din Sibiu în deceniile de după Reformă, 18 (2010): 63-76.
- Diaconescu, Petru; Olteanu, Gheorghe; Muscă, Tiberiu**, Fortificațiile orașului medieval Târgoviște. Contribuții arheologice, 16, nr. 1-2 (2008): 91-113.
- Dogaru, Maria**, Un sigiliu necunoscut al orașului Vaslui din veacul al XVII-lea, 2, nr. 1 (1994): 91-96.
- Dogaru, Maria**, Documente de arhivă puțin cunoscute referitoare la monumente semnificative din Iași, 5, nr. 2 (1997): 167-177.
- Dogaru, Maria**, Meșteșugurile în lumina izvoarelor heraldice, 6, nr. 1-2 (1998): 37-41.
- Dogaru, Maria; Mureșan, Augustin**, Sigiliile orașului Arad, 1, nr. 2 (1993): 205-213.
- Dominkovits-Szakács, Anita**, Das Vermögen eines Apothekers in der Frühen Neuzeit (Verlassenschaftsinventar des Jeremias Österreicher, Apotheker zum „Goldenen Löwen”, aus dem Jahr 1657), 18 (2010): 169-182.

- Dragomirescu, Șerban; Săgeată, Radu**, Statutul de municipiu – o necesitate obiectivă, o modă a perioadei de tranziție sau o încercare de reabilitare a unor așezări urbane fără perspective de dezvoltare?, 16, nr. 1-2 (2008): 251-260.
- Drăgan, Valeriu-Eugen**, Evoluția țesutului urban în zona străzii Lipscani (istoric, tendințe, propuneri), 4, nr. 1-2 (1996): 191-201.
- Drecin, Mihai D.**, Orașul Sibiu și băncile sale (secolul al XIX-lea–începutul secolului al XX-lea), 15, nr. 1-2 (2007): 23-34.
- Drecin, Mihai D.**, Banca de credit și instituțiile de asistență socială. Studiu de caz: Banca „Albina” din Sibiu (1872–1918), 18 (2010): 115-119.
- Drecin, Mihai D.; Moisa, Gabriel**, References Marks of the Jewish Community’s Implication in the Life of Oradea, 17 (2009): 269-282.
- Dybaś, Bogusław**, Die Stadt als Festung – Garnisonen in den Städten der polnisch-litauischen *Rzeczpospolita* im 17. Jahrhundert, 8, nr. 1-2 (2000): 31-40.
- Felea, Alina**, Evoluția structurii sociale și etnice în orașul Soroca (sfârșitul secolului al XVIII-lea–începutul secolului al XIX-lea), 11, nr. 1-2 (2003): 113-117.
- Filip, Cristian**, La Communauté Grecque à Braila au XIXe siècle – le début de son organisation, 12, nr. 1-2 (2004): 111-120.
- Gheorghe, Viorel**, Preocupări privind igiena urbană la Buzău înaintea Primului Război Mondial, 9, nr. 1-2 (2001): 155-182.
- Gheorghe, Viorel**, Dezvoltarea urbană la curbură Carpaților. Contribuția constructorilor italieni (înainte de 1914), 10, nr. 1-2 (2002): 209-214.
- Gheorghe, Viorel**, Populația Buzăului până la Primul Război Mondial, 11, nr. 1-2 (2003): 133-139.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Bulevardul Gării. Procedee urbanistice aplicate zonei gării în câteva orașe românești, 3, nr. 1-2 (1995): 163-169.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Particularitățile apărării orașelor medievale românești extracarpatice. Elemente de dinamică a morfologiei urbane, 4, nr. 1-2 (1996): 97-111.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, O urbanistică medievală aparte – orașul de coastă adriatic (Istria și Dalmația), 7, nr. 1-2 (1999): 153-202.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, O tipologie a agresiunilor recente asupra centrelor istorice din România, 9, nr. 1-2 (2001): 13-19.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Drobeta-Turnu Severin. Ipoteză de evoluție urbanistică, 9, nr. 1-2 (2001): 145-154.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Imaginea modernă a orașului – complex și aspirație a administrației urbane românești extracarpatice (începutul sec. XIX–mijlocul sec. XX), 10, nr. 1-2 (2002): 153-169.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Elemente de structură și morfologie urbană românească extracarpatică la cumpăna secolelor XV și XVI (Cazul Moldovei lui Ștefan cel Mare), 12, nr. 1-2 (2004): 31-52.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Suceava medievală – Geneză și evoluție până în prima parte a secolului al XVI-lea. Elemente morfo-structurale, 12, nr. 1-2 (2004): 67-93.
- Gheorghiu, Tudor Octavian**, Urbanizarea medievală românească extracarpatică – gest oficial major sau pură întâmplare?, 14, nr. 2 (2006): 233-251.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Orașul medieval românesc extracarpatic, loc al inovării arhitecturii bisericesti până în secolul XIX, 17 (2009): 223-230.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Buzău – evoluția sistemelor de sănătate și asistență socială până la mijlocul secolului XX, 18 (2010): 41-50.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Târguri și mici orașe medievale din sud-vestul României și relația lor cu mediul natural, 19 (2011): 3-25.
- Gheorghiu, Teodor Octavian; Radoslav, Radu**, Spațiul central al orașului medieval românesc extracarpatic din secolele XIV–XVI, spațiu al coeziunii sociale. Elemente pentru un studiu comparatist european, 1, nr. 2 (1993): 153-174.

- Ghimpu, Vlad**, Primele mărturii privind arhitectura și sistematizarea Chișinăului (sec. XVIII), 2, nr. 2 (1994): 157-164.
- Ghimpu, Vlad**, Catedrala din Chișinău și expansiunea religioasă a Rusiei, 5, nr. 2 (1997): 233-240.
- Glück, Eugen**, Date cu privire la populația evreiască din Cernăuți (1774–1918), 4, nr. 1-2 (1996): 85-96.
- Grancea, Mihaela**, Reprezentări ale spațiului urban transilvan în relațiile de călătorie din secolul al XVIII-lea, 9, nr. 1-2 (2001): 51-59.
- Greceanu, Eugenia**, Rapport entre la production artistique et le développement urbain dans les provinces historiques de la Roumanie aux XVIème–XVIIIème siècles. Art civil, art religieux, 3, nr. 1-2 (1995): 57-78.
- Greceanu, Eugenia**, Fluctuații etnice în componența orașelor medievale din România, până la mijlocul veacului al XIX-lea, 11, nr. 1-2 (2003): 103-112.
- Greceanu, Eugenia**, Structura urbană a ansamblului medieval Baia Mare în secolul al XV-lea, 14, nr. 1 (2006): 143-164.
- Gross, Lidia**, Exercițiul carității în viața confreriilor medievale din Transilvania (secolele XIV–XVI), 18 (2010): 77-89.
- Gündisch, Konrad**, „...Natürlichen Geboten zu gehorchen”. Freiwillige Sozialdisziplinierung am Beispiel mittelalterlicher Zunftordnungen in Siebenbürgen, 6, nr. 1-2 (1998): 23-27.
- Gyáni, Gábor**, Urban Public Libraries in Hungary as Elements of Embourgeoisement, 8, nr. 1-2 (2000): 145-152.
- Hochmeister, Günter von**, Aufstieg erfolgreicher Handwerker / Gewerbetreibender in die Führungselite siebenbürgischer Städte in der zweiten Hälfte des 18. und 19. Jahrhundert. Das Beispiel einiger Schäßburger und Hermannstädter Buchdruckerfamilien, 6, nr. 1-2 (1998): 75-84.
- Horga, Ioan**, Aspects of the Responsibility of the Greek-Catholic Superior Clergy Related to the Requirements of the Josephinist Enlightened Reformism, 17 (2009): 255-267.
- Iacob, Dan Dumitru**, Principalele atribuții ale poliției ieșene în perioada regulamentară „Așezământul” din 31 mai 1832, 8, nr. 1-2 (2000): 55-69.
- Iacob, Dan Dumitru**, Denumirea străzilor și numerotarea caselor din orașele și târgurile Moldovei la mijlocul secolului al XIX-lea. Documente, 9, nr. 1-2 (2001): 97-126.
- Iacob, Dan Dumitru**, Sinagogile din Iași la mijlocul secolului al XIX-lea (aspecte culturale, sociale, arhitectonice și urbanistice), 17 (2009): 119-169 +1 h.
- Iacob, Dan Dumitru**, Aspecte privitoare la practica donației în beneficiul spitalelor urbane din Moldova (secolele XVIII–XIX), 18 (2010): 193-230.
- Iacob, Dan Dumitru**, Elita socială și viața muzicală din Iași și București în prima jumătate a secolului al XIX-lea, 20 (2012): 89-136.
- Iacob, Dan Dumitru; Constantinov, Valentin A.**, Catagrafia orașului Vaslui din 1828, 11, nr. 1-2 (2003): 215-231.
- Istrate, Alexandru**, Între adevăr și ficțiune: rolul literaturii autobiografice în cercetarea istorică, 20 (2012): 75-88.
- Ittu, Gudrun-Liane**, Aus der Geschichte des evangelischen Waisenhauses in Hermannstadt (1753–1948), 18 (2010): 183-191.
- Johanek, Peter**, Residenzbildung und Stadt bei geistlichen und weltlichen Fürsten im Nordwesten Deutschlands, 5, nr. 1 (1997): 91-108.
- Juan-Petroi, Constantin**, Modernizarea și urbanizarea Orșovei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, 2, nr. 2 (1994): 149-156.
- Juan-Petroi, Constantin**, Influența navigației dunărene asupra dezvoltării orașului Orșova la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, 3, nr. 1-2 (1995): 131-140.
- Juan-Petroi, Constantin**, Orșova – orașul modern și cultura, 5, nr. 2 (1997): 263-278.
- Juan-Petroi, Constantin**, Meșteșugurile în economia Orșovei moderne (a doua jumătate a secolului al XIX-lea–începutul secolului al XX-lea), 6, nr. 1-2 (1998): 185-194.
- Juan-Petroi, Constantin**, Comunitatea de avere și orașele Banatului de Sud, 8, nr. 1-2 (2000): 103-113.
- Juan-Petroi, Constantin**, Centre istorice ale unor orașe dunărene din Banat. Evoluție, perspective, 9, nr. 1-2 (2001): 29-49.

- Juan-Petroi, Constantin**, Orșova și hinterlandul său, de la „placă turnantă” a migrațiilor de populație la oraș multiethnic, 11, nr. 1-2 (2003): 5-27.
- Juan-Petroi, Constantin**, Strămutarea orașului Orșova pe o nouă vatră (1966–1974). Valorificarea muzeală a moștenirii civilizației sale urbane (proiecte tematice), 14, nr. 1 (2006): 95-117.
- Juan-Petroi, Constantin**, Factorul politic și dezvoltarea urbană a orașelor sud-bănățene în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX, 14, nr. 2 (2006): 343-358.
- Juan-Petroi, Constantin**, Ioan G. Bibicescu – guvernator al Băncii Naționale a României – activitatea de mecenat cultural pentru românii de pretutindeni, 15, nr. 1-2 (2007): 143-156.
- Juan-Petroi, Constantin**, The Church and the Southern Banat Urban Communities Between the “Border Guard” Period and the Instauration of Communism, 17 (2009): 99-118.
- Juan-Petroi, Constantin**, Prevention and Social Assistance in South-East Banat Towns During the Late 18th Century and Early 20th Century, 18 (2010): 51-62.
- Kladiwa, Pavel**, A Friend or an Enemy of the Proletariat? An Entrepreneurial Campaign for the Factory Working Class in Ostrava at the Turn of the Nineteenth and Twentieth Centuries, 15, nr. 1-2 (2007): 259-273.
- Klein, Hans**, Concepția despre lume a meșteșugarilor, 6, nr. 1-2 (1998): 5-11.
- Kordé, Zoltán**, Das Amt des Szekler Gespans und Kronstadt vor 1467, 8, nr. 1-2 (2000): 15-23.
- Kovács, József Ö.**, Issues of the Social History of Jews in 18th–19th Century Hungary Implications of a Comparative Regional Research Study, 18 (2010): 249-261.
- Lakatos, Artur**, Industria orașului Cluj în ajunul naționalizării, 19 (2011): 203-222.
- Lanevschi, Gheorghe**, Câteva date privind schimbarea aspectului pieței Avram Iancu din Arad în cursul secolului al XIX-lea, 3, nr. 1-2 (1995): 193-199.
- Lascu, Nicolae**, Epoca regulamentară și urbanismul. Câteva observații generale, 2, nr. 2 (1994): 119-130.
- Lascu, Nicolae**, Modernizare și distrugerii în istoria postbelică a orașelor românești, 3, nr. 1-2 (1995): 171-177.
- Lascu, Nicolae**, Urbanismul și domnia lui Alexandru Ioan Cuza, 14, nr. 2 (2006): 321-341.
- Lipták, Dorottya**, Stadt und Presse in der Habsburgermonarchie (1870–1910), 7, nr. 1-2 (1999): 97-111.
- Lipták, Dorottya**, Stadt und Kultur. Untersuchung der Laufbahn und des Ansehens von Buchhändlern, Verlegern und Druckereibesitzern im Budapest des 19. Jahrhunderts, 8, nr. 1-2 (2000): 153-165.
- Livadă-Cadeschi, Ligia**, Asistența săracilor în Țările Române, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, 18 (2010), 27-40.
- Luca, Cristian**, Note documentare privitoare la rezidenții străini din orașele din Țările Române în secolele XVI–XVII, 11, nr. 1-2 (2003): 95-102.
- Lukács, Klára**, Orfelinatele din Gherla (1860–1948), 18 (2010): 149-156.
- Manea, Nadia**, Vornicia Târgoviștei la sfârșitul secolului al XVII-lea, 8, nr. 1-2 (2000): 79-90.
- Manea, Nadia**, Comerț, reclame și bani în Bucureștiul ocupat (1916–1918), 20 (2012): 217-231.
- Manea, Nadia; Dumitrescu, Daniela**, Comunitatea orașului Târgoviște la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea: dimensiune demografică, modernizare și solidaritate socială, 11, nr. 1-2 (2003): 141-152.
- Manea, Nadia; State, Radu Alexandru**, Locuri și forme de petrecere a timpului liber în mediul urban – cazul târgoviștenilor (sfârșitul secolului al XIX-lea–începutul secolului al XX-lea), 14, nr. 1 (2006): 49-66.
- Manea, Nadia; Costache, Brândușa**, Funcționarul BNR în perioada interbelică, între rigoarea profesională și realitatea socială urbană, 15, nr. 1-2 (2007): 103-130.
- Manea, Nadia; Tone, Mihaela**, Banca Națională a României între binefaceri și asistența socială instituționalizată (1880–1938), 18 (2010): 121-140.
- Matei, Mircea D.**, Opinii cu privire la orientările actuale în cercetarea românească a orașului medieval, 1, nr. 1 (1993): 9-19.
- Matei, Mircea D.**, În ce stadiu de evoluție se putea afla Bacăul la începutul secolului al XV-lea? (În legătură cu aniversarea a 585 de ani a primei atestări documentare a orașului), 2, nr. 2 (1994): 221-229.

- Matei, Mircea D.**, Câteva precizări cu privire la contribuția arheologiei la cunoașterea civilizației urbane medievale românești, 3, nr. 1-2 (1995): 47-55.
- Matei, Mircea D.; Neamțu, Vasile**, Résidences voïvodaes et principales résidences princières en Moldavie, jusqu'à la fin du XVe siècle, 5, nr. 1 (1997): 109-121.
- Măndescu, Dragoș**, Sistemele de alimentare cu apă și de canalizare în orașul Pitești până la 1900, 19 (2011): 147-183.
- Măndescu, Dragoș**, Coordonatele și dinamica funcțiunii de loisir a orașului Pitești, de-a lungul ultimelor două secole, 20 (2012): 161-181.
- Mihály, Ágnes**, Bunurile, gospodăria și administrarea așezămintelor ospitaliere din Cluj (secolul al XVII-lea), 18 (2010): 141-148.
- Moașa Nazare, Ruxandra**, Rolul „grecilor” în orașele Sibiu și Brașov la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, 11, nr. 1-2 (2003): 153-168.
- Möhlenkamp, Renate**, Die Entstehung und Entwicklung der mittelalterlichen moldauischen Städte bis Ende des 16. Jahrhunderts II. Teil. 1. Zentrale Siedlungen in Frühzeit und Antike. Spätantike und Anfänge der Völkerwanderung. 2. Frühmittelalterliche zentrale Siedlungen (I-II), 2, nr. 1 (1994): 6-17, nr. 2 (1994): 203-219.
- Möhlenkamp, Renate**, Die Entstehung und Entwicklung der mittelalterlichen moldauischen Städte bis Ende des 16. Jahrhunderts II. Teil. 3. Späte Völkerwanderungszeit bis zum Einfall der Mongolen, 3, nr. 1-2 (1995): 31-46.
- Möhlekamp, Renate**, Die Entstehung und Entwicklung der mittelalterlichen moldauischen Städte bis Ende des 16. Jahrhundert. II. Teil. 4. Herrschaftsbildungen und städtische Siedlungen, 4, nr. 1-2 (1996): 7-23.
- Möhlekamp, Renate**, Die Entstehung und Entwicklung der mittelalterlichen moldauischen Städte bis Ende des 16. Jahrhunderts. II. Teil. 5. Vom Mongoleneinfall (1241) bis zur Entstehung des unabhängigen Fürstentums Moldau (1363). Einleitende Bemerkungen, 5, nr. 1 (1997): 131-144.
- Möhlekamp, Renate**, Die Entstehung und Entwicklung der mittelalterlichen moldauischen Städte bis Ende des 16. Jahrhunderts. II. Teil. 6. Landwirtschaft und Handel, Handwerk. Herrschaftsbildungen, 7, nr. 1-2 (1999): 3-16.
- Murariu, Codrin**, Considerații cu privire la inițiativele edilitare ale domniei lui Grigore Alexandru Ghica, 19 (2011): 141-146.
- Murariu, Codrin**, Aspecte financiare ale construcției Teatrului Național din Iași (1890–1895), 20 (2012): 207-216.
- Murdzhev, Pavel**, The Rise of Towns in The Byzantine and Bulgarian Lands, Thirteenth to Fourteenth Century, 19 (2011): 55-83.
- Mureșan, Monica**, Urbanitate și moralitate la sfârșitul epocii moderne. Influența moravurilor citadine asupra zonelor rurale limitrofe, 20 (2012): 265-278.
- Nazare, Ruxandra**, The Relation between the Greek Commercial Company in Brașov and the Economic Institutions of the Town of Brașov in the Second Half of the 18th Century and the First Half of the 19th Century, 8, nr. 1-2 (2000): 91-102.
- Neața (Lupu), Ramona Adina**, The Foundational Politics of the Wallachian Voivodes in the XVth Century: the Case of the Princely Churches from Argeș and Târgoviște, 17 (2009): 45-57.
- Neamțu, Vasile**, La révolte des citadins de Jassy du printemps de 1633 dans le contexte des troubles sociaux de Moldavie pendant le premier tiers du XVIIème siècle, 1, nr. 1 (1993): 65-82.
- Neamțu, Vasile**, Die Ortschaft Moldenmarkt (Baia) im Kontext ihrer Handelsbeziehungen zum osteuropäischen Raum in der Zeitspanne vom Ende des 13. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts (Beiträge), 2, nr. 1 (1994): 43-50.
- Neamțu, Vasile**, Reflecții pe marginea genezei orașului medieval Baia (Civitas Moldaviensis), 3, nr. 1-2 (1995): 113-118.
- Neamțu, Vasile**, De ce a devenit Baia o „Capitală” a Moldovei?, 4, nr. 1-2 (1996): 39-48.
- Neamțu, Vasile**, Piețele și ulițele medievale ale Moldovei (Contribuții), 7, nr. 1-2 (1999): 113-120.
- Nesterov, Tamara**, Etapele evoluției urbane a Chișinăului, 14, nr. 2 (2006): 271-292.

- Nesterov, Tamara**, Prezențe ale arhitecturii ecleziastice autohtone în Cetatea Albă și Chilia, 17 (2009): 191-209.
- Niedermaier, Paul**, Evoluția rețelei de orașe în Transilvania medievală, 1, nr. 1 (1993): 21-26.
- Niedermaier, Paul**, Problematika planului prestabil în istoria urbanismului, 2, nr. 2 (1994): 115-118.
- Niedermaier, Paul**, Stadt und Residenz in Transsilvanien, 5, nr. 1 (1997): 123-130.
- Niedermaier, Paul**, Raportul dintre comerț, meșteșuguri și agricultură în economia orașelor medievale din Transilvania, 6, nr. 1-2 (1998): 43-47.
- Niedermaier, Paul** (Herausgeber / coordonator). Quellensammlung zur Frühgeschichte der Stadt in Rumänien (bis 1301). Herausgegeben von Paul Niedermaier in Zusammenarbeit mit Oana Damian (Archäologie Untere Donau), Zeno-Karl Pinter (Archäologie Transilvanien), Gheorghe I. Cantacuzino (Archäologie Walachei), Stela Cheptea und Mircea D. Matei (Archäologie Moldau), unter Mitarbeit von Sigrid Pinter (Übersetzungen) und Anda-Lucia Spănu (Verzeichnisse), [Izvoare privind istoria timpurie a orașelor din România (până în anul 1301)], Redactat de Paul Niedermaier în colaborare cu Oana Damian (arheologie Dunărea de Jos), Zeno-Karl Pinter (arheologie Transilvania), Gheorghe I. Cantacuzino (arheologie Țara Românească), Stela Cheptea și Mircea D. Matei (arheologie Moldova) precum și Sigrid Pinter (traducere) și Anda-Lucia Spănu (indice), 13, nr. 1-2 (2005): 11-240.
- Niedermaier, Paul**, Raportul între factorul politic și orașe cu încadrarea schimbărilor configurației orașului Timișoara în acest context, 14, nr. 2 (2006): 253-261.
- Niedermaier, Paul**, Semnificația planului orașului, 16, nr. 1-2 (2008): 115-134.
- Novák, Veronika**, Parcours urbains – représentation de l'espace aux 13e–17e siècles à travers les „Rues de Paris”, 19 (2011): 85-103.
- Nussbächer, Gernot**, Contribuții la istoria administrației orașului Brașov în perioada medievală (secolele XIII–XVI), 2, nr. 1 (1994): 79-90.
- Nussbächer, Gernot**, Contribuții la istoria administrației orașului Brașov în perioada medievală (secolele XVII–XVIII), 4, nr. 1-2 (1996): 49-61.
- Ofrim, Alexandru**, Orașul între cultura scrisă și cultura orală. Repere metodologice, 5, nr. 2 (1997): 185-191.
- Olasz, Gabriella**, Centrele secuiești, pe baza datelor cuprinse în conscripțiile secolelor XVI–XVII, 11, nr. 1-2 (2003): 73-78.
- Olasz, Gabriella**, Influența factorului politic asupra continuității în arhitectura orașelor, 14, nr. 2 (2006): 375-379.
- Olasz, Gabriella**, Orașele secuiești din Transilvania, 16, nr. 1-2 (2008): 135-171.
- Opreșcu, Carmen**, Rolul instituțiilor ecleziastice în geneza și evoluția orașului Câmpulung Muscel, 8, nr. 1-2 (2000): 127-143.
- Opreșcu, Carmen**, Câmpulungul muscelean în epoca lui Ștefan cel Mare. Considerații asupra evoluției orașului până la începutul secolului al XVI-lea, 12, nr. 1-2 (2004): 9-22.
- Opreșcu, Carmen**, Factorul politic în evoluția orașului Câmpulung Muscel, 14, nr. 2 (2006): 263-270.
- Opreșcu, Carmen**, Vilegiatura și modernizarea spațiului urban din Câmpulung Muscel (1890–1920), 15, nr. 1-2 (2007): 237-249.
- Opreșcu, Carmen**, „Negru Vodă” Monastery and its Place in the History of Câmpulung Town, 17, (2009): 33-43.
- Opreșcu, Carmen**, Mediul geografic și dezvoltarea Câmpulungului în epoca modernă. Dealul Flămânda, 19 (2011): 27-44.
- Pál, Judit**, Rolul drumurilor în viața târgului Brețcu în prima jumătate a secolului al XIX-lea, 3, nr. 1-2 (1995): 119-123.
- Pál, Judit**, Organizarea regimentelor de graniță și societatea târgurilor secuiești, 4, nr. 1-2 (1996): 143-154.
- Pál, Judit**, Meșteșugurile în orașele din Transilvania în prima jumătate a secolului al XIX-lea, 6, nr. 1-2 (1998): 85-93.
- Pál, Judit**, Lupta dintre reformați și catolici pentru conducerea orașului Satu Mare, 17 (2009): 87-97.

- Pál, Judit**, Das Wirtschaftsbürgertum und seine öffentliche und karitative Tätigkeit in Ungarn im 19. Jahrhundert. Ein historiographischer Überblick, 18 (2010): 91-100.
- Papacostea, Șerban**, Comerț și orașe în politica lui Ștefan cel Mare, 12, nr. 1-2 (2004): 3-8.
- Păduraru, Marius**, Cele mai vechi sigilii ale orașului Pitești, imprimate pe două acte inedite din prima jumătate a secolului al XVII-lea, 16, nr. 1-2 (2008): 173-188.
- Păduraru, Marius; Ungureanu, George**, Realități demografice, economice și sociale reflectate în cartografia orașului Curtea de Argeș din 1834, 20 (2012): 183-206.
- Pătrașcu, Șerban**, O încercare de modernizare a Craiovei din vremea celui de-al Doilea Război Mondial: serviciul de tramvaie și troleibuze, 15, nr. 1-2 (2007): 251-258.
- Petrovics, István**, Royal Residence and Urban Development during the Reign of the Anjou Kings in Hungary, 5, nr. 1 (1997): 39-65.
- Petrovics, István**, Secular, Ecclesiastic and Urban Institutions in some Towns of the Duna–Tisza–Maros Region in the Middle Ages, 8, nr. 1-2 (2000): 115-126.
- Pop, Constantin**, Napoca – important centru urbanistic al Daciei Porolissensis, 1, nr. 2 (1993): 149-152.
- Popa, Corina**, Locuințe și reședințe în cetatea Sighișoara, 6, nr. 1-2 (1998): 105-113.
- Popa, Corina**, Rivalité et coopération entre les ordres religieux et les villes en Transylvanie aux temps des Habsbourg (XVIIe–XVIIIe siècles), 7, nr. 1-2 (1999): 67-76.
- Popa, Klaus**, Zunfturkunden als Spiegelbild städtischen Lebens. Das Beispiel Kronstadt. Eine Einführung, 6, nr. 1-2 (1998): 153-163.
- Popescu, Liviu; Dulgheru, Maria**, Planuri și hărți ale orașului Ploiești înainte de 1900, 2, nr. 2 (1994): 195-201.
- Popovici, Bogdan-Florin**, Orașul Stalin – de ce, când, cum?, 14, nr. 1 (2006): 83-94.
- Pușcașu, Violeta**, Biserica – indicator al dinamicii urbane a orașului Galați, 17 (2009): 231-239.
- Radu, Gheorghe**, Unele considerații privind dezvoltarea demografică a orașului Piatra Neamț (sec. XVII–jumătatea sec. XIX), 1, nr. 1 (1993): 27-35.
- Răduțiu, Aurel; Gyémánt, Ladislau**, Autonomie și integrare. Șcheii Brașovului între suburbii și oraș, 1, nr. 2 (1993): 195-204.
- Rădvan, Laurențiu**, Considerații privitoare la administrația orășenească din Țara Românească (sec. XIV–XVI), 7, nr. 1-2 (1999): 131-143.
- Rădvan, Laurențiu**, Cu privire la patriciatul și „sărăcii” din orașul medieval din Țara Românească (secolele XIV–XVI), 11, nr. 1-2 (2003): 49-71.
- Rădvan, Laurențiu**, Observații privitoare la evoluția Craiovei în secolele XV–XVII, 12, nr. 1-2 (2004): 95-109.
- Rădvan, Laurențiu**, Considerații istorice privitoare la evoluția orașelor din regatul Ungariei, 16, nr. 1-2 (2008): 3-28.
- Rădvan, Laurențiu**, On Urban Economy in Medieval Moldavia (the End of the 14th Century – the Former Half of the 16th Century), 17 (2009): 323-338.
- Rădvan, Laurențiu**, Câteva considerații privitoare la statutul mișeilor din orașele medievale din Țara Românească, 18 (2010): 17-25.
- Rădvan, Laurențiu**, Coloniștii germani, fondarea orașelor din țările române și metamorfozele istoriografiei românești din secolul al XX-lea, 19 (2011): 119-140.
- Roșiu, Liliana**, Piețele din Timișoara, ca factor de structurare a orașului modern, 2, nr. 2 (1994): 141-147.
- Roșiu, Liliana**, Transformările din centrul istoric al Timișoarei în secolul XX, ca persistență de mentalitate, 3, nr. 1-2 (1995): 201-209.
- Roșiu, Liliana**, Elemente de condiționare a viabilității unor centre istorice din Banat, 9, nr. 1-2 (2001): 21-27.
- Roșiu, Liliana**, Le rôle du musée et des monuments dans l’expression de l’histoire urbaine, 14, nr. 1 (2006): 129-133.
- Roșiu, Liliana**, Églises du Banat dans les trois derniers siècles – aspects de typologie et d’influence dans la structuration urbaine, 17 (2009): 211-221.
- Roșiu, Liliana; Miklóssik, Elena**, Promovarea progresului și modelarea imaginii Timișoarei prin intermediul presei locale din secolul al XIX-lea, 10, nr. 1-2 (2002): 63-73.

- Rus, Dorin-Ioan**, Însemne meșteșugărești din Agnita (II), 14, nr. 1 (2006): 165-183.
- Rus, Dorin-Ioan**, Influența factorului politic asupra denumirilor de străzi din Reghin, 15, nr. 1-2 (2007): 213-236.
- Rus, Valer**, Pentru o istorie a denumirilor străzilor din cetatea Brașov, 9, nr. 1-2 (2001): 91-96.
- Rusu, Mircea**, Aspecte ale genezei târgurilor și orașelor medievale din Transilvania, 2, nr. 1 (1994): 23-42.
- Rüsz Fogarasi, Enikő**, Privilegiile economice și dezvoltarea meșteșugurilor în Transilvania până la mijlocul secolului al XVI-lea, 6, nr. 1-2 (1998): 49-65.
- Rüsz Fogarasi, Enikő**, Câteva aspecte culturale legate de privilegiile religioase ale așezărilor urbane din cele șapte comitate ale Transilvaniei, de la începuturi până la 1526 (Mohács), 7, nr. 1-2 (1999): 77-87.
- Rüsz-Fogarasi, Enikő**, Asistența socială și biserica de la medieval la modern, de la general european la regional transilvănean, 17 (2009): 73-85.
- Rüsz-Fogarasi, Enikő**, Asistența socială și orașele în Transilvania epocii Principatului, 18 (2010): 5-15.
- Săgeată, Radu**, Schimbări în zona funcțională urbană ca urmare a dezvoltării serviciilor comerciale, 18 (2010): 263-280.
- Săgeată, Radu; Guran, Liliana**, Serviciile bancare în orașele românești. Analiză teritorială, 15, nr. 1-2 (2007): 73-86.
- Spânu, Anda-Lucia**, Reprezentări grafice ale orașelor din România. Secolele XV–XVIII, 9, nr. 1-2 (2001): 79-90.
- Spânu, Anda-Lucia**, Reprezentări grafice ale orașelor din România. Secolul al XIX-lea. Caracteristici, 10, nr. 1-2 (2002): 95-110.
- Spânu, Anda-Lucia**, Despre surse iconografice utilizate eronat. Cazul „Liber Chronicarum”, 12, nr. 1-2 (2004): 23-29.
- Spânu, Anda-Lucia**, Scene de viață cotidiană din secolul al XVIII-lea în vederi urbane ale pictorului Luigi Mayer, 20 (2012): 35-48.
- Stănescu, Iulia; Stănescu, Eugen**, Distrugerile provocate de bombardamentele aeriene asupra orașului Ploiești în anii 1943–1944, 3, nr. 1-2 (1995): 211-216.
- Stoica, Maria**, Repere în evoluția unui spațiu urban central. Piața Traian – Brăila, 7, nr. 1-2 (1999): 89-96.
- Suceveanu, Alexandru**, Contribuții la istoria orașelor romane din Dobrogea. Note de geografie istorică, 1, nr. 2 (1993): 137-148.
- Suceveanu, Alexandru**, Histria – paradigmă a vieții urbane din provincia Scythia în secolele IV–VII p. Chr., 14, nr. 1 (2006): 135-142.
- Șandru, Dumitru**, Presiunea demografică rurală și orașul românesc interbelic, 1, nr. 1 (1993): 37-49.
- Șerban, Constantin**, Divertismente cultural-artistice orășenești în Bucovina sub stăpânirea austriacă în secolul al XIX-lea, 5, nr. 2 (1997): 223-231.
- Șerban, Constantin**, Breslele din Moldova și raporturile lor cu puterea centrală în evul mediu, 6, nr. 1-2 (1998): 29-35.
- Șlapac, Mariana**, Aspecte din evoluția urbană a orașului Chilia, 2, nr. 2 (1994): 165-173.
- Șlapac, Mariana**, La texture urbaine de quelques villes médiévales de Moldavie dans la lumière de sources cartographiques du XVIIIème siècle, 3, nr. 1-2 (1995): 141-154.
- Șlapac, Mariana**, Porțile cetăților medievale din Moldova, 7, nr. 1-2 (1999): 27-36.
- Șlapac, Mariana**, Imaginea orașului Chilia în lumina surselor documentare din secolele al XIV-lea–al XVIII-lea, 10, nr. 1-2 (2002): 27-43.
- Șlapac, Mariana**, Politica urbanistică în Basarabia, în anii 1918–1940, 14, nr. 1 (2006): 73-81.
- Șlapac, Mariana**, Arta urbanismului în Republica Moldova în anii 1944–1955, 14, nr. 2 (2006): 359-365.
- Șlapac, Mariana**, „Orașele noi” din Basarabia, 16, nr. 1-2 (2008): 203-213.
- Șlapac, Mariana**, Moldavian Bastioned Fortresses. Characteristics, 18 (2010), 231-247.
- Șlapac, Mariana; Tofan, Alexandru**, Breslele meșteșugărești și topografia urbană a orașului Chișinău, 6, nr. 1-2 (1998): 67-73.
- Tanase, Michel**, Piața orașului Mediaș: un exemplu tipic de piață „evolutivă”, 2, nr. 1 (1994): 51-70.

- Tanase, Michel**, Contribuție la studiul evoluției drumurilor în Transilvania. Continuitate și substituire în partea meridională, 3, nr. 1-2 (1995): 79-104.
- Tanase, Michel**, Mediașul: 800 de ani de „evenimente militare”. Poziții pro-terminologice și anti-tipologice, 4, nr. 1-2 (1996): 123-134.
- Tanase, Michel**, Mediașul la începuturile sale economico-urbane: de la meșteșuguri la bresle, 6, nr. 1-2 (1998): 141-151.
- Tanase, Michel**, Franciscanii și piariștii la Mediaș. De la structuri urbane și parcelare la relații instituționale, 8, nr. 1-2 (2000): 187-204.
- Tanase, Michel**, Viața urbană a Mediașului în ajunul primului război mondial. Încercare de reconstituire prin statute și anuare, 11, nr. 1-2 (2003): 29-48.
- Tanase, Michel**, De la „polis-politikos” la „politic corect”. Considerații epistemologice privind noțiuni polisemice, 14, nr. 2 (2006): 381-389.
- Tanase, Michel**, Importanța planurilor cadastrale în localizarea unor biserici dispărute. Două cazuri semnificative la Mediaș, 17 (2009): 171-190.
- Tandecki, Janusz**, Die Burgen des Deutschen Ordens und die Städte in Preußen, 5, nr. 1 (1997): 67-77.
- Tandecki, Janusz**, Verfassung und Organisation der Verwaltung und der Gerichtsbarkeit in den preußischen Großstädten im Mittelalter, 8, nr. 1-2 (2000): 71-78.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Monumente de for public în preocuparea instituțiilor centrale și locale din România, 8, nr. 1-2 (2000): 205-224.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Participarea minoritarilor prezenți în București la susținerea morală și materială a Războiului de Independență a României, 11, nr. 1-2 (2003): 175-193.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Evoluția elementelor definiției ale personalității unui oraș pe teritoriul românesc, 14, nr. 1 (2006): 119-128.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Monumentul de for public în viziunea finanțistului Eugeniu Carada, 15, nr. 1-2 (2007): 131-141.
- Teodorescu, Virgiliu Z.; Teodorescu, Elisabeta**, Nomenclatura străzilor – expresie a gradului de cultură în evoluția unei localități, 5, nr. 2 (1997): 245-255.
- Tone, Mihaela; Păunescu, Cristian**, Despre extinderea rețelei de sucursale și agenții a BNR (1880–1930), 15, nr. 1-2 (2007): 87-101.
- Tulbure, Irina Teodora**, Cvatiale de locuințe din București în perioada „stalinistă”. Locuire, imagine urbană sau simbol?, 14, nr. 2 (2006): 367-374.
- Țiplic, Ioan Marian**, Breslele armurierilor din Sibiu, Cluj și Brașov. 3. Breslele armurierilor din Brașov în secolele XIV–XVI, 6, nr. 1-2 (1998): 165-180.
- Velescu, Oliver**, „Slobozia” de la Radu Vodă. Contribuții la istoria orașului București în secolele XVI–XVII, 1, nr. 2 (1993): 175-194.
- Velescu, Oliver**, Ideologia „restructurării urbane”, 3, nr. 1-2 (1995): 179-186.
- Velescu, Oliver-Octavian**, L’automobile à Bucarest. Contributions à l’histoire des mentalités et du comportement urbain, 4, nr. 1-2 (1996): 161-170.
- Velescu, Oliver**, Orașul – spații culturale, 5, nr. 2 (1997): 193-201.
- Velescu, Oliver**, Contribuții la imaginea străzii bucureștene. Birjarii și șoferii (1785–1912), 7, nr. 1-2 (1999): 121-130.
- Velescu, Oliver**, Catagrafia Bucureștiului din anul 1810. O nouă lectură (I-II), 11, nr. 1-2 (2003): 195-213, 12, nr. 1-2 (2004): 121-171.
- Velescu, Oliver**, Banca „Creditul Funciar Urban” – factor de civilizație. O privire asupra societății bucureștene de la sfârșitul secolului al XIX-lea, 15, nr. 1-2 (2007): 35-56.
- Wieczorek, Michael**, Timișoara – Phasen der Neuzeitlichen Stadtentwicklung im 18. und 19. Jahrhundert, 19 (2011): 105-118.
- Wieczorek, Michael**, Wachstumsmotoren des Stadtentwicklung – die Entwicklung der historischen Stadtteile von Timișoara, 20 (2012): 245-263.
- Wittstock, Joachim**, Die Rede von der „Haupt- und Hermannstadt”. Kommentare zum Anspruch, der Mittelpunkt zu sein, 10, nr. 1-2 (2002): 171-185.

- Zach, Cornelius R.**, Der Marktflücken als literarische Landschaft bei Mihail Sadoveanu, 10, nr. 1-2 (2002): 117-125.
- Zabolotnaia, Lilia**, Corelații între populația catolică și cea ortodoxă în mediul urban din Moldova (sfârșitul secolului al XVI-lea – mijlocul secolului al XVII-lea), pe baza relatărilor misionarilor catolici, 11, nr. 1-2 (2003): 79-94.
- Zainea, Ion**, Bănci românești în Oradea, 15, nr. 1-2 (2007): 57-72.
- Zainea, Ion**, Oradea and its Confessional Schools in the 20th Century, 17 (2009): 283-296.
- Zainea, Ion; Moisa, Gabriel**, Aspecte privind viața cotidiană în Oradea interbelică. Periferie și periferici, 20 (2012): 279-289.
- Zamfir, Anca Maria**, Promenadele Brașovului, 10, nr. 1-2 (2002): 127-152.
- Zamfir, Anca Maria**, Un proiect urbanistic de modernizare a Brașovului la sfârșitul secolului al XIX-lea, 14, nr. 1 (2006): 33-47.
- Zamfir, Anca Maria**, Banca Națională (Săsească) din Brașov – o clădire *Jugendstil*, 15, nr. 1-2 (2007): 157-175.
- Zbîrnea, Ileana**, Primele planuri de sistematizare a orașului Călărași, 2, nr. 2 (1994): 187-193.
- Zbîrnea, Ileana**, Dezvoltarea căilor de transport la Călărași în secolele XIX–XX, 3, nr. 1-2 (1995): 125-130.
- Zbîrnea, Ileana**, Călărași – Un système défensif moins connu, 4, nr. 1-2 (1996): 135-142.
- Zbîrnea, Ileana**, „Maestranze” italiene și arhitectura bucureșteană la sfârșitul secolului al XIX-lea, 11, nr. 1-2 (2003): 169-173.
- Zbârnea, Ileana**, Prima lege românească pentru organizarea artelor și meseriilor, 14, nr. 1 (2006): 67-72.

Note și dezbateri

- Berindei, Dan**, Cuvânt înainte, 1, nr. 1 (1993): 7.
- Ciobanu, Vasile**, Revista „Historia Urbana” – zece ani de existență, 10, nr. 1-2 (2002): 9-12.
- *** Colocviul „Termenii: târg / oraș. Semnificație, evoluție și utilizare”. Colocviu desfășurat în Aula Academiei Române în ziua de 5 februarie 1993, 1, nr. 1 (1993): 83-109.
- Isărescu, Mugur**, Cuvântul guvernatorului BNR, acad. Mugur Isărescu, la deschiderea lucrărilor sesiunii „Banca și orașul”, 7 iunie 2007, 15, nr. 1-2 (2007): 3-11.
- Niedermaier, Paul**, Comisia de Istorie a Orașelor – un deceniu de activitate, 10, nr. 1-2 (2002): 3-7.
- Sebestyén, Gheorghe**, Putem vorbi de comune în istoria medievală a orașelor noastre?, 1, nr. 1 (1993): 112-113.
- Tanase, Michel**, Contribuție cu ocazia colocviului „Termenii: târg – oraș. Semnificație, evoluție și utilizare”, 1, nr. 1 (1993): 100-112.

Recenzii. Note bibliografice

- Bacumenco, Ludmila**, Nikolai D. Russev, *Na grani mirov i epoch. Goroda nizov'ev Dunaja i Dnestra v konce XIII–XIV vv. (La răscrucea civilizațiilor și epocilor. Orașele de pe cursul inferior al Dunării și cel al Nistrului la sfârșitul secolului al XIII-lea–secolul al XIV-lea)*, Chișinău, Editura VASH, 1999, 240 p., 9, nr. 1-2 (2001): 215-217.
- Beșliu Munteanu, Petre**, Mária Pakucs-Willcocks, *Sibiu – Hermannstadt. Oriental Trade in Sixteenth Century Transylvania*. Köln: Wien: Weimar: Böhlau Verlag: 2007, 219 p., 18 (2010): 289-290.
- Bilavschî, George A.**, Tamara Nesterov, *Situl Orheiul Vechi. Monumente de arhitectură*, Editura Epigraf, Chișinău, 2003, 235 p., 12, nr. 1-2 (2004): 175-178.
- Binder, Paul**, Konrad G. Gündisch, *Das Patriziat Siebenbürgischer Städte im Mittelalter*. Böhlau Verlag Köln, Weimar, Wien, 1993, 466 p. (Studia Transylvanica Band 18), 2, nr. 2 (1994): 236-238.

- Bodale, Arcadie M.**, Ioan Caproșu, Mihai Răzvan Ungureanu, *Documente statistice privitoare la orașul Iași*, vol. I (1755–1820), Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1997, 472 p., 6, nr. 1-2 (1998): 197-199.
- Bodale, Arcadie M.**, Vasile Neamțu, *Istoria orașului medieval Baia (Civitas Moldaviensis)*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1997, 218 p., 6, nr. 1-2 (1998): 196-197.
- Bondor, Simona**, *Atlas historyczny miast polskich; Tom I. Prusy Królewskie i Warmia*, Red. Antoni Czacharowski. Zeszyt 1. Elbląg. Opracowanie historyczne: Roman Czaja, Opracowanie kartograficzne: Zenon Koziel. Uniwersytet Mikołaja Kopernika / *Historischer Atlas polnischer Städte. Bd. 1. Königliches Preußen und Hochstift Ermland*. Hrsg. Antoni Czacharowski. *Elbing*. Historische Bearbeitung: Roman Czaja. Kartographische Bearbeitung: Zenon Koziel, Nicolaus-Copernicus-Universität, Toruń, 1993, 16 pagini text + 11 pl., 3, nr. 1-2 (1995): 228-229.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Daniela Marcu Istrate, în colaborare cu: Monica Dejan, Maria-Emilia Crîngaci-Țiplic, Georgeta El Susi, Radu Lupescu, Petre Beșliu Munteanu, *Sibiu. Piața Huet. Monografie arheologică*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2007, vol. I, 290 p., vol. II, 436 p., 16, nr. 1-2 (2008): 266-270.
- Cantacuzino, Gheorghe I.**, Angel Istrate, în colaborare cu Daniela Marcu Istrate, Monica Dejan, Georgeta El Susi, Cosmin Roman, *Sibiu. Piața Mare. Cercetări arheologice*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2007, 280 p., 16, nr. 1-2 (2008): 270-271.
- Caproș, Iulia**, István Németh, *Kassa város archontológiája: Birák, belső és külső tanács 1500–1700* [*Arhondologia orașului Košice: judecătoria, consiliul intern și extern 1500–1700*], Budapest, Szentpétery Imre Történettudományi Alapítvány, 2006, 326 p., 15, nr. 1-2 (2007): 289-290.
- Ceașu, Mihai-Ștefan**, Constantin A. Stoide, Ioan Caproșu: *Relațiile economice ale Brașovului cu Moldova. De la începutul secolului al XVIII-lea până la 1850*. Chișinău, Ed. Universitas, 1992, 352 p., 1, nr. 2 (1993): 228-230.
- Chelcu, Marius**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. II, *Acte interne (1661–1690)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoței”, Iași, 2000, 776 p., 8, nr. 1-2 (2000): 226-227.
- Ciobanu, Vasile**, Ionel Căndea; Sârbu, Valeriu, *Istoricul orașului Brăila. Din cele mai vechi timpuri până la 1540*, Muzeul Brăilei, Brăila, 1993 (Biblioteca Istros 6) 94 p. + XLIV pl., 3, nr. 1-2 (1995): 220-221.
- Ciobanu, Vasile**, *Schäßburg. Bild einer siebenbürgischen Stadt*. Hrsg. von Hans-Heinz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Lingner, Wort und Welt Verlag, Thaur bei Innsbruck, 1994, 383 p., 240 ilustrații alb-negru și 88 color, 3, nr. 1-2 (1995): 226-227.
- Ciobanu, Vasile**, Markus Oddey, Thomas Riis (coord.), *Zukunft aus Trümmern. Wiederaufbau und Städtebau in Schleswig-Holstein nach dem zweiten Weltkrieg, (Viitor din ruine. Construcția și reconstrucția orașelor din Schleswig-Holstein după Al Doilea Război Mondial)*, Verlag Ludwig, Kiel, 2000, p. 324 p. + il., 8, nr. 1-2 (2000): 245-246.
- Ciobanu, Vasile**, Dumitru Stanciu, *Monografia orașului Fieni, 1532–2002*, Editată de Primăria orașului Fieni, 2002, IV + 812 p., il., 10, nr. 1-2 (2002): 225-227.
- Ciobanu, Vasile**, *Atlas istoric al orașelor din România. Seria C. Transilvania*, Fascicula 2, *Sebeș. Städtegeschichteatlas Rumäniens. Reie C. Transsylvanien, 2. Lieferung, Mühlbach*. Text: Dan Dumitru Iacob (coordonator), Paul Niedermaier, Judit Pál, Zeno Karl Pinter, Mihaela Sanda Salontai. Hărți: Simona Bondor. Traducere: Sigrîd Pinter, Gudrun-Liane Ittu. Academia Română. Comisia de Istorie a Orașelor din România – Editura Enciclopedică, București, 2004, XIV + 14 p. + 9 planuri + 2 il., 12, nr. 1-2 (2004): 180-181.
- Ciobanu, Vasile**, *Cisnădie. Heltau. Album monografic*. Elaborat de Eugen Străuțiu și Marius Halmaghi. Editat cu prilejul a 800 de ani de atestare documentară a localității Cisnădie, Editura Etape, s.l., [Sibiu], 2004, 136 p., il., h., 14, nr. 1 (2006): 192-193.
- Ciobanu, Vasile**, Uniunea Arhitecților din România, *Arhitecți în timpul dictaturii. Amintiri*, coordonator: Viorica Iuga-Curea, [București], Editat de SIMETRIA, 2005, 220 p. il., 14, nr. 1 (2006): 200-201.

- Ciobanu, Vasile**, Lucia Cornea, *Contribuții la o istorie a orașului Salonta în perioada interbelică. 1919–1945*, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2005, 240 p., il., 14, nr. 2 (2006): 401-402.
- Ciobanu, Vasile**, Josef Wolf, *Entwicklung der ethnischen Struktur der Banats 1890–1992. Development of Structure in the Banats 1890–1992*, Wien, Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut, 2004, 470 p. + 4 h., 14, nr. 2 (2006): 405-407.
- Ciobanu, Vasile**, Dănuț Doboș (coord.), Stela Cheptea, Anton Despinescu, Fabian Doboș, Tereza Sinigalia, Gheorghe Hereș, Cornel Cadar, *Catedrala romano-catolică Iași*, Editura Presa Bună, Iași, 2005, 302 [303] p., il., 15, nr. 1-2 (2007): 291-292.
- Ciobanu, Vasile**, Eugenia Greceanu, *Ansamblul urban medieval Pitești*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007, 215 p., il., 16, nr. 1-2 (2008): 265-266.
- Ciobanu, Vasile**, Harald Roth, *Hermannstadt. Kleine Geschichte einer Stadt in Siebenbürgen*. Weimar: Wien: Böhlau Verlag: 2006, 233 p., 7 (2009): 341-342.
- Ciobanu, Vasile**, *Alt-Schaessburg. Istorie. Patrimoniul*, Sighișoara, 1 (2008): 255 [256] p., 2 (2009): 220 p., 18 (2010): 300-301.
- Ciobanu, Vasile**, Eugenia Greceanu, *Ansamblul urban medieval Botoșani. Botoșanii care s-au dus*. Ediția a II-a revizuită și adăugată, apărută sub îngrijirea lui Octavian Liviu Șovan. Iași: Casa Editorială Demiurg: 2009, 133 p. + 126 p. il. + 1 h., 18 (2010): 286-287.
- Ciobanu, Vasile**, Ioan Degău, Nicolae Brânda (coordonatori), *Beiușul și lumea lui. Studiu monografic*, vol. I-IV. Oradea: Editura Primus: 2008, 2008, 2008, 2009, 808 + 985 + 957 + 1030 p., il., 18 (2010): 293-296.
- Ciobanu, Vasile**, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, 20 (2006): 395 p., 21 (2007): 477 p., 22 (2008): 260 p., 23 (2009): 341 [344] p., 18 (2010): 297-300.
- Ciobanu, Vasile**, Corneliu Crăciun, *Viața cotidiană în Oradea interbelică*. Editura Primus: Oradea, 2010, 272 p. + 1 h., 19 (2011): 247-249.
- Ciobanu, Vasile**, Arne Franke, *Städte im südlichen Siebenbürgen. Zehn kunsthistorische Rundgänge, mit historische Einführungen von Harald Roth*, Potsdam, Deutsches Kulturforum östliches Europa, 2010, 360 p.+2 h., 20 (2012): 294-295.
- Ciocanu, Sergius**, Teodor Octavian Gheorghiu, *Așezări umane. Vol. I. Repere teoretice și istoria timpurie a Orientului Mijlociu și Apropiat*. Timișoara: Editura Art Press: 2009, 200 p., 18 (2010): 281-282.
- Constantin, Valentin**, Dan Bădărău, Ioan Caproșu, *Iașii vechilor zidiri, până la 1821*, ediția a II-a revăzută, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2007, 404 p., 16, nr. 1-2 (2008): 262-263.
- Cornea, Lucia**, Kincses Károly, Sándor P. Tibor, *Fotó. Város. Történet (Fotografie. Oraș. Istorie)*, Magyar Fotográfiai Múzeum – Fővárosi „Szabó Ervin” Könyvtár, Budapest, 1998, 278 p., 7, nr. 1-2 (1999): 213-214.
- Crăciun, Cornel**, *Câmpia Turzii. Studiu monografic*. Partea I, Societatea Culturală „Câmpia Turzii – 775”, 1994, 158 p. + 18 fig., 3, nr. 1-2 (1995): 224.
- Crăciun, Cornel**, *Istoria orașului Oradea*, coordonatori Liviu Borcea și Gheorghe Gorun, Oradea, Editura Cogito, 1995, 519 p., 4, nr. 1-2 (1996): 203-204.
- Crăciun, Cornel**, Lucia Cornea, *Repertoriul vechilor ateliere fotografice din Oradea (1852–1950)*, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 1999, 188 p. + 37 il. alb-negru, 8, nr. 1-2 (2000): 247.
- Crăciun, Cornel**, Adriana Ioniuc, *Rolul muzeelor în România interbelică*, Editura „Junimea”, Iași, 1998, 170 p., 8, nr. 1-2 (2000): 250-251.
- Crăciun, Cornel**, ****Brăila modernă, cărți poștale ilustrate – colecția Valeriu Avramescu*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2006, 202 p., 15, nr. 1-2 (2007): 295.
- Crîngaci, Maria-Emilia**, Vlad Ghimpu, *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia. Monografie*, Editura „Tyragetia”, Chișinău, 2000, 220 p. + 13 il., 8, nr. 1-2 (2000): 228-229.
- Crîngaci, Maria-Emilia**, Teodor Octavian Gheorghiu, *Cetățile orașelor. Apărarea urbană în centrul și estul Europei în evul mediu / Fortified Towns. Urban Defense in Medieval Central and Eastern Europe*, București, Editura „Simeria”, 2000, 214 p., 8, nr. 1-2 (2000): 231-233.
- Crîngaci, Maria-Emilia**, ****Documente privind istoria orașului Sibiu (Quellen zur Geschichte der Stadt Hermannstadt)*, Vol. II *Comerț și meșteșuguri în Sibiu și în cele șapte scaune, 1224–1579. Handel und Gewerbe in Hermannstadt und in den Sieben Stühlen 1224–1579*, ediție

- îngrijită de Monica Vlaicu, Sibiu, Heidelberg, Editura hora, Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde, Heidelberg, 2003, 580 p., 11, nr. 1-2 (2003): 237-239.
- Crîngaci-Țiplic, Maria-Emilia**, Anton E. Dörner, *Urkunden und Chroniken über die Geschichte der Stadt und des Stuhls Broos*, Vol. I: 1200–1541, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2002, 248 p., 11, nr. 1-2 (2003): 236-237.
- Derer, Hanna**, Paul Niedermaier, *Städte, Dörfer, Baudenkmäler. Studien zur Siedlungs- und Baugeschichte Siebenbürgens (Orașe, sate și monumente istorice. Studii despre istoria așezărilor și a arhitecturii din Transilvania)*. Köln: Weimar: Wien: Böhlau Verlag: 2008, 470 p., il., h., 17 (2009): 339-340.
- Diaconu, Petre**, Ionel Cîndea, *Brăila. Origini și evoluție până la jumătatea secolului al XV-lea*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, 1995, X + 328 p., 5, nr. 1 (1997): 145-147.
- Dogaru, Maria**, *Documente privind dezvoltarea industriei în orașul București*, vol. I, 1856–1933. Ediție de documente întocmită de: dr. Vasile Manole, Mihaela Bădescu, Elena Ciucă, București, 1991, 1, nr. 1 (1993): 116.
- Dogaru, Maria**, *Slobozia 400*. Studii și comunicări monografice. Coordonatori Alexandru Vlădăreanu și Gabi Ionașcu, Slobozia, 1994, 218 p., 4, nr. 1-2 (1996): 208-210.
- Dogaru, Maria**, *Aradul – orașul de pe Mureș*. Ghid turistic de buzunar, Arad, 1995, 61 p., 4, nr. 1-2 (1996): 210-211.
- Dogaru, Maria; Răteu, Ileana-Maria**, *Analele Brăilei*, serie nouă, an I, nr. 1, Brăila, 1993, 570 p., 2, nr. 2 (1994): 231-233.
- Fodor, János**, *Marosvásárhely történetéből 2. Új- és legújabbkori tanulmányok*. Összeállította és sajtó alá rendezte Pál-Antal Sándor, Novák Csaba Zoltán. Marosvásárhely: Mentor kiadó, 2007, 273 p. [*Pagini din istoria orașului Târgu-Mureș*. Vol. 2. *Studii din epoca modernă și contemporană*. Editori: Pál-Antal Sándor și Novák Csaba Zoltán. Târgu-Mureș: Editura Mentor, 2007, 273 p.], 19 (2011): 234-236.
- Gheorghe, Viorel**, Valeriu Nicolescu (coordonator), *Centenar Palatul Comunal*, Buzău, 2003, 84 p., 14, nr. 2 (2006): 403-404.
- Gheorghe, Viorel**, Gheorghe Petcu, *Municipiul Buzău. Album monografic*, Editura Alpha MDN, Buzău, 2003, 165 p., 14, nr. 2 (2006): 400-401.
- Gheorghe, Viorel**, Gheorghe Petcu (coordonator), Constantin I. Stan, Doina Ciobanu, Constanța Tănase, Doina Filoti, *Municipiul Buzău. Monografie*, Editura Alpha MDN, Buzău, 2002, 255 p., 14, nr. 2 (2006): 398-400.
- Gheorghe, Viorel**, Eugen Paveleț, *Ploieștii de ieri... Ploieștii de azi. Past and Present: the City of Ploiești in the Mirror of Time*, Editura Musica Viva, Ploiești, 2004, 84 p., 14, nr. 2 (2006): 402-403.
- Ignat, Cosmin**, Maria Crîngaci Țiplic, „*Oaspeții germani în sudul Transilvaniei. Istorie, arheologie și arhitectură (secolele XII–XIII)*”, București, Editura Academiei Române, 2011, 395 p., 20 (2012), p. 291-293.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Karl Gruber, *Forme et caractère de la ville allemande*, Bruxelles, Archives d'architecture moderne, 1985, 1, nr. 1 (1993): 118.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, *Morphologie urbaine et parcellaire*, édité par Pierre Merlin. (éditeurs associés: Ernesto d'Alfonso, Françoise Choay), Presses Universitaires de Vincennes, Saint-Denis, 1988, 1, nr. 1 (1993): 117.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Paul Niedermaier, *Der mittelalterliche Städtebau in Siebenbürgen, im Banat und im Kreischgebiet. Teil I. Die Entwicklung vom Anbeginn bis 1241*. Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde, Heidelberg, 1996, 324 p. inclusiv aparatul critic și planșe, 5, nr. 1 (1997): 147-148.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Paul Niedermaier (text), Reinhold Gutt, Simona Bondor (cartografie), *Atlas istoric al orașelor din România, Seria C, Transilvania, fascicula I, Sighișoara, Städtegeschichteatlas Rumäniens, Reihe C Transsylvanien, I. Lieferung, Schässburg*, Editura Enciclopedică, București, 2000, 24 p. + 11 planșe, 8, nr. 1-2 (2000): 233-234.

- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Mariana Șlapac, *Cetatea Albă. Studiu de arhitectură medievală militară*, Editura „Arc”, Chișinău, 1998, 210 p., 8, nr. 1-2 (2000): 230-231.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Paul Niedermaier, *Städtebau im Mittelalter, Siebenbürgen, Banat und Kreischgebiet (1242–1347)[Urbanism în Evul Mediu. Transilvania, Banat și Crișana (1242–1347)]*, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien, 2002, 296 p., incluzând și planșele, 10, nr. 1-2 (2002): 215-217.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, *Teze de doctorat cu subiecte direct și indirect legate de istoria orașelor*, 11, nr. 1-2 (2003): 247-251.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Paul Niedermaier, *Städtebau im Spätmittelalter-Siebenbürgen, Banat und Kreischgebiet (1348–1541)*, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 2004, 306 p. (213 il. incluse în text), 14, nr. 1 (2006): 185-187.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Mihai Oprea, *Timișoara. Monografie urbanistică. Vol I. Descoperiri recente care au impus corectarea istoriei urbanistice a Timișoarei*. Timișoara: Editura Brumar: 2007, 121 p. (incluzând aparatul critic, planșele și traducerile), 17 (2009): 348-351.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, *Trei noi cărți dedicate istoriei Timișoarei*, 17 (2009): 351-354.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Gheorghe Lanevschi, *Aradul vremurilor de mult apuse. 1834–1914*. Cluj-Napoca: Editura Polis: 2005, 221 p., 17 (2009): 356-358.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Mariana Șlapac, *Arta urbanismului în Republica Moldova. Privire de ansamblu*. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei: 2008, 272 p., 18 (2010): 291-292.
- Gheorghiu, Teodor Octavian**, Două republicări mult așteptate: Eugenia Greceanu – *Ansamblul urban medieval Pitești și Ansamblul urban medieval Botoșani*, 19 (2011): 229-232.
- Glück, Eugen**, Lestyán Ferenc, *Megszentelt Kövek. A középkori erdélyi püspökseg templomai. 1100 templomképpel* (Pietre sfințite. Bisericile medievale ale Episcopiei din Transilvania. Cu 1100 imagini ale bisericilor), vol. 1, Cluj, Editura Gloria, 1996, 444 p., vol. II, 488 p., 6, nr. 1-2 (1998): 199-200.
- Guttman, Szabolcs**, *Lucrările seminarului național „Zone istorice urbane. Delimitare, gestiune, politici de revitalizare”, Alba Iulia (5–7 noiembrie 1992)*, coordonatori: arh. Eugenia Mărginean, dr. Vasile Moga, Alba Iulia, 1993, 151 p. + 16 p. ilustrații, 2, nr. 2 (1994): 233-236.
- Guttman, Szabolcs**, Alexandru Avram; Ioan Bucur, *Denkmaltopographie Siebenbürgen. Stadt Hermannstadt 5.1.1. Stadt Hermannstadt. Die Altstadt*. Herausgegeben von Christoph Machat, *Topografia monumentelor din Transilvania. Municipiul Sibiu. Centrul istoric*. Editat de Christoph Machat, Rheinland-Verlag GmbH, Köln, 1999, 452 p. + ilustrații + 2 hărți, 8, nr. 1-2 (2000): 234-235.
- Hanganu, Liliana-Nicoleta**, Domenico Caselli, *Cum au fost Bucureștii odinioară*. Text, note și comentarii de Oliver Velescu, SILEX S.R.L., București, 1994, 144 p., 3, nr. 1-2 (1995): 223.
- Hriban, Cătălin**, Alexandru Artimon, Ioan Mitrea, *Bacău, reședință voievodală*, Muzeul Județean de Istorie „Iulian Antonescu” Bacău, Bacău, 1996, 100 p. + 51 fig., 5, nr. 1 (1997): 149-150.
- Iacob, Dan Dumitru**, Mihai Ciobanu, Alexandru Andronic, Petru Necula (colectiv redacțional), *Cronica Vasluiului. Documente, locuri, oameni, fapte*, Publirom, f. 1., 1999, 538 p., 8, nr. 1-2 (2000): 238-245.
- Iacob, Dan Dumitru**, Narcis Dorin Ion, *Castele, palate și conace din România*, vol. I, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002, 406 p. + 24 planșe cu il., 10, nr. 1-2 (2002): 218-221.
- Iacob, Dan Dumitru**, *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today, [Palatul Kretzulescu și împrejurimile sale. Ieri și astăzi]*, research and text by Leland Conley Barrows, Cezara Mucenic, Oliver Octavian Velescu, contemporary photographs by Dan Ioan Dinescu, UNESCO-CEPES, Bucharest, 2002, 156 p., 10, nr. 1-2 (2002): 221-223.
- Iacob, Dan Dumitru**, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XV, Muzeul Municipiului București, București, 2001, 384 p., 11, nr. 1-2 (2003): 251-253.
- Iacob, Dan Dumitru**, Laurențiu Rădvan, *Orașele din Țara Românească până la sfârșitul secolului al XVI-lea*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2004, 596 p., 12, nr. 1-2 (2004): 173-175.

- Iacob, Dan Dumitru**, Cezara Mucenic, *Străzi, piețe, case din vechiul București*, Editura Vreamea XXI, București, 2004, 136 p., 12, nr. 1-2 (2004): 185-187.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Studii și articole privind istoria orașului Huși*, vol. I., coord. Costin Clit și Mihai Rotaru, Editura Sfera, Bârlad, 2005, 358 p., 14, nr. 1 (2006): 191-192.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Várostörténeti források. Erdély és a Partium a 16-19. Században* [Izvoarele istoriei orașelor. Ardealul și Partium-ul în secolele XVI–XIX], Szerkesztette [coordonatori]: Papp Klára, Gorun-Kovács György és Jenei-Tóth Annamária, Nyomta a Kapitális Kft., Debrecen, 2005, 398 p., 14, nr. 2 (2006): 392-394.
- Iacob, Dan Dumitru**, Dr. arh. Andrei Pănoiu, *Arhitectura românească veche. Arhitectura și sistematizarea așezărilor din Argeș și Muscel. Sec. XVIII–XIX*, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Argeș, s.l., 2004, 158 p., 14, nr. 1 (2006): 190-191.
- Iacob, Dan Dumitru**, Pál Judit, *Armenii în Transilvania. Contribuții la procesul de urbanizare și dezvoltare economică a provinciei / Armenians in Transylvania. Their Contribution to the Urbanisation and the Economic Development of the Province*, Translated by Bogdan Aldea, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2005, 174 p. + 68 il., 14, nr. 2 (2006): 396-398.
- Iacob, Dan Dumitru**, Costin Clit, *Biserica „Sfântul Gheorghe” din Huși*, Editura Sfera, Bârlad, 2006, 110 p., 15, nr. 1-2 (2007): 292-293.
- Iacob, Dan Dumitru**, Gheorghe Parusi, *Cronologia Bucureștilor (20 septembrie 1459–31 decembrie 1989): zilele, faptele, oamenii Capitalei de-a lungul a 530 de ani*, Editura Compania, București, 2007, 896 p., 16, nr. 1-2 (2008): 264-265.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, Ioan Caproșu, ed. Vol. VIII, *Acte interne (1781–1790)*, vol. IX, *Acte interne (1791–1795)* și vol. X, *Acte interne (1796–1800)*. Iași: Editura „Dosoftei”: 2006, 2007, 2007, 928 + 668 + 706 p., 17 (2009): 342-344.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Iași – memoria unei capitale*, Gheorghe Iacob coord., Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”: 2008, 540 p., 17 (2009): 344-347.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Catagrafiile Vistieriei Moldovei (1820–1845)*. Vol. I. *Ținutul Romanului*, Partea 1 (1820), Lucian-Valeriu Lefter și Silviu Văcaru ed., Iași: Editura StudIS: 2008, 266 p. 17 (2009): 354-356.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Studii și articole privind istoria orașului Huși*, Costin Clit și Mihai Rotariu, coord., tom. II, Bârlad: Editura Sfera: 2009, 544 p., 18 (2010): 301-303.
- Iacob, Dan Dumitru**, Laurențiu Rădvan, *At Europe's Borders: Medieval Towns in the Romanian Principalities*. Brill: Leiden, Boston, 2010, 613 p., 19 (2011): 223-225.
- Iacob, Dan Dumitru**, *Magyar várostörténeti atlasz 1. Sopron / Hungarian Atlas of Historic Towns No. 1. Sopron*. Ferenc Jankó, József Kücsán și Katalin Szende, cu contribuția lui Dávid Ferenc, Károly Goda și Melinda Kiss. Sopron: Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára / Sopron Archives of Győr-Moson-Sopron, 2010, 88 p. + 23 pl., 19 (2011): 225-228.
- Iacob, Dan Dumitru**, Laurențiu Rădvan, *Orașele din Țările Române în Evul Mediu: sfârșitul secolului al XIII-lea – începutul secolului al XVI-lea*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, 658 p., XX (2012): 296-297.
- Ignat, Cosmin**, Maria Crîngaci Țiplic, *„Oaspeții germani” în sudul Transilvaniei. Istorie, arheologie și arhitectură (secolele XII–XIII)*, București, Editura Academiei Române, 2011, 395 p., 20 (2012), p. 291-293.
- Iliescu, Cătălina-Elena**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. III, *Acte interne (1691–1725)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoftei”, Iași, 2000, 736 p., 8, nr. 1-2 (2000): 227-228.
- Ittu, Constantin**, Maria Dogaru, *Din heraldica României*, București, Editura JIF, 1994, 199 p + XCII planșe color, 4, nr. 1-2 (1996): 211-212.
- Ivănescu, Sorin D.**, Victor Spinei, *Moldova în secolele XI–XIV*, Chișinău, Editura Universitas, 1994, 495 p., 3, nr. 1-2 (1995): 218-220.
- Ivănescu, Sorin D.**, Pavel Cocîrlă, *Târgurile sau orașele Moldovei în epoca feudală, sec. XV–XVIII*, Chișinău, Editura Universitas, 1991, 188 p., 3, nr. 1-2 (1995): 221-222.

- Juan-Petroi, Constantin**, Petru Bona, *Biserica medievală din Caransebeș*, Inspectoratul pentru Cultură al județului Caraș-Severin și Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, 1993, 108 p. + 5 foto + 19 pl. + 1 pl. color, 5, nr. 2 (1997): 280-282.
- Lakatos, Artur**, „*A Világváros*”. *Budapest két századfordulón* [„O metropolă”. Budapest la două răscruți de milenii], Barta Györgyi, Keresztély Krisztina, Sipos András (eds.), Budapest, Napvilág Kiadó, 2010, 373 p., 20 (2012): 306-308.
- Lascu, Stoica**, Valentin Ciorbea, *Portul Constanța de la antichitate la mileniul III*, Editura Europolis, Constanța, f. a. [1994], 280 p., 3, nr. 1-2 (1995): 225.
- Magdeș, Marius**, Traian Valentin Poncea, *Geneza orașului medieval românesc în spațiul extracarpatic (secolele X–XIV)*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 1999, 288 p., 9, nr. 1-2 (2001): 213-215.
- Manea, Nadia**, Mihaela Tone, Cristian Păunescu, *Istoria Băncii Naționale a României în date 1880–1914*. Cuvânt înainte de Mugur Isărescu, vol. I, București, Editura Oscar Print, 2005, 470 p., 14, nr. 1 (2006): 193-196.
- Marcu Istrate, Daniela**, Petre Beșliu Munteanu, *Spitalul medieval din Sibiu*. Sibiu: Honterus: 2008. 86 p. + 15 pl. + 36 il., 18 (2010): 287-289.
- Măndescu, Dragoș**, Radu Iacob-Morteni, Mădălina Țibrian Cuceanu, *Orașul Costești. Pagini de monografie*. Editura Universității din Pitești: Pitești, 2009, 256 p., 19 (2011): 237-244.
- Măndescu, Dragoș**, Spiridon Cristocca, Elena Rotaru, Romeo Maschio, *Piteștiul de altădată – o istorie ilustrată*, Pitești, Editura Ordessos, 2011, 250 p., 20 (2012): 301-304.
- Mihai, Nicoleta**, Adrian Rezeanu, *Toponimie bucureșteană*, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Liguistică „Iorgu Ioardan – Al. Rosetti”, București, 2003, 222 p., 14, nr. 1 (2006): 196-200.
- Mitrache, Ofelia**, Virgil Birou, *Revoluția de la 1848 în Caraș*. Ediție îngrijită de prof. Constantin Juan-Petroi, Editura Mirton, Timișoara, 2002, 100 p., 11, nr. 1-2 (2003): 241-243.
- Moașa Nazare, Ruxandra**, *Vieți paralele în secolul XX. Istorie orală și memorie recentă în Țara Bârsei*, coordonatori Florentina Scărneci, Ștefan Ungurean, Brașov, Editura Phoenix, 2002, 298 p., 10, nr. 1-2 (2002): 227-228.
- Moașa Nazare, Ruxandra**, Nicolae Pepene, Victor Ștefănescu, Bogdan-Florin Popovici, Florina Rusu, *Râșnov, o istorie în imagini*, Brașov, Editura Suvenir, 2006, 136 p., 16, nr. 1-2 (2008): 276-277.
- Moldovan, Iulia**, Stela Cheptea, *Un oraș medieval – Hârlău*, Editura „Dosoței”, Iași, 2000, 290 p., 8, nr. 1-2 (2000): 229-230.
- Nazare, Ruxandra**, Gabriela Rădulescu, *Bistrița – o istorie urbană. Orașul medieval*, Bistrița, Editura Charmides, [2009], 110 p., il., 20 (2012): 293-294.
- Niedermaier, Paul**, ****Le réseau urbain en Belgique dans une perspective historique (1350–1850). Un approche statistique et dynamique / Het stedelijk netwerk in België in historisch perspectief (1350–1850). Een statistische en dynamische benadering*. 15ème Colloque International / 15 de Internationaal Colloquium. Spa, 4-6 sept. 1990 – Actes / Handelingen. Crédit Communal / Gemeentekrediet. Colecția de istorie, Seria a 8-a, Nr. 86, Bruxelles / Brussel 1992, 527 p. + ilustrații și tabele, 1, nr. 2 (1993): 223.
- Niederameier, Paul**, Marie Bach, Ole Degn, Poul Strømstad, *Scandinavian Atlas of Historic Towns*; No. 7, Denmark, Køge 1500–1950. Danish Committee for Urban History, Odense University Press, Odense, 1993, 106 p. (incluzând figuri și tabele), 27 planșe, 1, nr. 2 (1993): 224-225.
- Niedermaier, Paul**, Pál Judit, *Procesul de urbanizare în scaunele secuiești în secolul al XIX-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999, 490 p., 8, nr. 1-2 (2000): 237-238.
- Ojică, Paul Daniel**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. IV, *Acte interne (1726–1740)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoței”, Iași, 2001, 656 p., 9, nr. 1-2 (2001): 219-221.
- Olteanu, Carmen-Florentina**, Carmen Manațe, Sami Fiul, Viorica Oprea, *Comunitatea evreilor din Brașov secolele XIX–XX*, Editura Transilvania Expres, 2007, 271 p. + planșe, 15, nr. 1-2 (2007): 293-294.

- Pál, Judit**, *Torda város tanácsi jegyzőkönyve 1603–1678* (Protocolul sfatului orașului Turda, 1603–1678), red. Wolf Rudolf. (Erdélyi Történelmi Adatok, VI. 1.), Kolozsvár, 1993, 100 p., 2, nr. 1 (1994): 100-101.
- Pál, Judit**, Leonardo Benevolo, *La Città Nella Storia D'Europa*, Roma – Bari, 1993, 245 p. + 69 fotografii, 3, nr. 1-2 (1995): 227-228.
- Pál, Judit**, Radu Manolescu, *Orașul medieval în Europa apuseană*, București / Universitatea din București, Facultatea de Istorie, 1990, 342 p., 1, nr. 2 (1993): 224.
- Pál, Judit**, *Swedish Bibliography of Urban History. A Selection of Books and Articles Published up to 1992*, edit. Lars Nilsson, Stockholm, 1994, 123 p., 2, nr. 2 (1994): 238-239.
- Pinter, Zeno**, Nicolae Branga, *Asociații de meseriași, bancheri și negustori în Dacia Romană*, Editura Universității, Sibiu, 1995, 110 p. + 10 fig., 3, nr. 1-2 (1995): 217-218.
- Pop, Virgil**, Emil-Ioan Emandi, Mihai-Ștefan Ceaușu, *Să nu dărâmi dacă nu știi să zidești (Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, 1388–1988)*, Editura „Glasul Bucovinei”, Rădăuți – Iași, 1991, 420 p. + 14 figuri în afara textului, 2, nr. 1 (1994): 97.
- Popovici, Ioan; Cristea, Eugen**, *Suceava. File de istorie. Documente privitoare la istoria orașului. 1388–1918*, vol. I. Ediție de documente întocmită de: Vasile Gh. Miron, Mihai-Ștefan Ceaușu, Ioan Caproșu, Gavril Irimescu, București, 1989, 861 p., 1, nr. 1 (1993): 114-115.
- Racovițan, Mihai**, *Târnăveni – cercetare monografică. 1278–2003*, coordonator Nicolae Victor Fola, s.n., 2003, 334 p. + 1 h., 11, nr. 1-2 (2003): 245-247.
- Radoslav, Radu**, Christopher Alexander, Hajo Neis, Artemis Anninou, Ingrid King, *A New Theory of Urban Design*, New-York – Oxford, 1987, 1, nr. 1 (1993): 118-119.
- Radu, Gheorghe**, *Istoria orașului Roman (1392–1992)*, redactor coordonator Gheorghe David. Societatea culturală „Roman-600”, Roman, 1992, 414 p., 1, nr. 2 (1993): 227-228.
- Ratcu, Ileana-Maria**, Gheorghe Leahu, *București – Arhitectură și culoare*, Editis și Apimondia, București, 1992, 32 p. + 101 imagini, cu o prefață de Vasile Drăguț, 2, nr. 1 (1994): 98-99.
- Ratcu, Ileana-Maria**, *București. Ce, Unde, Când* (What, where, when – was, wo, wann), 1994, January, vol. 1, nr. 1, 2, nr. 1 (1994): 101-102.
- Rădvan, Laurențiu**, *Documente statistice privitoare la orașul Iași*, editate de Ioan Caproșu și Mihai Răzvan Ungureanu, vol. II (1824–1828), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, 610 p., 7, nr. 1-2 (1999): 203-204.
- Rădvan, Laurențiu**, Gheorghe Părnuță; Ștefan Trâmbaciu, *Documente și inscripții privind istoria orașului Câmpulung-Muscel*, vol. I, București, Editura „Semne”, 1999, 430 p., 7, nr. 1-2 (1999): 204-207.
- Rădvan, Laurențiu**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, *Acte interne (1408–1660)*, editate de Ioan Caproșu și Petronel Zahariuc, Editura „Dosoftei”, Iași, 1999, 688 p., 8, nr. 1-2 (2000): 225.
- Rădvan, Laurențiu**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. V. *Acte interne (1741–1755)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoftei”, Iași, 2001, 1266 p., 11, nr. 1-2 (2003): 240-241
- Rădvan, Laurențiu**, *Atlas istoric al orașelor din România*, seria A, *Moldova*, fascicula 1, *Suceava, Städtengeschichteatlas Rumäniens, Reihe A, Moldau, 1. Suceava (Suczawa)*; text: Victoria Paraschiva Batariuc, Teodor Octavian Gheorghiu, Dan Dumitru Iacob, Mircea D. Matei (coord.), hărți: Simona Bondor; traducere: Sigrid Pinter, Winfried Ziegler; Comisia de Istorie a Orașelor din România, Editura Enciclopedică, București, 2005, XIX + 19 p. + 9 planșe (8 hărți și o stampă), 14, nr. 1 (2006): 187-188.
- Rădvan, Laurențiu**, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. VI, *Acte interne (1756–1770)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoftei”, Iași, 2004, 1000 p., 14, nr. 1 (2006): 188-190.
- Rădvan, Laurențiu**, Gheorghe I. Cantacuzino, *Începuturile orașului Câmpulung și curtea domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung*, București, Editura Academiei Române, 2011, 237 p. (89 planșe), 20 (2012): 297-299.
- Rădvan, Laurențiu**, Simion Câlția, *Așezări urbane sau rurale? Orașele din Țările Române de la sfârșitul secolului al XVII-lea la începutul secolului al XIX-lea*, București, Editura Universității din București, 2011, 467 p., 20 (2012): 299-301.

- Roșiu, Liliana**, Teodor O. Gheorghiu, *Locuire și neașezare*, Editura Paideia, București, 2002, 190 p. text, 78 p. il., 10, nr. 1-2 (2002): 223-225.
- Roșiu, Liliana; Miklósi, Elena**, Ioan Munteanu, Rodica Munteanu, *Timișoara. Monografie*, Editura Mirton, Timișoara, 2002, 572 p., 11, nr. 1-2 (2003): 243-245.
- Spânu, Alin**, *Monumentul XII. Lucrările Simpozionului Național Monumentul – tradiție și viitor, ediția a XII-a, Iași – Chișinău, 2010*, vol. I-II. Coordonatori: Lucian-Valeriu Lefter, Aurica Ichim și Sorin Iftimi, Iași, Editura Doxologia, 2011, 286 + 502 p., 20 (2012): 308-310.
- Spânu, Anda-Lucia**, Eugen Străuțiu, *Sibiul între medieval și modern*, Sibiu, Editura „Etapă”, 2000, 308 p., 8, nr. 1-2 (2000): 236-237.
- Spânu, Anda-Lucia**, Radu Olteanu, *Bucureștii în date și întâmplări*, București, Editura Paideia, 2002, 512 p., 10, nr. 1-2 (2002): 217-218.
- Spânu, Anda-Lucia**, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XVI, Muzeul Municipiului București, 2002, 283 p., 11, nr. 1-2 (2003): 254-255.
- Spânu, Anda-Lucia**, *Bild und Wahrnehmung der Stadt [Imaginea și percepția orașului]* herausgegeben von Ferdinand Opll im Auftrag des Österreichischen Arbeitskreises für Stadtgeschichtsforschung und dem Ludwig – Boltzmann – Institut für Stadtgeschichtsforschung, Linz, 2004, 340 p., 12, nr. 1-2 (2004): 178-180.
- Spânu, Anda-Lucia**, *The Romanian World in Images. XV–XIX Centuries, Interactive CD-ROM / Lumea românească în imagini. Secolele XV–XIX*, CD-ROM interactiv, Text & legends / text și legende: Cătălina Macovei; Photograph credits / Sursă de imagini: Biblioteca Academiei Române; Image processing / Prelucrare imagini: Roxana Enciu; Grafic design / Concepție grafică: Silvia Gugu, Gabriel Nicula; English version / Varianta engleză: Tudor Șoiman; Programming / Programare: Constantin Coșoiu; Project coordinators / Coordonatori de program: Arpad Harangozo, Ovidiu Morar, NOI Media Print, București, [2004], 12, nr. 1-2 (2004): 187-191.
- Spânu, Anda-Lucia**, *Civilizația urbană din spațiul românesc în secolele XVI–XVIII. Studii și documente*, editor Laurențiu Rădvan, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2006, 272 p., 14, nr. 2 (2006): 391-392.
- Spânu, Anda-Lucia**, *Monumentul*, VII, Lucrările simpozionului național *Monumentul – tradiție și viitor*, Ediția a VII-a. Iași, 2005, volum coordonat de Silviu Văcaru și Aurica Ichim, Editura Trinitas, Iași, 2006, 592 p., 14, nr. 2 (2006): 404-405.
- Spânu, Anda-Lucia**, Academia Română, Comisia de Istorie a Orașelor din România, *Atlas istoric al orașelor din România*, Seria B, Țara Românească, Fascicula 2 – *Câmpulung / Städtegeschichteatlas Rumäniens*, Reihe B, *Walachei*, 2. Lieferung – *Langenau*, text: Gheorghe I. Cantacuzino, Șerban Dragomirescu, Dan Dumitru Iacob (coord.), Carmen Oprescu; hărți: Mariana Vlad; traducere: Sigrid Pinter, Editura Enciclopedică, București, 2008, XVIII + 18 p. + 8 hărți + o litografie, 16, nr. 1-2 (2008): 261-262.
- Spânu, Anda-Lucia**, *Orașul din spațiul românesc între Orient și Occident. Tranziția de la medievalitate la modernitate*, editor Laurențiu Rădvan, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007, 362 p. 16, nr. 1-2 (2008): 272-274.
- Spânu, Anda-Lucia**, *Istoria orașului Oradea*, Liviu Borcea și Gheorghe Gorun, coord. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Oradea: Editura Arca: 2007, 510 p. + XXXI p. fotografii color, 17 (2009): 347-348.
- Spânu, Anda-Lucia**, Gudrun-Liane Ittu, *Scurtă istorie a Muzeului Brukenthal*. Alba Iulia: Editura Altip: 2008, 120 p. + 31 planșe, 17 (2009): 360-363.
- Spânu, Anda-Lucia**, Corneliu Gaiu, Vasile Duda, *Topografia monumentelor din municipiul Bistrița. Centrul istoric*, Cluj-Napoca: Editura Accent: 2008, 254 p., il., 18 (2010): 282-283.
- Spânu, Anda-Lucia**, Sorin Radu, Vasile Ciobanu și Radu Racovițan (coord.), *Călimănești. Monografie istorică și etnografică*. București: Editura Spandugino: 2009, 418 p. + 22 p. il. color, 18 (2010): 283-286.

- Spânu, Anda-Lucia**, *București – 550 de ani de la prima atestare documentară 1459–2009*. Coordonator Radu Olteanu. Texte de Constantin Rezachevici, Adrian-Silvan Ionescu, Emanuel Bădescu, Cezara Mucenic, Adrian Majuru. Editat de ArCub – Centrul de proiecte culturale al Primăriei Municipiului București, [2009], 290 p., il., 19 (2011): 244-246.
- Spânu, Anda-Lucia**, Liliana Popa, *Oameni și cărți în Sibiu de altădată. Tipografi și tiparnițe, bibliofili și biblioteci, librari și librării în mărturii documentare*. Hermannstadt / Sibiu: Schiller Verlag / Editura Schiller, 2010, 376 p., 19 (2011): 246-247.
- Spânu, Anda-Lucia**, BRĂILA 1711 [Ionel Căndea, *Brăila 1711. Documente și studii*, Brăila, Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2011, 252 p.; Mihai Maxim, *Brăila 1711. Noi documente otomane*, Brăila, Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2011, 122 p.], 20 (2012): 304-306.
- Spinei, Victor**, *Archeologičeskie Issledovanija v Starom Orchee* (Cercetările arheologice de la Orheiul Vechi), sub redacția lui P.P. Bârnea (redactor principal), N. P. Telnov (redactor principal adjunct), T.F. Riaboj, R. A. Rabinovici, V. D. Gukin (secretar de redacție), Editura Știința, Chișinău, 1991, 159 p., 1, nr. 2 (1993): 225-227.
- Spinei, Victor**, Alexandru Artimon, *Civilizația medievală urbană din secolele XIV–XVII (Bacău, Tg. Trotuș, Adjud)*, Editura „Documentis”, Bacău – Iași, 1998, 292 p., inclusiv 111 fig., 7, nr. 1-2 (1999): 208-211.
- Spinei, Victor**, *Gorod Bolgar. Remeslo metallurgov, kuznetzov, litejščikov (Orașul Bolgar. Meșteșugul metalurgiștilor, fierarilor, turnătorilor)*, sub red. G.A. Fedorov-Davâdov, Editura Institutului de Limbă, Literatură și Istorie „G. Ibraghimov” al Academiei de Științe a Tatarstanului, Kazan, 1996, 316 p., 5, nr. 2 (1997): 282-284.
- Spinei, Victor**, Vera Antonova, *Șumen i Șumenskata krepost (Șumenul și cetatea de la Șumen)*, Editura Antos, Șumen, 1995, 148 p. + 116 fig., 5, nr. 2 (1997): 284-285.
- Tabuncic, Sergiu**, Pavel Bârnea, *Orașul medieval în Moldova (secolul XV – primul sfert al secolului al XVI-lea)*, Chișinău, 1997, 82 p., cu o hartă în text, 7, nr. 1-2 (1999): 211-213.
- Tanase, Michel**, Charles Higounet, *Les Allemands en Europe centrale et orientale au Moyen Age*, Paris, Aubier (Collection historique), 1989, 454 p., 2, nr. 1 (1994): 99-100.
- Teodorescu, Virgiliu**, Corneliu Tamaș *Istoria orașului Râmnicu Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, Editura „Antim Ivireanul”, 1994, 359 p., 4, nr. 1-2 (1996): 205-207.
- Teodorescu, Virgiliu**, Arh. Lidia Anania, arh. Cecilia Luminea, arh. Ana Nina Prosan, arh. Lucia Stoica, arh. Neculai Ionescu-Ghinea, *Bisericile osândite de Ceaușescu – București, 1977–1989*, Editura „Anastasia”, [București], 1995, 222 p., 4, nr. 1-2 (1996): 207-208.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Gheorghe Leahu, *Bucureștiul dispărut*, Edit. „Arta Grafică”, București, 1995, 136 p. + 49 pl. + 3 pl. color, 5, nr. 2 (1997): 279-280.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Aurel Teodorescu, Alexandru și Maria Muțescu, *Monumente istorice din județul Argeș – Destin și viitor 2000*, editate prin grija Inspectoratului pentru Cultură al județului Argeș, 2000, 80 p. + il., 8, nr. 1-2 (2000): 247-249.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Ștefan Manciulea, *Istoria Blajului. Monografie istorică și culturală*, Editura „Astra” – Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2001. Volum îngrijit și prefăcut de Mircea Popa, 160 p. + 5 pl., 9, nr. 1-2 (2001): 221-225.
- Țiplic, Ioan Marian**, Despina Tsourka-Papastathi, *Ἡ ἐλληνικὴ ἐμπορικὴ κομπανία τοῦ Σιμπιού Τρανσυλβανίας 1636–1848. Ὀργάνωσις καὶ δίκαιο* (La Compagnie des marchands grecs de Sibiu en Transylvanie, 1636–1848. Organisation et Droit), Thessaloniki, 1994 p., 5, nr. 1 (1997): 150-151.
- Țiplic, Ioan Marian**, Mircea D. Matei, *Geneză și evoluție urbană în Moldova și Țara Românească*, Iași, Editura Helios, 1997, 272 p. + 1 h., 6, nr. 1-2 (1998): 195-196.
- Țiplic, Maria-Emilia**, *Atlas istoric al orașelor din România*. Seria A. *Moldova*. Fascicula 2. *Siret / Städtegeschichteatlas Rumäniens. Reihe A. Moldau. 2. Lieferung. Sereth*. Text: Victoria Paraschiva Batariuc, Șerban Dragomirescu, Dan Dumitru Iacob (coord. / Hrsg.). Hărți / Karten: Mariana Vlad. Traducere / Übersetzung: Sigrîd Pinter. București: Academia Română. Comisia de Istorie a Orașelor din România – Editura Enciclopedică, 2010, XII f. + VII pl., 19 (2011): 228-229.

- Țiplic, Maria-Emilia**, Paul Lucian Brusnawski, *Pagini din istoria bisericească a Sibiului medieval*. Presa Universitară Clujeană: Cluj-Napoca, 2007, 257 p., 19 (2011): 232-234.
- Velescu, Oliver**, Cezara Mucenic, *București – un veac de arhitectură civilă. Secolul XIX*, București, Silex. Casa de Editură și Impresariat, 1997, 82 p. + CXXII planuri și planșe, 6, nr. 1-2 (1998): 200-203.
- Velescu, Oliver**, Silvia Kerim, *Vedere din Parfumerie*, București, Editura Du Style, 1997, 160 p. + 20 foto, 6, nr. 1-2 (1998): 203-205.
- Velescu, Oliver**, *Cercetări arheologice în București*, vol. V, București, Muzeul Municipiului București, 2002, 154 p., 11, nr. 1-2 (2003): 233-236.
- Velescu, Oliver**, Dan. C. Mihăilescu, *București. Carte de bucăți*, Editura Fundației Pro, București, 2003, 152 p., 12, nr. 1-2 (2004): 181-185.
- Vlad, Mariana**, *Deutscher Historischer Städteatlas*, Wilfried Ehbrecht, Peter Johaneck und Jürgen Lafrenz, Hrsg. Nr. 1. *Quedlinburg*. Autoren: Ulrich Reuling (†) und Daniel Stracke. Kartographie: Thomas Kaling und Dieter Overhageböck. Redaktion: Daniel Stracke. Münster: Veröffentlichung des Instituts für vergleichende Städtegeschichte – Münster: 2006, 12 S. + 11 Tafeln, 18 (2010): 296-297.
- Vlad, Mariana**, *Irish Historic Towns Atlas no. 15. Derry-Londonderry*, by Avril Thomas [Editors: Anngret Simms, H.B. Clarke, Raymond Gillespie; Consultant Editor: J.H. Andrews; Cartographic Editor: Sarah Gearty; Editorial Assistant: Angela Murphy; Maps prepared in association with Ordnance Survey Ireland and the Ordnance Survey of Northern Ireland], Dublin, Royal Irish Academy, 2005, 45 p. + 23 Maps + 12 Plates, 14, nr. 2 (2006): 394-395.
- Voina, Delia**, Aurelia Cozma, *Sibiul văzut de fotografi*, Muzeul Național Brukenthal, Editura Altip, Alba Iulia, 2007, 76 p., 46 il., 16, nr. 1-2 (2008): 274-276.
- Voina, Delia**, Dorina Negulici, Nicușor Dănuț Ivănuș, *Brașovul de altădată în colecția Emil Fischer / Das ehemalige Kronstadt in Emil Fischer Sammlung*. Brașov: Editura Ecran Magazin: 2006, 88 p., 17 (2009): 358-359.
- Voina, Delia**, Nicușor Dănuț Ivănuș, *Sibiul de altă dată în colecția Fischer*, vol. I, Sibiu: 2006, 79 p.; vol. II, Sibiu: 2007, 105 p., 17 (2009): 359-360.
- Zahariuc, Petronel**, Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918*, Galați, Editura Porto-Franco, 1994, vol. I: 386 p.; vol. II: 398 p., 4, nr. 1-2 (1996): 204-205.
- Ziegler, Winfried**, Arhivele Naționale, Direcția Județeană Brașov și Societatea de Studii Transilvane Heidelberg, *Documente privind istoria orașului Brașov, vol. IX: Documente de breaslă 1420–1580. Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, Neunter Band: Zunfturkunden 1420–1580*, ediție îngrijită de Gernot Nussbächer și Elisabeta Marin, Editura „Aldus”, Brașov, 1999, 460 p., 7, nr. 1-2 (1999): 207-208.
- Ziegler, Winfried**, *PRO CIVITATE AUSTRIAE. Informationen zur Stadtgeschichtsforschung in Österreich*, ediție nouă, nr. 4, 1999, 7, nr. 1-2 (1999): 214-215.
- Ziegler, Winfried**, *Inschriften der Stadt Hermannstadt aus dem Mittelalter und der Frühen Neuzeit (Inscripțiile orașului Sibiu din evul mediu și începutul epocii moderne)*, editate de Ioan Albu, Sibiu, Editura hora – Gundelsheim am Neckar: Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde Heidelberg (Cercul de Studii Transilvane, Heidelberg), 2002, Seria: Quellen zur Geschichte der Stadt Hermannstadt (Izvoare pentru istoria orașului Sibiu, vol. 3), 440 p., 9, nr. 1-2 (2001): 218-219.
- Ziegler, Winfried**, Arhivele Naționale – Direcția Județeană Brașov și Societatea de Studii Transilvane Heidelberg, *Documente privind istoria orașului Brașov, vol. VIII, fasc. 2: Annales ecclesiastici 1556 (1531)–1706 (1763), Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, Achter Band, Heft 2, Annales ecclesiastici 1556 (1531)–1706 (1763)*. Text: Julius Gross, ediție îngrijită de Gernot Nussbächer, editor: Elisabeta Marin, Editura „Aldus”, Brașov; Societatea de Studii Transilvane, Heidelberg, 2002, 30 + 46 + 528 p., 11, nr. 1-2 (2003): 239-240.

Cronica vieții științifice

- Bogdan Cătănciu, Ioana**, „Cartiere și orașe cu plan prestabilit”. Sesiunea de comunicări științifice de istorie a urbanismului Turnu-Severin, 23-24 aprilie 1994, 2, nr. 1 (1994): 104-105.
- Ciobanu, Vasile**, Colocviul: „Atlasul istoric al orașelor din România. Coordonate și repere”, 2, nr. 1 (1994): 107-108.
- Ciobanu, Vasile**, Sesiunea anuală de comunicări științifice a CIOR „Drumuri și orașe. Transporturile rutiere, feroviare și navale în dezvoltarea orașelor”, Bistrița, 7–8 octombrie 1994, 2, nr. 2 (1994): 240-241.
- Ciobanu, Vasile**, A IV-a sesiune generală de comunicări științifice a CIOR: „Factorul militar în viața orașului”, Giurgiu, 20-21 octombrie 1995, 3, nr. 1-2 (1995): 231-233.
- Ciobanu, Vasile**, Sesiunea internațională „Orașul ca reședință în secolele XIII–XIV”, Târgoviște, 29 mai–2 iunie 1996, 4, nr. 1-2 (1996): 213-217.
- Ciobanu, Vasile**, Dr. Paul Niedermaier la 60 de ani, 5, nr. 2 (1997): 287-289.
- Ciobanu, Vasile**, Sesiunea de comunicări științifice a CIOR: „Rolul orașului în dezvoltarea culturii”, Iași, Palatul Culturii, 23–24 mai 1997, 5, nr. 2 (1997): 289-290.
- Ciobanu, Vasile**, Paul Niedermaier la 70 de ani, 15, nr. 1-2 (2007): 301-303.
- Ciobanu, Vasile**, Sesiune de comunicări consacrată istoriei Sibiului. A 42-a sesiune anuală a Cercului de Studii pentru Cunoașterea Transilvaniei / Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e.V. Heidelberg – *Hermannstadt – ein Zentrum in Randlage / Sibiu – un centru la periferie*, 15, nr. 1-2 (2007): 298-300.
- Hanganu, Liliana**, Cronica târzie a unei expoziții, 2, nr. 1 (1994): 103-104.
- Iacob, Dan Dumitru**, „Orașul și privilegiile sale. Clujul – oraș liber regal la 600 de ani”, 14, nr. 1 (2006): 203-205.
- Iacob, Dan Dumitru**, Simpozionul Național „Monumentul – Tradiție și viitor”, ediția a XI-a, Iași, 1-4 octombrie 2009, 18 (2010): 305-307.
- *** Lansarea primului număr, 2, nr.1 (1994): 106.
- Măndescu, Dragoș**, Sesiunea de comunicări științifice a Comisiei de Istorie a Orașelor din România *Mediul geografic și dezvoltarea orașelor*, Pitești, Muzeul Județean Argeș, 28–29 octombrie 2010, 19 (2011): 251-252.
- Pál, Judit**, Colocviul „Semnificația rezultatelor săpăturilor arheologice privind începuturile orașelor medievale din Țara Românească”, 3, nr. 1-2 (1995): 233-236.
- Rădvan, Laurențiu**, Al XXI-lea Congres Internațional de Științe Istorice, Amsterdam, 22–28 august 2010, 19 (2011): 252-253.
- Rădvan, Laurențiu**, Conferința de istorie urbană de la Zagreb, septembrie 2006, 14, nr. 2 (2006): 409-410.
- Rădvan, Laurențiu**, Congresul Internațional de Istorie Medievală (International Medieval Congress) de la Leeds, iulie 2007, 15, nr. 1-2 (2007): 297-298.
- Rădvan, Laurențiu**, Conferința Comisiei Internaționale de Istorie a Orașelor (Sibiu, 2011), 20 (2012): 311-312.
- Velescu, Oliver**, A III-a conferință internațională de istorie urbană „Orașe din Estul și Vestul Europei”, 4, nr. 1-2 (1996): 217-219.

In memoriam

- Cheptea, Stela**, Vasile Neamțu (1922–2005), 14, nr. 1 (2006): 207-209.
- Coșa, Anton**, Alexandru Artimon (1938–2008), 16, nr. 1-2 (2008): 279-281.
- Edroiu, Nicolae**, Academicianul Ștefan Pascu (14 octombrie 1914 – 2 noiembrie 1998), 6, nr. 1-2 (1998): 207-209.
- Teodorescu, Virgiliu Z.**, Maria Dogaru (9 aug. 1934, Mișca, jud. Arad – 2 ian. 2006, București), 14, nr. 1 (2006): 211-216.

Vasile Ciobanu, Dan Dumitru Iacob